

J

Já jako zdůrazněné nebo slavnostní označení mluvčího nebo jednajícího subjektu má v bibli náboženský význam, vztahuje-li se na Boha, Ježíše Krista a v některých případech i na člověka. Boží já vyjadřuje absolutnost Boží, jež vylučuje jakékoli božské nebo božné já vedle sebe [Ex 20, 2.5; Dt 32,39 nn; Iz 44,6; 45,5.6.7.23], je původcem světa [Iz 43,13; 44,24], má ve všem první a poslední slovo [Iz 48,12], je naprosto nezávislé a ustavičně jedná [Iz 41,25, sr. Dt 32,39nn]. Ale nejen hmotný svět, nýbrž i člověk je naprosto závislý na tomto Božím já [Iz 41,4.9nn; 42,6], jež vyvoluje, zahrnuje, odpouští a zjevuje samo sebe [Iz 41,8—20; 43,25]. Proto každé sebebožnění, t. j. stavění svého já vedle Božího já, nutně vede k záhubě [Ez 28,2.9; Da 5,20; Iz 47,7n.10]. NZ se dovolává sz výroků božského já jako zjeveného slova [R 12,19 sr. Dt 32,35; 14,11 sr. Iz 45,23], zvláště tam, kde jde o potvrzení božského synovství Kristova [Sk 13,33; Žd 5,5 sr. Ž 2,7; Žd 1,5 sr. 2S 7,14]. Slavnostní formule božského já je obsažena ve výrazech »Jáť jsem Alfa i Omega, počátek i konec... kterýž jest, a kterýž byl, a kterýž přijíti má« [Zj 1,4.8; 4,8; 11,17 sr. Ex 3,14; Iz 44,6].

Já Ježíše Krista je výrazem jeho božské autoritativnosti a moci [Mk 9,25; 14,58], jeho mesiášského absolutního nároku [Mt 5,22nn; sr. 7,28n], v němž je si vědom, že mu »byly dány všechny věci od Otce« [L 10,22], že prostředkuje mezi Bohem a světem a je zjevení Otce [Mt 11,27]. »V jeho já se protínají všechny dějinné a kosmické linie. Stojí ve středisku časů a uprostřed mezi Bohem a světem« [Stauffer]. U vědomí této jedinečnosti posílá učedníky do světa [Mt 10,16], slibuje jim svou stálou přítomnost [Mt 28,20], prosí za ně Otce [L 22,32] a ztotožňuje se s nimi jako se svými představiteli [L 10,16; 2K 5,20]. Na druhé straně se ztotožňuje s »pacholátky« a slabými [Mk 9,37n; Mt 10,42; 25,31nn]. Jeho já je totéž jako jeho jméno [Mt 18,20; Mk 13,13; L 21,12]. V Janově evangeliu je toto Ježíšovo já zvláště zdůrazňováno [5,43; 9,39; 10,10.25], zejména ve spojení s výroky o Synu člověka. Toto já je vyjádřením jednoty s Otcem: od Otce přišel [8,42n; sr. 5,36; 6,57; 7,29], koná vždy to, co je libého Otcí [8,29], Otec je v něm a On v Otcí [10,38; 14,20; 17,21], kdo vidí jej, vidí Otce [14,9], protože »já a Otec jedno jsme« [10,30]. Proto může autoritativně zvat k sobě [7,37; sr 4,14], aby dosáhl s sebou spojení těch, kteří přijali pozvání, podobně jeho spojení s Otcem [14,20; 15,7nn; 17,22.26]. Bez něho nemůže nikdo učiniti nic, co by obstálo v očích Božích [15,5]. Neboť on

je to pravé světlo světa [1,9; 8,12], chléb života [6,35.48], vinný kmen pravý [15,1.5], dveře ovcí [10,7.9], cesta, pravda i život [14,6], vzkříšení i život [11,25]. On je Králem pravdy [18,37]. Na správném poměru k tomuto já se rozhoduje život i smrt člověka i lidstva. Podobně mluví Zj o oslaveném Kristu a jeho jménem [2,27n; 3,21; 22,16], při čemž je jednota mezi božským já a Kristovým já naprostá [3,19 sr. Př. 3,12; Zj 21,6 mluví Bůh totéž, co 22,13 Kristus]. Kristus plnoprávně zastupuje Boha.

Lidské já se stává nábožensky významné tam, kde jde o »vyznání víry [J 1,14.16; 6,69; 19,35; 20,31; 21,24; 1J 1,4; 4,14.16] nebo o napomenutí a povzbuzení z víry [1J 2,1.7.12nn; 5,13; Zj 22,18n]. Zvláště u Pavla stojí autorita Božího pověření [1K 7,7n.10.12] za jeho osobními výzvami, do nichž většinou zahrnuje i sebe, aby své čtenáře neranił [Flm 4.8n.19n; 1K 15,9.11; 2K 1,23; 2,10; R 6,11; 13,12n; Ga 5,25n; 1Te 5,5nn; 2K 7,1.8]. R 7 bývá chápáno jako kus vlastního životopisu Pavlova [zvl. v. 7.9.13], ale správnější je názor, že tu jde o vyličení vrcholné krise, ke které vede Zákon každého Izraelitu, jenž poctivě stojí před Bohem. Pavel tu ovšem mluví jako »prvotina židovského lidu« [R 11,16]. Do onoho já v R 7 započítává i sebe, ale současně popisuje »dějiny« každého já, jež v době před Mojžíšem žilo bez Zákona [7,9]. Tak byl hřích mrtev [v.8]. Když však vstoupil do dějin Zákon, ožil hřích a zvrátil to, k čemu byl dán Zákon, sám o sobě dobrý a svatý, v pravý opak. Byl dán k životu, ale způsobil smrt [v. 10]. O tomto období »k smrti« mluví Pavel ve v. 13—20. Zákon žene člověka do rozporu s vlastním já [v. 16nn 25b]. Je to hrozná zákonitost rozpolcenosti, ovládající přirozeného člověka [v.21-23], jejímž cílem je smrt [v.24]. Ale tato rozpolcenost je jen přípravou pro vítězství v Kristu Ježíši [8,1 sr. 5,1.18; 7,6], jež popisuje kap. 8. Nová zákonitost vstupuje do lidského já, zákonitost Ducha. Duchovní já nastupuje místo tělesného já [8,4nn].

Já jsem [Mk 13,6.21nn sr. Mt 24,24nn; L 22,70; J 8,24.28.58; 13,19] může znamenat jednak sebeoznačení Ježíše jako Mesiáše [Zahn], jednak [se vztahem na Iz 43,10 a Abrahama] jistotu Ježíšovu, že jako ten, jenž jest s Otcem jedno [J 5,18nn; 10,30], nepodléhá času a je nezávislý na času. Ve výrazu »já jsem« v ústech Ježíšových tkví vždy myšlenka na vlastní věčnost [sr. zvláště J 1,1nn; 13,19; 1J 1,1n]. Teprve budoucnost ovšem ukáže učedníkům smysl a plný význam »já jsem« a jeho pravdivost ..[Mk 14,62; J 8,28; 13,19].

Jaadda [= Iddo?], prorok, jehož sbírka »vidění« o Jeroboamovi obsahovala též několik zpráv o činech Šalomounových [2Pa 9,29]. Připisují se mu také dějiny kralování Abiášova [2Pa 13,22] a kniha rodokmenu Roboamova i jeho životopis [2Pa 12,15]. Bylo-li těchto, dnes ztracených spisů, použito při spisování obou knih Paralipomenon, nedá se zjistit.

Jaala [= samička kozorožce?], zakladatel rodu, který se pokládal za potomky služebníků Šalomounových a vrátil se z Babylona [Ezd 2,56; Neh 7,58].

Jaasav [= Hospodin(?) činí], syn Bániův, jenž na naléhání Ezdrášovo propustil pohanskou manželku [Ezd 10,37].

Jaasiel [= Bůh činí] . 1. Obyvatel Mezobaiský, jeden z rytířů Davidových [1Pa 11, 47] . - 2. Syn Abnerův [1Pa 27,21].

Jaaziáš [= Hospodin posiluje]. Levita, hlava čeledi, jež byla v nějaké souvislosti s rodem Merari. Text 1Pa 24,26-28 je nejasný.

Jaaziel [= Bůh posiluje] . Levita z druhého pořadí hudebníků, kteří doprovázeli truhlu úmluvy z domu Obededomova do Jerusalema [1Pa 15,18 a snad 1Pa 16,5, kde Jehiel mohlo vzniknout přepsáním].

Jábal, syn Lamechův a Ady [Gn 4,20], bratr Jubalův. Praotec beduinů [»těch, kteří přebývají ve státech a pasou stáda«].

Jábés [= suchý], otec čtrnáctého krále izraelského Salluma [2Kr 15,10.13-14].

Jábés Galád, t. j. Jábés v krajině Galádské. V nejširším smyslu znamenalo Galád polovici území pokolení Manasses [1Pa 27,21] a pokolení Ruben a Gád [Nu 32,1-42] východně od Jordánu s hlavním městem Jábés. První zmínka o něm jest v Sd 21,8-14. Saul kdysi vysvobodil toto město z rukou Nahase Ammonitského [1S 11,1-15] . Obyvatelé vždy vděčně vzpomínali na tento čin Saulův [1S 31,11-13; sr. 2S 2,4; 1Pa 10,11 Inn]. Dodnes není přesně známo, kde město leželo. Snad na ně poukazuje nynější údolí Jabes jv. od Betsan na v. od Jordánu.

Jábez. - 1. Město v Judstvu, kde bydleli písaři z rodu Kálefova [1Pa 2,55]. - 2. Jméno v rodokmenu Judově [1Pa 4,9n] se zajímavou podrobností, že byl »slavnější nad bratři své«. V čem tato znamenitost tkvěla, nikde se nepraví.

Jabin [= on (Bůh) pozoruje]. - 1. Král Azorský, který zosnoval spolek severních panovníků proti Izraelským [Joz 11,1-3] . Jozue však tuto alianci porazil »při vodách Merom« a město Azor vypálil [Joz 11,11]. - 2. Jiný král Azorský, jehož vojevůdce Zizara byl poražen Barákem a zabit manželkou Heberovou Jáhel [Sd 4,1-24].

Jabléčka [Gn 30,14.16], překlad hebrejského *dúdá'im*, jež v německé bibli zůstalo nepřeloženo. Anglická a francouzská bible překládá toto hebrejské slovo výrazem mandragora [laskavec], což je druh lilkovitých rostlin. Do téhož rodu patří u nás známý rulík zlomocný. Žlutavé bobule mandragory uzrávají

Jaadda-Jablko [267]

v době pšeničné žně [ke konci dubna a v květnu]. Mají v průměru až 1,5 cm a jsou jedlé. Kořen této rostliny je dužinatý. Z něho vyraží velké lupeny bez lodyhy, takže se poněkud podobá lidské postavě. Podle Pís 7,13 vydávají silnou vůni. Rostou v Palestině v údolí Jordánském, na planině Moabské a v Galilei a také v Mesopotamii. Orientálci užívali této silně páchnoucí [ovšem, podle našich pojmů] rostliny k pořizování nápojů lásky. Listy byly přikládány na rány a k utišení bolesti. Sušený poskytovaly dobrý tabák. Kořen působí narkoticky. Užívalo se ho hojně v kouzelnictví.

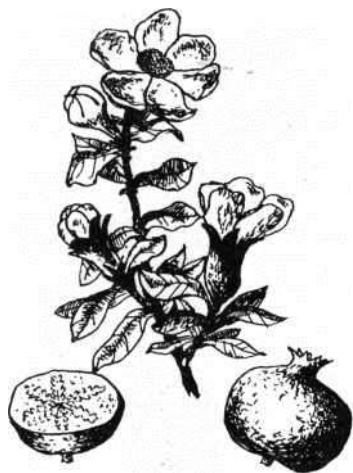

Mandragora, kral. jablčka.

Jablko, jabloň, hebr. *tappúach*. Není snadno přesně stanovit, který strom byl míněn [Pís 2,3.5; 7,8; 8,5; J1 1,12]. Někteří badatelé se domnívají, že jde buď o kdouli, jejíž vůně byla u starověkých národů velmi oblíbená, nebo o citron. Jiní soudí, že by pomeranč lépe odpovídal hebrejskému pojmu. Není ovšem známo, že by oranžovníky byly známy už původním • obyvatelům palestinským. Několik míst ve S má jméno *Tafua [hebr. *Tappúach*] což naznačuje, že zde rostly tyto »jabloně« [Joz 15,34 .53; 17,8].

[268] Jablko zrnaté-Jaflet

Jablko zrnaté, granátové, marhaník [Punica granatum], hebr. *rimmón*, je keř, někdy strom 5-8 m vysoký, červených, kališkovitých květů a kulatých, jabličkovitých plodů s kališkovou korunkou. Plody jsou plny jader. Strom tento byl znám jak starým Římanům [vyskytoval se hlavně v Kartagu, odkudž se za t. zv. válek punských — proto Punica granatum — dostal do Říma], tak i Egypťanům. Odtud se vysvětluje i reptání Izraelců na poušti Tsín [Nu 20,5], kde prý se »nerodí ani obilí, ani fíků, ani hroznů, ani jablek zrnatých«. V Palestině byly tyto stromy pěstovány všude, zvláště však v Galád [Dt 8,8; 1S 14,2]. Byly pěstovány pro cenné barvivo. V egyptském výtvarnictví se záhy shledáváme s charakteristickými plody s kališkovitou korunkou. V Pís 4,13 je zmínka o zahradě stromů jablek

Zrnaté jablko. Květy a plod.

zrnatých [sr. Pís 6,10; 7,12; 4,3]. Makovice sloupů v chrámě Šalomounově byly ozdobeny tvary jablek zrnatých [1Kr 7,18.20; 2Kr 25,17; 2Pa 3,15; Jr 52,23n], snad jako symboly plodnosti, snad proto, že byla u některých národů považována za posvátná, snad konečně i pro zvláštní formu, pro stavbu sloupů zvláště vhodnou. Rovněž na plášti [efodu] roucha Aronova byla vytkávána jablka zrnatá z hedvábí modrého, z šarlatu a červce dvakrát barveného [Ex 28,33-34; 39,26]. Plody tohoto keře byly zřejmě ve starověku velmi oblíbeny, když špehěři izraelští považovali za nutné, aby ze své výpravy do jižní Palestiny přinesli vzorek granátových jablek [Nu 13,24], a když v Ag 2,20 a Jl 1,12 jsou jmenována mezi nejdůležitějšími plody země. Dodnes se připravuje z granátových jablek zvláštní druh ovocného vína [Pís 8,2].

Jabloň *Jablko.

Jabne [2Pa 26,6] = Jebnael = Bůh dává stavět = Jamnia, město fílištinské na sev. hranicích Judstva [Joz 15,11], kterého dobyl král judsky Uziáš, pobořiv jeho opevnění. Po příchodu Izraelců do Palestiny bylo toto město podle biblických zpráv přiděleno pokolení Judovu, později pokolení Dan, záhy stalo se opět městem fílištinským. Po pádu Jerusalema bylo J. nejlidnatějším městem v Judstvu. Nynější ves Jebna s mnohými zříceninami z dob křížáckých je zbytkem kdysi slavného města Jamnia, bývalého sídla židovské rady [sanhedrin] a kvetoucí rabínské školy.

Jábok, Jabbok [jméno původu nesemitského], řeka, vznikající na horách Galádských a vlévající se do Jordánu z levého východního břehu skoro uprostřed mezi jezerem Galilejským a Mrtvým mořem. Bývala za starodávna hranicí mezi Ammon a Galád [Nu 21,24; Dt 2,37; 3,16; Joz 12,2-6]. Na jižní straně setkal se Jakob s Ezauem [Gn 32,22]. J. tvořil také hranici mezi královstvím Seona, krále amorejského, a Oga, krále bázanského [Joz 12,2.5]. Severně od J. se dobývalo železo; bylo to jediné naleziště železa na půdě palestinské. Nyní sej. jmenuje vadi Zurka.

Jáda [= on poznal]. Syn Onana, jehož jméno se vyskytuje v rodokmenu Jerachmeele a jehož ženy Atary [1Pa 2,26.28.32].

Jadda [? = milovaný, milující, hebr. *jiddó*], syn Nebův, jeden z těch, kteří na podnět Ezdrášův zapudili pohanskou manželku [Ez 10,43].

Jaddua [= známý]. - 1. Jeden z vůdců lidu, kteří s Nehemiášem stvrdili smlouvu s Bohem [Neh 10,21]. - 2. Velekněz, syn Jonatanův, potomek velekněze Jesuy, který se vrátil z Babylona s výpravou Zorobábelovou [Neh 12,11.22].

Jádon [= on soudí?] Meronotský, jeden z těch, kteří po návratu ze zajetí babylonského opravovali zdi jerusalemské [Neh 3,7].

Jadrný, o chlebě [Iz 30,23]. Týž hebr. výraz *dešen* překládají Kraličtí též tučný [o lidech, Ž 22,30], nebo spanilý [o spravedlivých, Ž 92,15].

Jáfet, druhý ze tří synů Noemových [Gn 5,32; 6,10; 9,24; 10,21], který se choval s povinnou úctou i vůči opilému otci a obdržel za to zaslíbení, že bude rozšířen a podílet se o výsady Semovy [Gn 9,27] a ovládne Kananejce. J. se pokládá za praotce národů usazených na pobřeží Středozemního moře v Evropě a v Malé Asii, později po celé Evropě a ve značné části Asie [Arméni, Médové, Řekové, Thrákové atd. Gn 10,2].

Jafia [= nechť (Bůh) dá zazářit]. - 1. Král města Lachis, který byl poražen a popraven Jozuou [Joz 10,3-27]. - 2. Syn Davidův, narozený v Jerusalemě [2S 5,15; 1Pa 3,7; 14,6]. - 3. Pohraniční místo na území pokolení Zabulon, ztotožňované s dnešní Jafou 2 km sz od Nazareta [Joz 19,12].

Jaflet [= kůže (Bůh) dá únik]. Potomek Asserův, vnuk Beriův [1Pa 7,31-33].

Jagur, nějaké místo v nejjihnější části Judstva, snad dnešní Tell Churr [Joz 15,21].

Jahar [obvykle = les], město filistínské [1S 6,21; 7,11], jinak Kariatjeharim. V Ž 123,6 se mluví o polích jaharských. Někteří překládají: »na polích lesnatých«, ale projevují tím jenom svoje rozpaky! Text není dosud náležitě vyložen nábožensky.

Jáhel [= kozorožec], manželka *Hebera Ginejského, která pozvala do svého stanu Zizaru, když utíkal před Barákem a Deborou, a zde ho lstivě zabila, prorazivši jeho spánky velkým stanovým hřebem [Sd 4,11—22]. Její čin opěvuje Debora [Sd 5,6.24-27].

Jahel, syn Zabulonův, zakladatel čeledi [Gn 46,14.; Nu 26,26].

Jáhen [z řeckého *diakonos* = služebník Mt 20,26; 23,11; J 2,5-9], později odborný výraz pro toho, kdo se zúčastnil nějaké církevní služby [2K 6,4; 11,23; Ko 1,23-25], aniž tím byl označován nějaký určitý církevní úřad. V Ř 12,7 [»úřad v přísluhování«] je *diakonia* [— přísluhování] jmenováno vedle prorokování, napominání, učení a jiných duchovních schopností.

Teprve Sk 6,1-6 mluví o stanovení »sedmi mužů dobrověstných, plných Ducha svatého a moudrosti«, kterým byla přidělena péče o chudé. Název j. [diakon] se tu nevyskytuje. Ovšem, Štěpán a Filip [Sk 6,8n; 8,5-12.26n] konali mnohem více, než později konali jáhnové. Ale Sk 6 naznačují, jak se do církve dostal úřad jáhna. Snad tu působil i příklad židovských synagog [L 4,20], jež si vydržovaly »služebníky«, mající na starosti bohoslužebné knihy, otvírání a zavírání místností, tedy jakousi nižší službu.

V křesťanských sborech na řecké půdě [Filippis, Efesus] se setkáváme už s úřadem jáhenským, který vyžadoval zvláštních schopností: mají být poctiví, ne dvojího jazyka, nežádostiví mrzkého zisku [souviselo to patrně s rozdělováním podpor], manželé ne utrhavých manželék [což zase ukazuje na to, že jáhnové mnoho navštěvovali domácnosti; bylo tedy nebezpečí klepů], ne mnoho vína pijící, dobře přísluhující. Podle F 1,1; 1Tm 3,8.12 stáli jáhnové hned vedle biskupů. Jaký byl jejich úkol, není dobře známo. Snad se jejich služba lišila podle místa a potřeb. Někde připravovali místnosti pro společná shromáždění, dbali na pořádek při lámání chleba, podávali víno a chléb při večeři Páně a měli účast v rozdělení almužen ze sborové pokladny.

Podle Řádu církevního Jednoty bratří českých byli jáhnové nebo diakoni odrostlí učedníci, »již se k tomu, aby na úřad kněžský zavolání býtí mohli, nesoucí. Ti se za pomocníky berou kněžím v Jednotě příkladem apoštolů svatých«.

- Jachat**. 1. Vnuk Judův [1Pa 4,2].
2. Praotec Léviův [1Pa 6,20.43].
3. Syn Semeiův [1Pa 23,10].
4. Jeden ze synů Selomotových [1Pa 24,22].
5. Levita z pokolení Merariova za kralování Joziášova [2Pa 34,12].

Jagur-Jair [269]

Jachaziel [= Bůh vidí]. 1. Benjaminovec, který se připojil k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,4].

2. Jeden ze dvou kněží, kteří doprovázeli troubením truhlu úmluvy při její dopravě do Jeru salema [1Pa 16,6].

3. Levita z čeledi Kahatovy [1Pa 23,19; 24,23].

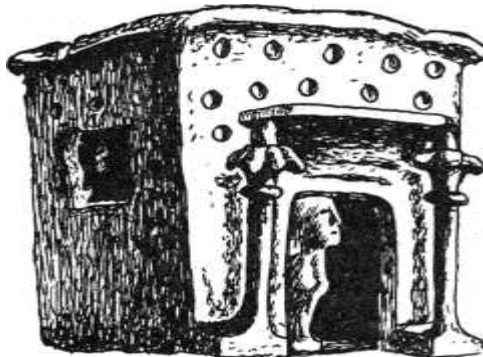
4. Levita z čeledi Azafovy, jenž povzbuzoval Jozafata k boji proti nepřátelům, kteří vnikli do země [2Pa 20,14].

5. Praotec rodiny exulantů, která se vrátila z Babylonu [Ezd 8,5].

Jachda [= (Bůh) činí šťastným?], Gádovec [1Pa 5,14], syn Buzův.

Jachdiel [= Bůh činí šťastným?], kníže z pokolení Manassesova [1Pa 5,24].

Jachin [1Kr 7,15-21], pravý z obou sloupů, které stály před průčelím chrámu Šalomounova; levý slove *Boaz [2Pa 3,17]. Je těžko rozhodnout, jaký je význam jména J. Někteří se domnívají, že je to počátek rodového orakula, jež snad bylo napsáno na obou sloupech, a J. překládají: »Hospodin utvrdí [tvůj trůn na věky]«, kdežto *Boaz prý je počátkem orakula: »V síle [Hospodinově se bude král radovati]«. To by znamenalo, že chrám byl především svatyní královskou.. *Chrámu.

Hliněný model fénického chrámu s dvěma kultickými sloupy. Z vykopávek na Cypru.

Jachmai [? = (Bůh) ochraňuje]. Syn Tolův z pokolení Izacharova [1Pa 7,2].

Jachzera, kněz [1Pa 9,12], nazývaný Achzai v Neh 11,13].

Jachziáš [= Hospodin vidí], syn Tekue, podle kralického překladu jeden z těch, kdož podporovali rozhodnutí Ezdrášovo o propuštění pohanských žen [Ezd 10,15]. Podle jiných překladů však šlo o odpůrce tohoto rozhodnutí [sr. 1Pa 21,1; 2Pa 20,23; Dn 11,14, kde téhož hebr. slovesa je užito k vyjádření odporu].

Jair [= on objasňuje?]. 1. Muž po otci

[270] Jairský Híra-Jakob

Segubovi z pokolení Judova, po matce z pokolení Manassesova. Při dobytí země zabral všecku krajinu Argob [Dt 3,14] a vsi v zemi Galád, které měly pak jeho jméno [vsi Jairovy: Nu 32,41; 1Pa 2,23].

2. Galádovec, jenž soudil Izraele 22 let. Měl 30 synů, vladařů nad 30 městy. Jezdili na mezcích! Někteří je řadí do rodu Jaira, po němž byl kraj nazván Vsi Jairovy [Sd 10,3,-5].

3. Otec Mardocheův z pokolení Benjamin, syn Cisův [Est 2,5].

4. Otec Elchananův, statečný hrdina ve vojsku Davidově [1Pa 20,5], nazývaný ve 2S 21,19 Járe Oregim.

Jairský Híra, kníže Davidův, patrně z rodu *Jairova 1. [2S 20,26].

Jairus [Mk 5,22; L 8,41], kníže školy [předseda synagogy] v některém městě poblíž západního pobřeží jezera Galilejského [Mt 9,18], snad v Kafarnaum, známý svou vírou v moc Ježíšovu, jež požádal o uzdravení umírající dcerky.

Jákan, v Gn 36,27 Achán, nějaký horijský kmen [»synové Jakanovi« 1Pa 1,42], u jehož studnic se Izraelci utábořili na cestě z Moserot do Chor Gidgad [Benejakan = synové Jakanovi Nu 33,3 In; Dt 10,6]. Polohu tohoto místa se nepodařilo zjistit.

Jake [= on očekává, doufá?], otec Agura, původce přísloví Př 30,1nn.

Jakim [= on (Bůh) postavuje]. — 1. Benjaminec [1Pa 8,19]. — 2. Kněz z dvanácti ze 24 tříd kněžských [1Pa 24,12].

Jakob. 1. Syn Izákův a Rebeky, o němž čteme v druhé části Gn [25,21-50,13]. Jsou tu patrně zpracovány rozmanité tradice v jedno vypravování. Jeho narození bylo vymodelováno [Gn 25,21]. Spatřil světlo světa nedaleko Bersabé spolu s prvorozeným Ezauem. Jejich povahy byly naprosto rozdílné: J. byl pastýřem a pěstitelem dobytka; Ezau lovcem. Bratřovi uchvátí právo prvorozenství, což mu dávalo určité výhody už za života otce [sr. Gn 43,33], po smrti pak Izákově dvojnásobné dědictví [sr. Dt 21,17] a především snad i hodnost kněžskou. Později však uchvátí i požehnání otce [Gn 27,11n], máje při tom pomocníka ve své matce. Když byl podvod objeven, Izák nejen požehnání neodvolal, ale znovu je potvrdil [Gn 27,33-37]. Podle židovské tradice měla tato okolnost odraz i v zeměpisných podmínkách: Jakob se měl státi pánem úrodné krajiny Kananejské [Dt 11,14; 33,28], Ezau suché a skalnaté pouště Idumejské, nutící k loupežím a k válce. Ovšem, je možný i výklad obrácený, že zeměpisné okolnosti těchto dvou kmenů lákaly k náboženskému vysvětlování, což se právě stalo ve vypravování o J. Nepřehlížejme však, že tu jde především, ne-li výhradně o otázky náboženské, jako je prae-destinace [předurčení] a pod.

Po tomto podvodu utekl J. k svému strýci Lábanovi do Cháran [Gn 27,44], jednak aby se skryl před Ezauem, jednak prý aby se uchrá-

nil sňatku s hetejskými ženami [Gn 27,46]. Na cestě do Cháran setkal se J. s Bohem ve zvláštním snu v Bethel. J. tam vztyčil posvátný sloup a zavázal se obětovati Bohu desátky ze všeho svého zisku [Gn 28,13n]. Bethel se tím stalo proslulou svatyní, již J. sám znovu navštívil [Gn 35,1; sr. Oz 12,4].

V Cháran byl J. donucen ke čtrnáctileté službě [Gn 29,27; Oz 12,12], ale stal se po dvacetiletém pobytu majitelem značného majetku, s nímž ve vhodné době prchá z Cháran. Lában pronásleduje uprchlíky zvláště proto, že mu s nimi zmizely i domácí bůžkové. Spor byl urovnán na zásah Hospodinův přátelskou smlouvou, utvrzenou pamětními hromadami kamení a posvátným hodováním [Gn 31,45n. 54]. Přitom stanoveny hranice mezi územím Lábanovým a J. Nové setkání s anděly Božími [Gn 32,1] utvrzuje J. o Boží přízni.

Bylo ovšem nutno smířiti i bratra Ezaua, který se blížil se 400 muži [Gn 32,6]. J. poslal nejprve vzkaz. Když to nemělo účinku, obrátil se v úzkosti k Bohu. Pak táhne dál. Svůj majetek rozdělil J. na dva díly, doufaje, že v nejhrošším případě unikne aspoň jeden houf před hněvem Ezauovým. Nakonec poslal Ezauovi veliké dary. Noc nato nastal obrat v životě J. Na březích potoka Jabboku konečně poznává, že jeho pravým odpůrcem není Ezau, nýbrž Bůh sám. To, čeho nejvíce potřeboval, nebylo usmíření bratrovo, ale požehnání Boží. Jeho zápas o toto požehnání byl tak živý, že se vypravuje, jak bojoval se skutečným mužem po celou noc. Teprve při východu slunce dosáhl, po čem toužil [Gn 32,28], příslibu požehnání. Na potvrzení toho mu Bůh změnil jeho jméno z Jakoba v »Izraele«, t. j. »Bůh bojuje« [*Izrael], t. j. snad ve smyslu »knížecky se potýkal s Bohem« [Oz 12,3n]. Změna jména byla symbolem změněného charakteru. Ezau přijal J. laskavě [Gn 33,4]. Když J. odmítl Ezauovu ochotu doprovázeti jeho houfy, vrátil se Ezau do Seir. Jakob se usadil v Sochoť [Gn 33,17] východně od Jordánu, patrně nikoli daleko od Jabboku. Zde snad Dína, jedna z nejmladších dětí J. [Gn 30,21], dosáhla věku, v němž se mohla vdávat [Gn 34,2n].

Později J. překročil Jordán a usadil se u Sichem, kde koupil pozemky. V pozdějších dějinách Izraele má toto místo značný význam [Joz 24,25.32; 1Kr 12,1; 2Pa 10,1]. Zde vystavěl J. oltář [Gn 33,20], vykopal studnici [J 4,6.12] a měl rodinné potíže [Gn 34,19n], jež ho nakonec donutily k další pouti.

Bral se na jih do Bethel. Tato cesta byla spojena s jakýmsi druhem náboženské reformace. Amulety a cizí bůžci, pokud byly v majetku příslušníků J. kmene, byly zakopány pod dubem v Sichem [Gn 35,4; sr. Joz 24,26; Sd 9,6]. V Bethel k posvátnému sloupu přidal oltář [Gn 35,7]. Od Boha dostal znovu ujištění o zvláštní přízni. Nato vztyčil J. nový sloup [Gn 35,14.20], snad na památku Debořinu. Na další cestě zemřela Ráchel při porodu. Bylo to nedaleko Bethel, na sever od Jerusalema

[1S 10,2n; Jr 31,15], Putování Jákobovo skončilo v Hebronu [Gn 35,27], kde se opět setkal s Ezauem, s nímž pochoval svého otce Izáka.

Nyní přestává býti J. hlavní osobou vypravování. Vše se začíná točit kolem jeho syna *Josefa: Josefovo prodání do Egypta, pouť synů J. k nakupování obilí v Egyptě a konečně přestěhování celé rodiny do země faraónů tvoří podklad vypravování [Gn 46, 1-7]. J. se usadil v zemi Gesen [Gn 47,6] ve východní části deltovitého vyústění Nilu [Gn 47,11]. Tím začíná předehra k velkým dějinám lidu Božího, končícím ve vykoupení celého světa [Dt 26,5n; Sk 7,14]. J. žil v Egyptě 17 let [Gn 47,28]. V posledním pořízení nařídil, aby byl pochován v zemi Kananejské, přijal za vlastní své dva vnuky, syny Josefovy [Gn 48,19; Žd 11,21], a pokolení Josefovu přidělil úrodnou krajinu kolem Sichem [Gn 48,22; J 4,5]. Na konec svým synům požehnal [Gn 49,2—27] a zemřel. Tělo J. bylo nabalzamováno a pochováno v Hebronu v jeskyni Mach-pelah [Gn 50,13]. Požehnání J. je umělou básní, v níž se obrazuje vlastnosti jednotlivých kmenů i příčiny, proč byly usazeny v určitých územích po dobytí země zaslíbené.

Vypravování o J. je vlastně kázáním, ústně zachovávaným tradice lidu Božího o svém praotci od pokolení k pokolení. Životní dráha J. ukazuje, jak kázní a milostí si Bůh vede svoje vyvolené k svým cílům. R 9,13 užívá Pavel J. a Ezaua, aby dokázal, že Boží vyvolení není závislé ani na rodovém původu, ani na zásluhách, nýbrž na svobodné milosti Boží. *Ezau. Sr. Žd 11,20; 12,16.

2. Otec Josefa, manžela Marie [1,15n].

Jákoba, kníže z pokolení Simeonova [1Pa 4,36].

Jakub, novozákonní podoba hebrejského osobního jména mužského, téhož, jako starozákonní Jákob.

1. J., syn Zebedeův, starší bratr Janův [Mk 1,19; Mt 4,21], rybář od Genezaretského je zera, jeden z prvních učedníků, apoštolů Ježíšových a — spolu se svým bratrem Janem a apoštolem Petrem — jemu nejbližších a nej důvěrnějších [Mk 5,37; 14,33]. Snad pro svou přílišnou horlivost byl on a jeho bratr nazýváni Boanerges — synové hromu. [Mk 3,17]. Jak plný byl představ své doby o Mesiáši a o jeho vládě, o tom svědčí žádost, aby s bratrem mohl seděti po pravici a po levici Mesiášově při soudu a v jeho panství [Mk 10,37]. — Podle Sk 12,2 byl popraven od Heroda Agrippy I. v Jerusalemě nejspíše r. 44.

2. Jakub, syn Alfeův, jeden ze dvanácti apoštolů [Mk 3,18; Mt 10,3; L 6,15]. Podle tradice byl jeho otec Alfeus totožný s otcem Léviovým [Matoušovým Mk 2,14].

3. Jakub malý, [»menší« Mk 15,40; 16,1; Mt 27,56; L 24,10], snad totožný s Jakubem Alfeovým; stejně pochybná jest jeho totožnost s Kleofášem [J 19,25]. Jeho matka se jmenovala Marie. Jeho bratr Jozes [Mk 15,40].

4. Jakub, bratr Ježíšův, podle Sk 12,17; 15,13; 21,18 jeden ze sloupů jerusalemského

Jákoba-Jakubova ep. [271]

sboru [rovněž Ga 1,18n; 2,1-10], podle tradice nazýván »spravedlivý« pro přísně dodržovaný nazirejský slib a ustavičné modlitby za lid. Učedníkem Ježíšovým se stal na základě zjevení oslaveného Krista [1K 15,7]. Byl v křesťanské církvi zastáncem konservativního judaistického směru [Ga 2,12]. Asi r. 62 byl ukamenován na podnět velekněze Anana [Josefus, Starožitnosti XX, 200], byv nejprve svržen s věže chrámové.

5. Otec apoštola Judy [L 6,16], jinak neznámý.

Jakubova epištola, jeden z tak řečených »katolických«, t. j. obecných listů NZ, adresovaný »dvanácti pokolení v rozptýlení« [v diaspoře]. Nejsou tu zřejmě míněni rozptýlení Židé, spíše celá křesťanská církev, chápána jako duchovní Izrael, snad však zvláště křesťané původu židovského, bydlící mimo Palestinu mezi rozptýlenými [diasporními] Židy. Pisatelem epištoly podle církevní tradice byl Jakub, syn Zebedeův, ale pravděpodobnější by bylo, že jím byl J., bratr Ježíšův [*Jakub 4.]. Ale ani tato domněnka není bez obtíží: není v listu patrné známé stanovisko tohoto Jakuba k Zákonu a židovstvu a jeho ceremoniím [Ga 2,12]. Ani o datu vzniku této epištoly není jednoty mezi badateli. Někteří se domnívají, že je to nejstarší spis NZ, vzniklý kolem r. 45, jiní jej kladou teprve do let 80-120 po Kr. Křesťanská církev užívala této epištoly od nejstarších dob. Ale teprve Origenes poč. 3. stol. ji cituje jménem. Je-li pisatelem J., bratr Ježíšův, musela epištola vzniknout před r. 62, kdy byl J. popraven. Epištola nemá literární formu listu. Je spíše řadou obecných napomenutí, rad a výstrah praktického rázu, dávaných ve skupinách v zevnějším seřazení podle hesel. Hříchy a omyly, které epištola kárá, a také pokušení, o nichž se zmiňuje, se týkají patrně Židů, kteří se nedávno stali křesťany. Speciálně křesťanských nauk ve srovnání s Pavlem je v listu pramálo. Zdá se však, že epištola stojí pod vlivem evangelijní tradice, zvláště slov Ježíšových [sr. Jk 1,2 s Mt 5,10-12; 1,4 s Mt 5,48; 1,5.17 s Mt 7,7-11; 1,22 s Mt 7,21-27; 2,10 s Mt 5,19; 3,18 s Mt 5,9; 4,4 s Mt 6,24; 4,12 s Mt 7,1 a 10,28; 5,1 s Mt 6,19 a L 6,24; 5,10 s Mt 5,12; 5,12 s Mt 5,34-37; 1,6 s Mk 11,23n atd.]. V odstavci 2,14-26 je líčena víra jako živá a užitečná jen tehdy, když je dokazována skutky; bez skutků je marná, prázdná, mrtvá. [Pro důraz na skutky cenil Luther tuto epištolu velmi málo]. Tyto vývody nejsou, jak se někteří domnívali, polemikou proti Pavlovi [sr. Ga 5,6]. Těžko však jsou myslitelné před Pavlem. Je to útok na názor o víře, který buď ještě nedorostl, anebo už je úpadkem naproti Pavlovo pojetí víry spasitelné, snad už v době, kdy se v církvi uplatňovaly vlivy nekřesťanské [stranění bohatým 5,1-11 a pod.] Je to tedy patrně polemika proti nesprávně pochopenému Pavlovi. Viz *Ospravedlnění, odd. 5.

[272] Jalovec-Jan

Obsah epistolý možno nastíniti takto:

První kapitola. Pozdrav 1,1.

Užitečnost pokušení snášených s trpělivostí 1,1-17.

Za největší radost mějte 1,2. - Žadejž důvěrně, nic nepochybuje. 1,6. - Blahoslavený muž, který snáší pokušení 1,12. - Neříkej, že by od Boha pokušín byl 1,13. - Všeříké dáni dobré a každý dar dokonalý 1,17.

Posluchači a činitelé 1,18-27.

S tichostí přijímejte vsáté slovo 1,21. - Budtež činitelé slova 1,22. - Kdož prohlédá v dokonalý zákon svobody 1,25. — Náboženství čisté a neposkvrněné 1,27.

Druhá kapitola. Jakými skutky se osvědčují zbožní při bohoslužbách 2,1-13. Přijímání osob 2,1. - Zákon královský podle Písma. 2,8. — Odsouzení. bez. milosrdenství 2,13.

Víra a skutky 2,14-26.

Víra, nemá-li skutků 2,17. - Ze skutků ospravedlněn, ne z víry toliko 2,24.

Třetí kapitola. Prává zbožnost řeči 3,1-12. Nebudtež mnozí mistři 3,1. — Z jedněch a týchž úst dobrořečení i zlořečení 3,10.

Moudrost shůry pramenem pravé zbožnosti 3,13-18.

Moudrost, kteráž jest shůry 3,17. — Ovoce spravedlnosti 3,18. -

Čtvrtá kapitola. Prává zbožnost v protivě k žádosti světa, pyše a sudičství.

Odkud jsou bojové a svády 4,1. — Vzepřete se d'áblu 4,7. — Přiblížte se k Bohu 4,8. - Ponižte se před Bohem 4,8. — Kdo jsi, že tupíš druhého 4,12. -

Prává zbožnost v denní práci: Pokora před Bohem při rozhodování 4,13—17, Bude-li Pán chtít 4,15. — Kdo umí dobře činiti, a nečiní 4,17.

Pátá kapitola. Běda bohatým, útěcha chudým 5,1-11.

Plačte nad bídami svými 5,1. — Trpěliví budte 5,7. — Oráč očekává drahého užítka 5,7. — Blahoslavíme ty trpělivé 5,11.

Rozmanité osvědčování pravé zbožnosti 5,12-20. Nepřisahejte 5,12. — Jestli kdo z vás zkormoucený 5,13. — Štůně-li kdo z vás 5,14. — Mnoho může modlitba spravedlivého opravdová 5, 16. - Kdož by odvrátil hříšnika 5,20.

Jalovec je překlad hebr. *rótem*, znamenající druh kručinky [Genista], který botanikové nazývají Genista rœtam. Je to rostlina motýlokvětá, tvořící nízké keříčky s jednoduchými nedělenými sytými zelenými listy, dlouhými metlovými větévkami a bílými vonnými květy. Vyskytuje se na pískových dunách jižně od Joppen, v údolí Jordánu, a zvláště na poloostrově Sinajském a v Edomu. Údolí Retam [Nu 33,18n] má jméno od tohoto keře. Kručinky je asi 70 druhů. Vyskytuje se i v Evropě [Genista monosperna; Genista germanica]. Podle obvyklých překladů Jb 30,4 jsou kořeny této rostliny nouzovou potravou chudiny. Ale

cestovatelé zjistili, že těchto kořenů vůbec nelze požívat. Proto už ve starých překladech čteme o jalovci [1Kr 19,4n; Ž 120,4], ač podle jmých jde o kručinku, které se užívalo k topení. Švédský badatel Oedmann už 1785 navrhol proto překlad Jb 30,4: Jalovec k zahřátí jim byl [nikoli: »za pokrím jim byl«]. Sr. Iz 47,14. Také angl. překlad uvádí tuto možnost.

Jalovice, hebr. *'eglá nebo pára* [Gn 15,9; Dt 21,3; 1S 16,2], což značí někdy též otelenou krávu [1S 6,7,12; Jb 21,10; Iz 7,21]; »jalovice« [mladá kráva] nebyla zapřahována k orání, nýbrž pouze k mlácení [Oz 10,11; ale sr. Sd 14,18]. Obíhala bez ohlávky, odkudž výraz »jalovice tvrdošijná« [Oz 4,16]. Červená jalovice měla význačnou úlohu při izraelských obětech [Nu 19,2,9-10; sr. Žd 9,13]. *Obět'.

Jalon. Syn Ezry z pokolení Judova [1Pa 4,17].

Jáma. Tak překládají Kral. několik hebr. slov, jež mohou znamenat cisternu [Gn 37, 20nn; Lv 11,36] nebo podzemní jeskyni [1S 13,6] nebo lapací jámu na zvěř [Ez 19,4,8] nebo hrob [2S 18,17; Ž 28,1; Př 1,12], nebo konečně v přeneseném slova smyslu podsvětí [Iz 14,15; 24,17nn; Jr 48,43n; Pl 3,47; Jb 33,18,28,30]. *Peklo.

Jambres, jeden ze dvou kouzelníků, kteří se pokoušeli kaziti dílo Mojžíšovo [2Tm 3,8]. *Jannes.

Jamin [= pravice, jih, štěstí]. — 1. Syn Simeonův, zakladatel čeledi [Gn 46,10; Ex 6, 15; Nu 26,12]. - 2. Syn Rámův z rodiny Jerachmeelovy z pokolení Judova [1Pa 2,27]. — 3. Jeden z levitů, kteří pod vedením Ezdrašovým četli a vykládali Zákon. [Neh 8,7n].

Jamlech [= (Bůh) dává království], kníže z pokolení Simeonova [1Pa 4,34].

Jamuel. Syn Simeonův [Gn 46,10; Ex 6,15], nazývaný Nu 26,12; 1Pa 4,24 Namuel, zakladatel čeledi.

Jan [řecky *Ióannes* a hebr. *Jóchánán* — Hospodin je milostiv].

1. Jan Křtítel pocházel z kněžského rodu. Otec Zachariáš byl knězem z třídy Abiášovy, matka Alžběta z dcer Aronových [1Pa 24,10; L 1,15], sestřenice Marie, matky Ježíšovy. Bydleli v »městě Judově« [L 1,39]. J. K. byl o půl roku starší než Ježíš. Zachovával předpisy nazirejské od svého mládí [L 1,15]. Vystoupil jako prorok asi r. 26, pobýv nějaký čas v pusté krajině na záp. straně Mrtvého moře [L 1,80]. Již jeho zevní zjev byl naučením pro ty, kdož k němu přišli. Za oděv mu sloužil plášť ze srstí velbloudích [2Kr 1,8 sr. Za 13,4], přepásaný koženým pasem. Pokrmem mu byly kobylinky [Lv 11,21n] a med lesní [Ž 81,17]. Přísně asketický život, pověst o jeho svatosti a jeho vystoupení přilákaly k němu, ač žádného divu nečinil [J 10,41], »Jerusalem a všecko Judstvo i všecku okolní krajinu Jordánskou« [Mt 3,5]. Základním rysem jeho kázání bylo ohlašování příchodu Božího království a tím zároveň i Božího soudu nad Izraelem. Před tímto soudem nezachrání příslušnost k potomstvu Abrahamovu, nýbrž odvrácení od cest

zlych a křest pokání jako vnější znamení vnitřního rozhodnutí [Mt 3,2.11]. Že křest tvořil význačnou část jeho působení, je patrné z pojmenování »Křtitel« [Mk 1,4; 6,25; 8,28; Mt 3,1; 11,1.1n; 14,2; 17,13; L 7,20.23]. Bylo to něco jedinečného, že J. K. nekřtil sebe, ale druhé. U Židů totiž bylo zvykem, že učitel vstoupil s proselytou do vody, předčítal mu závazky, ale sám neponožoval do vody. Herodes Antipas usoudil, že hnutí, jež Křtitel vyvolal, je nebezpečné i politicky. Proto se rozhodl, že jej odstraní. Předtím však i Ježíš se dal od J. pokřtít [Mt 3,5-17] a byl označen jako Mesiáš [J 1,32n]. Zdá se, že při té příležitosti v J. uzrálo přesvědčení, že budoucí Mesiáš musí naplnit Iz 53. Odtud věta z J 1,29.36: »Beránek Boží, kterýž snímá hříchy světa«, jež jinak není srozumitelná právě v ústech J. K. Možná také, že Ježíš u J. K. dostal první podnět k tomu, aby se zabýval obrazem Mesiáše v Iz 53. Na otázku farizeů J. K. odmítl, aby byl ztotožňován s Eliášem [J 1,21], a své poslání popsal slovy Iz 40,3. Působil však v duchu a moci Eliášově [L 1,17 sr. Mal 3,1; 4,5], aby připravil cestu Páně [Mk 1,2; Mt 11,10.14; 17,12n]. Uvěznění J. K. bylo Ježíšovi znamením, že má sám vystoupiti [Mk 1,14] a pokračovati v kázání Janově. Není divu, že Herodes Antipas považoval Ježíše za znovu se objevivšího K. [Mk 6,14]. Konec J. uspišila zápletka s Herodiadou [Mk 6,17n; Mt 14,3]. Že Herodes Antipas uvěznil a popravil Jana, svědčí o tom, že činnost Janova byla ve druhé části jeho působení přenesena i do Perey, území Heroda Antipy. J. byl vězněn na hradě Machaeru při Mrtvém moři, kdež byl také popraven. Ještě před svou smrtí poslal své dva učedníky k Ježíšovi s otázkou, zda je skutečně zaslíbeným Mesiášem [Mt 11,2-15]. Ježíš mu při této příležitosti vydal vysvědčení, že je největším z proroků. Po smrti J. K. se mnozí z jeho učedníků přidali k Ježíšovi [Mt 14,3-12; Mk 6,16-29; L 3,19n], mnozí však žili dál jako učedníci Janovi [Mt 9,14; Sk 19,3].

2. Jan apoštol, syn Zebedeův [sr. 1Pa 8,17; 12,7; 26,2], bratr *Jakubův, vedle Petra jeden z nejužšího kroužku učedníků Ježíšových. Tradice jej ztotožňuje s »tím, jehož miloval Ježíš« [J 13,23; 21,7.20]. O povolání obou Zebedeovců Ježíšem vypravují všichni synoptičtí evangelisté [Mk 1,19-20; Mt 4,21-22; L 5,10], podle nichž byli rybáři stejně jako Šimon a Ondřej, a byli od Ježíše ustanoveni za rybáře lidí. Nejmenovaný učedník J 1,35—40 bývá též ztotožňován s Janem Zebedeovcem. Ve všech seznamech Dvanácti mají Zebedeovci přední místo, někdy hned po Šimonovi Petrovi. V Mk 3,17 mají oba Zebedeovci název Boanerges [synové hromu], snad pro svou přílišnou horlivost [L 9,49—56], která toužila i po předních místech v budoucím království [Mk 10,35; Mt 20,20]. Na druhé straně však projeví ochotu zemřít s Ježíšem [Mt 20,20-24; Mk 10,35-41] a patřili k nejužšímu kruhu učedníků při vzkříšení dcery Jairovy [Mk 5,37; L 8,51], při proměnění [Mt. 17,1; Mk 9,2;

Janai-Jannes a Jambres. [273]

L 9,28] a v Getsemane [Mt 26,37; Mk 14,33]. Má-li postava »milovaného učedníka« ve čtvrtém evangeliu opravdu představovati Jana Zebedeovce, vypravuje se o něm, že seděl po boku Páně při poslední večeři [J 13,24-25] a že mu umírající Ježíš svěřil do péče svou matku [J 19,26n]. Je ovšem možné, že tajemná postava »milovaného učedníka« má vlastně jiný význam, že na př. má představovati církev vskutku věřící a Ježíšovi naslouchající. Z tajemné narážky vj 21,20—23 vyrostla domněnka, že J. nezemře, dokud se nedočká druhého příchodu Kristova. Pak vidíme J. opět v Jerusalemě na vrchní síni [Sk 1,13] a po svátcích svatodušních v misijní práci po boku Petrově [Sk 3,1]. Oba byli uvězněni [Sk 4,13-19], oba byli vysláni do Samaří, aby podepřeli dílo Filipovo [Sk 8,14]. Zdá se, že v době pronásledování zůstal v Jerusalemě [Sk 12,1n], kde se s ním setkal Pavel po návratu z první misijní cesty [Ga 2,9]. Stará církevní tradice o něm vypravuje mnoho podrobností, které nejsou zaznamenány v NZ a jejichž kořen a původní spolehlivý smysl nelze snadno zjistit. Podle těchto tradic se Jan nakonec usadil v Efesu [před vyvrácením Jerusalema], kde jeho žáky byli Polykarp, Papias a Ignatius. Polykarpův žák Irenaeus tvrdí, že J. zůstal v Efesu - s výjimkou svého ročního uvěznění na ostrově Patmos - až do své smrti za Trajana [98—117]. Polykarp o něm vypravuje, že se každoročně o slavnosti pascha. [Kral. fáze]. postil. Jeho nenávisť k bludu [sr. 2J 10n] byla prý tak velká, že raději opustil lázně, aniž vzal koupel, když se dověděl, že v lázních je i kacíf Kerinth. Stejně však horlivý byl v lásce, jež hledá a za chraňuje. zbloudilé. Jeroným. [Hieronymus] vypravuje, že se staříček J., neschopný pohybů i delší řeči, dával nosit do shromáždění a zdravil věřící vždy jen jednou větou: »Synáčkové, milujte se vespolek!« Na dotaz, proč stále opakuje totéž, odpověděl: »Je to příkaz Páně, a je-li ten skutečně dodržován, úplně to stačí.« Podle starokřesťanské tradice byl J. autorem čtvrtého evangelia, tří epištol a Zjevení. XX

3. Jan, otec Petrův [J 1,42; 21,15-17 v Žilkově překladu a v revidovaných překladech zahraničních], nazývaný Mt 16,17 *Jonášem.

4. Jan Marek, při čemž Marek je příjmení, J. jméno. Autor druhého evangelia [Sk 12,12.25]. *Marek.

5. Židovský hodnostář, který spolu s Annášem, Kaifášem a Alexandrem vyslyšal Petra a Jana [Sk 4,6].

Janai [= Hospodin odpovídá?], náčelník pokolení Gádova [1Pa 5,12].

Janna(i), otec Melchův z rodokmenu Ježíšova [L 3,24].

Jannes a Jambres, jména dvou egyptských čarodějů, protivníků Mojžíšových. Jménem je jmenuje toliko Pavel [2Tm 3,8—9], ale v pozdní židovské tradici, t. j. ve výkladech ZS, zvl. Ex 7,1 1n, jsou J. a J. jmenováni jako

[274]Janoe-Janovo ev.

náčelníci faraónových kouzelníků, kteří pronásledovali Izraelce dokonce i na cestě pouští. Čtenáři 2Tm 3,8—9 museli tato vypravování znát, patrně z nějakého dnes ztraceného spisu, doloženého však i citáty z judaistické literatury (sr. Damašský spis).

Janoe [= pokoj, odpočinek]. — 1. Místo na území pokolení Neftalím, kterého dobyl Tiglatfalazar [2Kr 15,29], snad dnešní Jánúh asi 10 km jv. od Tyru. - 2. Místo na pohraniční čáře území pokolení Efraimova [Joz 16,6.7], snad nynější Jánún, 12 km jv. od Sichem.

Janovo evangelium, čtvrté v řadě bibl. evangelií, jehož účelem bylo působit na čtenáře tak, aby byla posílena víra [J 19,35; 20, 31]. Obrací se ke křesťanskému sboru [ne k pohanům jako L], k lidem, kteří se už přiznávají k Ježíši Kristu jako k Synu Božímu [»ve jménu mém« 14,13n a »pro jméno mé« 15,21 je známka vyznávající víry 1,12; 2,23; 3,18; 1J 5,13], aby jim pomohl k plnějšimu a životodárnému zakotvení v Kristu. I prolog [1,1—18] předpokládá mnoho znalostí o Kristu. Jde tedy o křesťanské čtenáře.

1. Pisatel J. e. Podle starokřesťanské tradice pochází toto e. od Jana Zebedeovce. Také Justin Mučedník, který se stal křesťanem v Efesu kolem r. 130, byl přesvědčen, že pisatelem byl apoštol Kristův. Je sice pravda, že podle svědectví Dionysia z Alexandrie [kolem 260 po Kr.] žil v Efesu ještě jiný Jan, který napsal mnoho křesťanských spisů, ale tradice je jednotná v tom, že koncem apoštolské doby — tedy později než Mt, Mk a L, t. j. ne před r. 75 — Jan ve vysokém stáří napsal své e. Ovšem že už první křesťanská církev si byla vědoma odlišnosti J. e. od t. z v. synoptických evangelií [Mt, Mk a L]. Kliment Alexandrijský poznamenává, že slyšel od svých učitelů, že J. napsal duchovní evangelium na rozdíl od tělesného [t. j. životopisného]. Stejně Origenes. Jan byl symbolisován orlem [Ez 1,5-28; 10,1-22; Zj 4,6], protože »z hlubin tíhne k výšinám«, je schopen hledět do slunce a nepotřebuje oblaků lidské slabosti. Irenaeus, žák Polykarpův [c. 185], výslovně praví, že Jan napsal své evangelium v Efesu.

Je jistě nápadné, že J. e. mlčí o Janovi Zebedeovci, ač jiné, méně významné osoby jmenuje často [3,1; 7,50; 11,1; 12,2; 18,10. 13.40; 19,25.38.39]. Nejmenuje ani Jakuba, bratra J., ani jejich otce ani jejich ctizádostivou matku. Nápadnější je tato anonymita v 1,35-48. Odsud je domněnka, že Jan Zeb. je míněn »učedníkem«, kterého miloval Ježíš [13,23; 19,26; 21,7.20]. Vpodobně anonymním náznakem J 18,15.16; 20,2.8 jde nejspíš - podle Zahna — o Jakuba. Chybí tu přívlastek »kterého miloval Ježíš«. Kap. 21 je pravděpodobně dodatečným doplňkem k evangeliu, ale nikde není J. e. doloženo bez tohoto epilogu. Podle 21,24n však je patrné, že na epilogu pracovalo více osob. Na rozdíl od kap. 1—20 jsou tu jmenování synové Zebedeovi [21,2]; ale i tu vy-

stupuje učedník, kterého miloval Ježíš [21,7. 20]. Zdá se, že doplněk byl napsán jednak za života Janova, jednak v době, kdy J. e. bylo už opisováno a předčítáno v jiných sborech - v Egyptě byl nalezen papyrus, pocházející z doby kolem 125 po Kr., s několika verši J 18 — kde bylo třeba — na rozdíl od Efesu — dosvědčiti spolehlivost jeho svědectví. Ale ani tu J. nedovolil, aby bylo jeho jméno jmenováno. I zde musel stačiti náznak. Evangelium mohl psát jen Žid. Aramejská slova překládá do řečtiny [1,39.42; 4,25; 6,31.49n; 9,7; 11, 16; 12,13; 19,13.17; 20, 24]. Také zeměpisné údaje ukazují, že pocházel z Palestiny [1,28; 2,1.11; 3,23; 4,5.46; 6,23; 11,54], že zná vzdálenosti [6,19; 11,18], židovské zvyky a názory [jediný se zmiňuje o slavnosti stánků 7,2 a o slavnosti posvěcení chrámu 10,22], a někde to vypadá tak, jako by opravoval synoptické údaje [ukřížování se stalo ne v první svátek velkonoční, nýbrž den před svátkem]. Činnost Ježíšovu rozvrhuje na tři léta [synoptikové na rok]; soustřeďuje se hlavně na Jerusalema a Judstvo. Ježíš je mu hlavně pastýřem jednotlivců [3,1nn; 8,1-11; 13,6-10.36-38; 14,5-11 a j.], což patrně odpovídalo povaze Janově. Ježíš je líčen jako dokonalé zjevení Božího slova v těle [1,14 sr. R 8,3; 2K 5,21]. Ovšem, že ani u synoptiků ani u Jana nemáme doslovně zaznamenány řeči Ježíšovy, ale souhlas J. e. se synoptiky je větší, než se uznává, uvážíme-li, že se J. obrací na křesťany. Když J. hledí zpět na to, co napsal, nedovolává se řeči, ale znamená [divů] Ježíšových [2,23; 3,2; 4,45; 6,2; 7,4.31; 10,32; 11,47; 12,37; 20,30n sr. 21,25], na něž řeči navazují a bez nichž by visely ve vzduchu [5,16n; 6,26n]. Podle Jana i Ježíš se dovolává »znamení«, i když je nazývá skutky [5,36; 10,37n; 14,10n; 15,24]. Právě tyto skutky ulehčují víru ve slova a činí nevěru neomluvitelnou [5,31.36; 10, 32-38; 14,10-12; 15,22-24]. Nejde tu o pouhé symboly, alegorické znázornění pravd, o nichž obšírněji pojednávají řeči. Ježíš sice konal symbolické divy [Mt 21,19], ale u Jana je takový div zaznamenán jen jeden [9,1-7.39-41]. Mnohé badatele však tyto důvody nepřesvědčují a mají za to, že autorem 4. evangelia nebyl apoštol, nýbrž někdo jiný [snad presbyter Jan], který se jen dovolával svědectví Jana apoštola [J 19,35; 21,24]. Pisatelem byl podle toho nějaký učedník Jana, syna Zebedeova, který podle učení tohoto apoštola napsal své evangelium. Bylo by to tedy »Evangelium Jana presbytera podle svědectví Jana apoštola« anebo podle Kaftana »Evangelium, reproduované na základě apoštolské víry«. Jde tu prý o nový typ prakřesťanské zbožnosti, jež stavěla na tom, že Kristus, Spasitel a Pán, byl skutečným člověkem Ježíšem Nazaretským, který jako člověk hledal vůli Boží [2,4n; 7, 3-10 sr. 11,3-15], patřil svému národu [1,11] atd. Je to polemika proti doketismu, jenž tvrdil, že Ježíš měl jen zdánlivé tělo. Je to evangelium, jež se octlo na řecké půdě, užívá řeckých způsobů výrazových i myšlenkových. Jeho základ

nimi pojmy jsou život-smrt, světlo-tma, pravda—lež, láska—nenávisť, Duch sv. a poznání. To vše ovšem nevyklučuje apoštolské autorství.

2. Obsah a rozvrh Janova evangelia. Úplně je vynecháno vše, co se týká Ježíšova narození, dětství a pokušení. Dvě hlavní části jsou zřetelně patrné: I. část: 1,19-12, 50; II. část: 13,1—20,31. K tomu je připojen prolog 1,1-18 a epilóg 21,1-23. Obsah je tento:

Prolog: 1,1-18 Ježíš, vtělené Slovo, z věčnosti od Boha přišel na svět, aby zjevilo pravdu a milost.

1. část. 1,19-12,50. Veřejné působení Ježíšovo a jeho činy života a lásky. — Počátky víry a nevěry.. Svědectví Janovo. 1,19—36, první učedníci 1,37-52, první zázrak 2,1-12, první prorocký čin [vyčištění chrámu] 2,13—25, rozmluva s Nikodémem 3,1—21, poměr k Janu Křtitelovi 3,22—36, rozmluva se ženou Samaritánkou 4,1—44 na cestě do Galileje. Uzdravení syna služebníka královského 4,44—54.

2. Doba sporů a prvních utkání: 5,1-12, 50. Uzdravení člověka 38 let nemocného 5,1-15; hádka s Židy v Jerusalemě pro rušení soboty a o mesiášství 5,16-47; nasycení 5000 v Galileji 6,1—15; řeč o chlebu života 6,16—66; vyznání Petrovo a oznámení zrady Jidášovy 6,67-71; Ježíšův tajný příchod do Jerusalema ke slavnosti stánků 7,1-15; spor se Židy a nové vynoření myšlenky na jeho odstranění 7,16—53; nepůvodní vložka z t. z v. hebrejského evangelia o ženě cizoložnici 8,1—11. Přiosťření sporů a osobních útoků na farizeje, kteří ho chtějí kámenovati 8,12-59; uzdravení slepého od narození 9,1—12; nová nesnáze s farizeji 9,13—41; alegorie o dobrém pastýři, nájemníku a ovcích 10,1-21; Ježíš se prohlašuje za jedno s Otcem 10,22-39; úspěšné působení za Jordánem 10, 40-42; vzkříšení Lazara v Betany 11,1-45; pikle farizeů a Ježíšovo skrývání se před nimi 11,46-57; týden před velikonoce Ježíš pomazan drahou masťou od Marie 12,1—11; slavný vjezd do Jerusalema 12,12—19; přijetí zástupců hellenského světa 12,20—27; oslavný hlas s nebe a ještě zarytější nevěra 12,28-50.

II. část. 13,1-20,31; Ježíš se zjevuje jako Mesiáš v utrpení, ve smrti i ve vítězství nad smrtí.. 1. Soustředění činnosti na kruh učedníků. Umývání nohou 13,1—17; oznámení zrádce 13,18—33; nové přikázání 13,34—38; potěšení učedníků 14,1-15; zaslíbení Utěšitele 14,16-26; Ježíš odkazuje pokoj 14,27-31; mluví o vinném kmeni 15,1—27; předpovídá utrpení učedníků 16,1-22; povzbuzuje k modlitbě v jeho jménu 16,23-33; t. zv. velekněžská modlitba 17,1-26.

2. Zrada Jidášova 18,1-11; soud před Annášem 18,12-23; před Kaiřášem 18,24-25; za přeni Petrovo 18,26-27; před Pilátem 18,28-40; odsouzení 19,1-15; ukřižování 19,16-37; pohřeb Ježíšův 19,38-42.

3. Zmrtvýchvstání Kristovo 20,1-13; ukázal se Marii 20,14-18; apoštolům 20, 19-23; To mášovi 20,23-31.

Epilog : 21,1-23. Další zjevování a poslední slova.

Janovy epištoly. [275]

Janovy epištoly. 1. Obsah I. Janovy; 1,1—4 úvod, v němž pisatel odůvodňuje napsání epištoly osobním setkáním s Kristem.

1,5-2,11 ukazuje, že obecenství s Bohem je nemožné u těch, kdo chodí ve tmě.

2,12—17. napomíná. čtenáře, aby. se. nedali svést k milování tohoto světa.

2,18—28: jsme na konci světa, protože přišli už Antikristové, ale ti, kteří mají pomazání od svatého, vytrvají, projevujíce tak lásku schopnou všech obětí;

2,28-3,24 tím se liší od synů ďáblových.

4,1—6 je obráceno. proti. těm, kteří. nevěří v Krista v těle přišlého. [proti t. zv. doketistům].

4,7-5,12 dokazuje souvislost mezi přikázáním lásky a vírou v Ježíše Krista, Syna Božího: víra je poznání nekonečné Boží lásky k nám. Tato víra nás přenáší do sféry Boží, t. j. lásky. 1J 5,7: »na nebi: Otec, Slovo a Duch svatý, a ti tři jedno jsou. A tři jsou, kteříž svědectví vydávají na zemi« je vložka, která se octla v textu až v 5. stol. Žádný řecký text až do 14. stol. ji nemá.

5,13-21 konečně napomenutí k vytrvalosti v modlitbě, v boji proti hříchu a světu.

2. Účelem této 1J, která se obrací k celé církvi, je. udržeti. křesťanstvo. v. pravé. víře v Ježíše Krista a v pravé bratrské lásce, bez níž. není. obecenství. s. Bohem.. Napomenutí epištoly je odůvodněno tím, že povstali Anti-kristové, kteří se chlubí dokonalou známostí [2,4n], popírající vtělení Kristovo [docketisté] tvrdící o sobě, že mají Ducha [pneumatici] slibující přívržencům věčný život. [2,25—28] lhotejně k těm, kteří Ducha nemají [4,1—6] škrtačící smířící obětí Kristovu jako zbytečnou nevířící se na Zákon.

Proti těmto kacírům hájí pisatel pravé poznání: Ježíš Kristus přišel v těle, aby přinesl jednak poznání Boha s odpuštěním hříchů, jednak možnost zlomit hřích a žítí účinnou láskou pravými skutky [2,20,27]. Epištola ovšem chybí všechny charakteristické rysy dopisu: jméno autora i adresáta i pozdravy. Někteří badatelé ji proto pokládají za homilii.

3. Doba vzniku je těžko určitelná. První doklady o. 1J máme teprve u Polykarpa a Papija; tedy mezi 100-210. Toto datum je po tvrzení také tou okolností, že epištola už ne činí rozdílu mezi křesťany původu pohanského a křesťany původu židovského; užívá gnostic kých pojmů. [3,9.: símě Boží]. a zdůrazňuje známost, což bylo v křesťanství zvykem až právě v této době.

Pisatel se sám nejmenuje; ovšem osobuje si apoštolskou autoritu [1,1—3.5; 4,14], dovolává se svědectví apoštolského kruhu [1,1-3], užívá též terminologie i frazeologie jako J., takže tradice jednomyslně za autora 1J pokládá pisatele evangelia Janova, který také zamlčuje svoje jméno. Ovšem 1J byla napsána později než evangelium [epištola mluví už o falešných prorocích, užívá pojmu paraklétoš

[276] Janum-Jasub

[2,1] na označení Ježíše Krista jako našeho přimlůvce před Bohem, nikoli na označení Duchu-Utěšitele jako J 14,16,26; 15,26; 16,7. V epištole také chybějí některé pojmy, příznačné pro čtvrté evangelium, jako sláva, oslaviti].

4. Obsah a účel 2. a 3. Janovy.

2J je adresována »vyvolené paní a synům jejím«, což může být obrazným označením křesťanského sboru: pak by »synové sestry« [v. 13] bylo označení nějakého sesterského sboru. Nasvědčuje tomu i okolnost, že dopis nemá ráz soukromého sdělení. Autor se označuje slovem »starší« [1Pt 5,1], kterým Papias obdařil všechny apoštoly. Irenaeus i tuto epištole pokládá za dílo apoštola Jana.

Úvod : verše 1—3.

Napomenutí, aby čtenáři chodili podle Božích přikázání v lásce a varovali se těch, kdo popírají Krista v těle přišlého [v. 4—9], a nepřijímali bludaře do domu [v. 10—11].

Závěr: verše 12-13.

3J je adresována nějakému »Gaiovi milému« v. 1.

Úvod: verše 2—4; chvála nad dobrým chováním Gaiovým.

V. 5-8: vyzdvihuje laskavost Gaia, který přijímal ochotně pocestné křesťany.

V. 9-10: stížnost na nějakého Diotrefa, který nejen že sám nepřijímá dopisů, ale vylučuje ty, kdož by je chtěli přijmouti.

V. 11—12: osvědčení Demetriovi, snad doručiteli listu.

V. 13—15: zakončení.

Kdo byl Gaius, nevíme. Sotva jde o ty, o nichž mluví Pavel v 1K 1,14 a Ř 16,23. Kdybychom neměli tradice o těchto epištolách, domnívali bychom se, že pisatel jejich je nějaký vynikající učitel, který dal jednomu ze svých žáků, Demetriovi, doporučující list na Gaia, svého důvěrníka ve sboru, kde starému učitelu odepřeli poslušnost. Zdá se, že obě epištoly byly napsány současně někdy kolem r. 120 po Kr., kdy potulní kazatelé budili již nedůvěru. Pisatelem je někdo, kdo znal velmi dobře evangelium Janovo, snad presbyter Jan z Efesu.

Janum, místo v horách judských na jz. od Hebronu [Joz 15,53].

Jára, potomek Saulův [1Pa 9,42], nazývaný Jehoada v 1Pa 8,36.

Járe [= měsíc]. — 1. Čtvrtý syn Jektánu v [Gn 10,26] a praotec kmenů, bydlících v již. Arábii [1Pa 1,20]. - 2. [= on poučuje, osvěcuje] *Jair 4.

Járed [= svah], předpotopní patriarcha, pátý od Adama, syn Mahalaleelův, otec Enochův [Gn 5,15-18; 1Pa 1,2; L 3,37].

Jarefel [= Bůh uzdravuje], místo na území Benjaminově, snad dnešní Rafat 10 km sz. od Jerusalema [Joz 18,27].

Jaresiáš, syn Jerochamův z pokolení Benjaminova [1Pa 8,27].

Jarcha, egyptský služebník Judovce Se

sana. Dcera Sesanova se provdala za J. [1Pa 2,34n].

Jarib [= on (Bůh) obhajuje]. - 1. Syn Simeonův [1Pa 2,34n]. - 2. Předák židovský, který byl mezi shromážděnými, jež svolal Ezdráš k řece Ahava [Ezd 8,16]. - 3. Jeden z kněží, který propustil pohanskou manželku [Ezd 10,18].

Jarmark [z něm. = výroční trh], vyskytuje se pouze u Ez 27,12.14.16.19.27.33. V posledním verši je na místě toho »zboží«. To je snad správnější význam za hebr. originál, jenž znamená zisk, získaný obchodem.

Jarmut [= vyvýšenina, vrcholek]. - 1. Místo v nížině asi 23 km jz. od Jerusalema, jehož král Farám byl poražen, zajat a popraven Jozuou [Joz 10,3-27; 12,11] a jež bylo přiděleno pokolení Judovu [Joz 15,35] a znovu obydleno po návratu ze zajetí babylonského [Neh 11,29], snad dnešní Chirbet Jarmúk. - 2. Místo na území pokolení Izacharova, přidělené levitům z pokolení Gersonova [Joz 21, 28n], nazývané v 1Pa 6,73 Rámot a Ramet v Joz 19,21. Přesná poloha tohoto místa nebyla dosud zjištěna.

Jarní déšť [Jr 3,3; 5,24; Jl 2,23; Oz 6,3], na němž závisí úroda i žeň. Neprší-li 6 měsíců, jak se někdy stává, stane se půda tvrdým suchopárem. Jarní deště přicházejí v březnu a dubnu. *Déšť.

Jaroach, Gádovec z rodiny Buzovy [1Pa 5,14].

Jaša [Nu 21,23; Joz 21,36], místo na planině Moábské, kde byla svedena bitva mezi Izraelem a Seonem, králem amorejským. Seon byl poražen a jeho území připojeno k podílu Rubenovu a přiděleno levitům z tohoto pokolení [Joz 13,18; 1Pa 6,78]. Leželo na východní straně Mrtvého moře. V době Izaiášově a Jeremiášově [Iz 15,4; Jr 48,21.34] bylo v moci Moábovů.

Jasen [= spící?], jeden z hrdinů Davidových [2S 23,32], nazývaný v 1Pa 11,34 Chasem.

Jasiel [= Bůh rozdělí], syn Neftalimův a zakladatel rodu [Nu 26,48; 1Pa 7,13], psaný v Gn 46,24 Jaziel.

Jasnost, jasný *Krása.

Jasobam [= nechť se lid navrátí]. - 1. Potomek Chachmonův, náčelník Davidových bojovníků [1Pa 11,11], snad totožný se synem Zabdielovým z 1Pa 27,2n, nazývaný v 2S 23,8 *Jošeb Bašebet. - 2. Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Sicelechu; pocházel z pokolení Benjaminova z rodu Choré [1Pa 12,1.6].

Jaspis [Zj 4,3; 21,11] jest pestrobarevná odrůda celistvého křemene, lomu lasturového, barvy buď sytě červené, buď hnědé i žluté. Na náprsníku nejvyššího kněze [Ex 28,18] byl jaspis třetím drahokamem v druhé řadě: Ez 28,13 jej uvádí mezi drahokamy krále tyrského. Žel, že u bibl. drahokamů nemůžeme podle hebr. textu zjistit, o které drahokamy tu skutečně jde. Ani j. není jistý.

Jasub [= on se vrací]. - 1. Syn Izacharův a zakladatel rodu [Nu 26,24; 1Pa 7,1]. nazývaný

Job v Gn 46,12. Opisovači tu asi vynechali jedno písmeno. - 2. Syn Baniův, který na podnět Ezdrášův zapudil pohanskou manželku [Ezd 10,29].

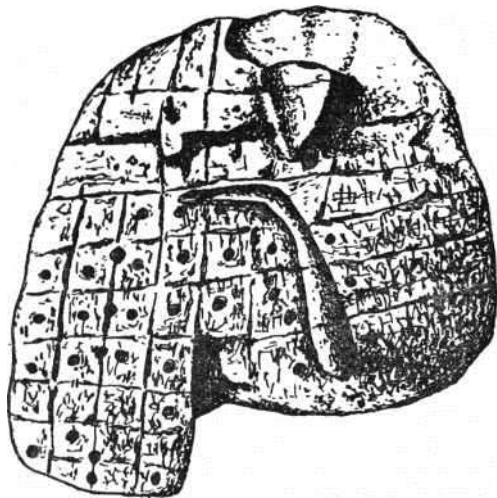
Jasubi Lechem [?= nechť se chléb vrátí], snad člen rodiny Sela z pokolení Judova, snad nějaké místo [1Pa 4,22].

Jat, jatý, zajatý ve válce [Sd 5,12; 1Kr 8,46; Iz 20,4], vlečený na popraviště [Př 24,11], ale také vězeň v duchovním smyslu, zajatec hříchů [L 4,18 sr. Iz 61,1; 52,2nn]. Ef 4,8 navazuje na Ž 68,19 v překladu LXX a vykládá toto místo tak, že Kristus po svém nanebevstoupení zlomil moc ďábla a jeho pomocníků, zjal je a odvedl od jejich dosavadní moci nad hříšným lidstvem.

Jateba [= příjemnost, dobrota?], město Charusovo, z něhož pocházela Messulmet, matka krále jeruzalémského Amona [2Kr 21,19], nejspíše dnešní Chirbet Jefat, 11 km sev. od Sepphoris.

Jatniel [= Bůh obdarovává], syn Meselemiáše z rodu Chore, vrátný chrámu jeruzalémského [1Pa 26,2].

Játtra. Měla význam při obětech jen potud, pokud byla obklopena tukem, jenž měl být spálen na oltáři [Ex 29,13; Lv 3,4; 9,10 a j.]. Teprve potom směla být obětována játtra s ostatními vnitřnostmi. Důležitou úlohu měla j. ve staroorientálním předpovídání budoucnosti. Byly totiž nalezeny modely j., jejichž povrch je rozdělen na množství políček, z nichž každé věštilo něco jiného. I SZ připomíná, že král babylonský hledí do j. [Ez 21,21], aby vypátral budoucnost, a je pravděpodobné, že také Izrael, aspoň ve starších dobách, nejen tento úkon znal, nýbrž se k němu i v určitých případech uchýloval. Bič [Starozákonní studie

Akkadský hliněný model jater k veštění.. Obsahuje 48 políček s klinovými znaky. Doba a místo vzniku jsou neznámé.

Jasubi Lechem-Jázon [277]

[1,15nn] se domnívá, že jatroporcem byl i prorok *Amos.

Javan. - 1. Syn Jafetův [Gn 10,2,4] a otec Elisa a Tarsis, Cetima a Dodanima, praotec národa řeckého [etymologicky totéž jako Ionia], s nímž Feničané byli záhy v obchodním spojení [Ez 27,13; Jl 3,6]. Iz 66,19 označuje území J. jako nejzápadnější výspu, kde nebylo slyšáno jméno Hospodinovo. — 2. Město v j. Arábii, s nímž Feničané obchodovali. Snad jde o řeckou kolonii [Ez 27,19]. Text však je nejistý, protože LXX je překládá jinak.

Javor, hebr. 'óren, [Iz 44,14] překládá se také jasan [lat. ornus], jini se domnívají, že jde o druh borovice [LXX], smrku nebo cedru. Doklad, jak musíme být opatrní při botanických údajích ve SZ. Šlo tu o dříví, vhodné k vyřezávání model. Arabové znají strom 'arán, který je trnitý a plodí trpké bobule.

Jazaniáš. [= Hospodin. naslouchá].. -

1. Potomek Machatův, syn Hosaiášův, hejtman vojska, který doprovázel Jochanana, syna Kareachova, do Masfa, aby spolu s ním složil poklonu Godoliášovi [2Kr 25,23; Jr 40,7n; 42,1], ustanovenému. od Nabuchodonozora za správce země. Když Izmael, syn Netaniá šův, Godoliáše úkladně zavraždil [Jr 41,11; 43,4,5], účastnil se J. trestné výpravy proti němu. J. snad byl bratrem. Azariášovým [Jr 43,2], nejde-li tu o zkomoleninu za J.

2. Syn Safanův [Ez 8,11], vůdce modlářské bohoslužby v době Ezechielově.

3. Syn jakéhosi Jeremiáše [Jr 35,3] z rodiny Rechabitských.

4. Syn Azurův, kníže v Judstvu, kterého spatřil Ezechiel ve vidění a označil za jednoho z těch, kteří smýšlejí „nepravost“ [Ez 11,1].

Jazbekasa [?= on (Bůh) vrací tvrdý osud], syn Hémanův, zpěvák, vedoucí 17. třídu zpěváků [1Pa 25,4-24].

Jazer [= pomoc poskytující?], město na východ od Jordánu v Galátské krajině [2S 24,5; 1Pa 26,31]; bylo původně v držení Amorejských. Izraelští je zabrali na pochodu z Ezebon do Bazán [Nu 21,32]. Při dělení země bylo přirčeno i s okolními městečky pokolení Gadovu, které je přestavělo [Nu 32,34n; Joz 13,25]. Bylo sídlem levitů z rodu Merari [Joz 21,39; 1Pa 6,81]. Za dob Izaiášových a Jeremiášových bylo opanováno Moábskými [Iz 16,8n; Jr 48,32] a teprve za éry Makkabejců se opět dostalo do rukou Izraelců. Leželo sv. od Ezebonu, snad dnešní Chirbet Jazzir.

Jaziel *Jasiel.

Jazim Agarejský, dozorce nad stády Davidovými [1Pa 27,31].

Jázon [řecky *iasón* = uzdravující], občan v Tessalonice, jenž pohostinsky přijal Pavla a Sílu. Rozzuření Židé podnikli proto útok na jeho dům [Sk 17,5—9]. Je to nejspíše tentýž Jázon, o němž je zmínka v Ř 16,21 jako o příbuzném Pavlovi. Má se za to, že Jázon a Sekundus [Sk 20,4] jsou jedna a táž osoba.

[278] Jazyk-Jebus

Jazyk. — 1. Nebezpečný nástroj člověka. Už ve SZ je j. pokládán za nástroj a původce mnohých hříchů, jež jsou z_v valné části přestoupením příkázání Ex 20,16 [Ž 38,1; Př 6,17; 10,31; 17,4]. J. je proto přirovnáván k meči [Ž 57,5; 64,4], lučičti a šípu [Jr 9,3.8], nabroušené břitvě [Ž 52,7], ostří hádího j. [Ž 140,4], aj. J. je nástrojem pýchy [Ž 12,3n; Mi 6,12; Iz 59,3] a jen přísná sebekázeň [Jb 31,30; 39,34; Ž 34,14] a v posledku jen Bůh [Ž 141,3; Iz 50,4] mohou zdržeti j. od hřichu. Tyto myšlenky jsou shrnuty v NZ zvl. Jk 1,26; 3,1-12; 1Pt 3,10. *Jed. J. se může stát nástrojem plesání nad Bohem [Sk 2,26; Ž 16,9] a radostného vyznávání, že Ježíš Kristus je Pánem [F 2,11; Iz 45,23].

2. Obrazný a přenesený smysl. Ve Sk 2,3 je j. obrazem plamene [Iz 5,24], jenž se stal symbolem síly Ducha sv., jež sestoupila na učedníky ve svatodušní den [Sk 2,3]. Ve Sk 2,8.11 jej. totéž jako řeč nebo nářečí [dialekt]. Jinde znamená j. totéž co lid, národ [Zj 5,9; 7,9; 10,11; 11,9; 13,7; 14,6].

3. Zmatení jazyků. Více než jenom zajímavý doklad toho, jak si primitivní národové vykládali původ rozmanitých jazyků, je zachován v Gn. 11,1—8. Z celého vypravování jasně vyzařuje podivuhodná víra starého Izraele, že všechno neštěstí je následek hřichu a trest Boží. Původně byla „všecka země jazyku jednoho a řeči jedné“ [Gn 11,1]. Ale když se potomci. Noemovi, usadili v. zemi. Sinear. a postavili obrovské město z cihel a obrovskou věž, jejíž vrch měl dosahovati k nebi, aby se stali rovnými Bohu, potrestal Hospodin tuto zpupnost a pýchu zmatením jazyků. Vnější podnětem k tomuto vypravování byly jednak nedokončené stupňovité věže, z nichž jedna na př. byla chrámem boha Nebo v Borsippě, jednak jméno Babel, které sice. babylonsky znamená „brána Boží“, ale lidovou etymologií izraelskou bylo spojováno se slovem *bálat*. = zmásti. Posuzujeme-li. dnes. otázku. různosti jazyků, vyvstane nám ještě jiná otázka, zda totiž lze lidská plemena odvoditi od jednoho původního. Rozdíl mezi jednotlivými skupinami jazykovými je tak veliký, že jejich původ z jedné řeči je nepravděpodobný. Na světě je dnes kolem 1000 řečí a vedle toho mnoho nářečí. Podle některých jazykozpytců bylo dosud napočítáno dokonce přes 3000 jazyků. - S touto otázkou ovšem nemá biblické vyprávění nic společného!. Člověk. je. stvořením. Božím [*Adam] bez ohledu na rozdíly rasové, jazykové a j. Jednota všech je dána vírou v Boha — přes vnější rozdíly — hřichem však je jednota ztracena. To chce Písmo sv. zde zdůrazniti. Opakem Gn 11 je vyprávění Sk 2, kde působením Ducha sv. všechny lidské rozdíly byly překonány a dosaženo jednoty všech. X

2. Mluvení jazyky pokládala prvotní církev zajeden z duchovních darů, který je popisován velmi obšírně v Sk 2,4n. Podle vypočítaných 14 zemí [v. 9-11], by se zdálo, že jde při nej

menším o 14 řečí. Ve skutečnosti jde pouze o dvě řeči, t. j. řečtinu a aramejštinu. Neboť ti, o nichž se zde píše, jsou Židé. Ti všichni mluvili buď řecky nebo aramejsky. Může jíti jednak o jednotlivá nářečí těchto jazyků, jak je ostatně naznačeno i v řeckém textu. Tak to vykládali Origenes, Chrysostomus a j., domnívajíce se, že Bůh obdařil první apoštoly zázračnou znalostí těchto nářečí k účelům misijním. Jiní zase vykládali toto místo tak, že apoštolově sice mluvili svou rodnou řečí, ale posluchači byli obdařeni zázračnou schopností rozumět. Ale ani jedno, ani druhé není dostatečným výkladem. Jiní, na př. Zahn, se domnívají, že jde o protějšek babylonského zmatení jazyků, ale v tom smyslu, že církev byla vybavena schopností kázati evangelium všemu stvoření. Jiní konečně upozorňují na židovskou legendu, že Zákon na Sinai byl vydán v 70 různých řečech, aby každý národ mohl slyšet Boží Zákon ve své mateřštině. Křesťanství jako nové světové náboženství prý navázalo na tuto rabínskou tradici o založení izraelské náboženské obce. Jiní konečně na základě Sk 2,4 [„jiné jazyky“] a Mk 16,17 [„nové jazyky“] myslí na „řeč Ducha“, jakou mluví v nebi andělé s Bohem [1K 13,1] anebo modlitebníci, vtržení do nebe [2K 12,2nn sr. 1K 14,2.13nn]. Nejspíše šlo o extatické projevy chvály nebo proseb v dobách nejvyššího náboženského vzrušení v náboženském shromáždění. Lidé stejného vzrušení rozuměli, nezsvěcení měli dojem, jako by šlo o člověka opilého [Sk 2,13]. nebo blázna [1K. 14,23]

Tak se to aspoň jeví v Pavlových epistolách, který, ač sám obdařen tímto darem [1K 14,18—19], přece jen za ušlechtlejší považuje promluvení pět srozumitelných slov ve shromáždění nežli 10.000 slov jiným jazykem [sr. 1K 13,8]. Pavel sice pokládá „mluvení jazyky“ za působení Ducha sv., za charisma [1K 14,39; 1Te 5,19], ale žádá, aby ve shromáždění bylo vše podřízeno zásadě vzdělávání, budování a kázně [1K 14,26nn.40; 1Te 5,21nn]. Nad mluvení jazyky klade prorocství [1K 14,37] a nade vše lásku [1K 13]. Podle 1K 14,21 je mluvení jazyky na základě Iz 28,1 lnn vykládáno jako dív pro nevěřící, jenž má vyvolati poslední a rozhodně odmítnutí Boha. S mluvením jazyky se shledáváme ve Sk 10,46 při obrácení Kornelia [sr. Sk 11,15] a v Efesu [Sk 19,6]. Tedy opět při příležitostech nejvyššího náboženského vzrušení.

Za duchovní dar bylo považováno nejen mluvení jazyky, nýbrž i vykládání jazyků [1K 14,6.27]. Záhy však obojí z církve zmizelo.

Jeberechiáš [= Hospodin žehná]. Otec Zachariáše, současníka Izaiášova [Iz 8,2].

Jebnael [= Bůh dává stavět], - 1. *Jabne. - 2. Hraniční město na území pokolení Neftalíмова [Joz 19,33], snad nynější Jemma, 10 km jz. od Tiberiady.

Jebus. Město Jebuzejské, později město Davidovo Sión a základ pozdějšího Jerusalema [Joz 15,8; 18,16.28; Sd 19,10.11; 1Pa 11,4.5] na pahorku Ofel, ohraničené hlubokým údo

lim Kidron na východě a Gehenna neb Tyropaeon na západě.

Jebuzejští, potomci 3. syna Kanánova [Gn 10,16; 15,21; Ex 3,8; 1Pa 1,14], o němž nejprve slyšíme ze zprávy vyzvědačů [Nu 13,30]. Bůh zaslíbil přemožení J. [Ex 33,2; 34,11; Dt 20,17]. Když *Jabin zosnoval odpor proti Jozuovi, vyzval s Amorejskými, Hetejskými a Ferezejskými také Jebuzejské [Joz 11,3]. Byli však poraženi. Rovněž poražen byl král jerusalemský Adonisedech se svými společníky, když vytáhl proti Gabaon u Bethoron [Joz 10,1.5.26]. Jejich území bylo přiděleno pokolení Benjaminovu [Joz 18,28], avšak Izraelcům se nepodařilo je vypuditi [Joz 15,63; Sd 1,21; 19,11]. Teprve David dobyl jejich pevnosti Sión [2S 5,6n], ale ani potom nebyli vypuzeni, neboť slyšíme o Aravnovi [Ornanovi] Jebuzejském, od něhož David koupil pole [humno], na němž obětoval Hospodinu po nešťastném sčítání lidu [2S 24,16.18.23; 1Pa 21,18.23; 2Pa 3,1]. Šalomoun pak podrobil Jebuzity nevolnickými pracemi [1Kr 9,20].

Ječmen pěstoval se v Palestině [Lv 27,16; Dt 8,8; Rt 2,17] k pečení chleba [Sd 7,13; 2Kr 4,42; J 6,9.13], který byl ovšem méně ceněn než chléb pšeničný. Ječná mouka se k tomu účelu míchala s moukou pšeničnou, bobovou, šočovicí a prosem [Ez 4,9.12]. Užívalo se ho také jako obroku pro koně [1Kr 4,28]. Žeň ječná [Rt 1,22; 2,23; 2S 21,9-10] bývala v Palestině v měsíci březnu a v dubnu, v pohorských krajích v květnu. V Egyptě se Izraelci naučili vařit z j. pivo [*šéker* = opojný nápoj Lv 10,9].

Ječný *Ječmen.

Jed, zvláště hadí, je ve SZ obrazem lstivých slov nepřátel [Z 58,5; 140,4], kteří chtějí zbožného přivesti k pádu. Zbožný se cítí bezbranný proti tomuto zákeřnému nepřátelství, a proto prosí Boha o ochranu [Z 140,5]. Ovšem i bezbožnost se nakonec proměňuje v j. a vede k záhubě [Jb 20,12-16] stejně jako víno [Př 23,32]. Pavel v Ř 3,10-18 navazuje na Z 140,4 a ukazuje, že všeobecná zaprodanost hříchu proměňuje lidské slovo v jed litych hadů. Podobně Jk 3,8 líčí *jazyk jako „nezkrotitelné zlo, plně jedu smrtelného“, jehož je třeba se bát jako jedovatého hada.

Jedaiáš. 1. Hlava druhé třídy kněžské, na něž bylo rozděleno kněžstvo, příslušující v chrámě [1Pa 24,7]. Z Ezd 2,36; Neh 7,39 soudíme, že se někteří z této třídy dočkali i návratu ze zajetí babylonského.

2. Kněz za času nejvyššího kněze Jozue [Za 6,10]. Vrátil se z Babylona s dary pro chrám.

3. Praděd Zizův z pokolení Simeonova [1Pa 4,37].

4. Syn Gharumafův, jenž se zúčastnil stavby zdí jerusalemských [Neh 3,10].

5. Přední z kněží, kteří se vrátili z Babylona se Zorobábelem. Později založil čeleď otcovskou [Neh 12,6.19].

6. Jiný z předních kněží, vrátivších se z Babylona. Také on založil čeleď otcovskou [Neh 12,7.21].

Jebuzejští-Jedle [279]

Jeden mívá ve SZ a zvl. v NZ smysl jedi-
nosti, jedinečnosti a jednoty. Podle Dt 6,4 „Hospodin jeden jest“. Ať už byl původní význam této formule jakýkoli, stala se v theo-
logickém myšlení biblickém výrazem absolutního monotheismu a výkladem prvního pří-
kázání. Hospodin je jediným Bohem. Božstva pohanů jsou „marnost“ [Jr 2,5; 10,8; 14,22; Z 31,7], „nejsou bohové“ [Jr 5,7], jsou výrob-
kem člověka [Jr 2,26-28; 10,1-16]. Jediné
Hospodin je Bohem [Mk 12,29.32], z něhož
všecko pochází [1K 8,6]. Proto není možno
sloužit dvěma pánům, nýbrž jen jednomu
[Mt 6,24]; proto jest „jednohoť potřebí“ [L
10,42], proto se všecken zákon „zavírá v jed-
nom slovu“ [Ga 5,14] a jeho přikázání tvoří
takovou jednotu, že přestoupení jednoho zna-
mená přestoupení všech [Jk 2,10; sr. Mt 5,18].

Pro jedinstvo Boží bylo původně lidské po-
kolení „jazyka jednoho a řeči jedné“ [Gn 11,1],
neboť Bůh „učinil z jedné krve všecko lidské
pokolení“ [Šk 17,26n] jako organickou jed-
notku. A právě proto také „skrze jednoho člo-
věka“, jenž zhřešil, „vešel hřích na svět“ [Ř
5,12] a tím i smrt. Ale právě tato organická
jednota lidského pokolení umožnila i spásu,
protože milost Boží „skrze toho jednoho člo-
věka Jezukrista“, jenž byl předobrazem prvním
Adamem, „rozlita jest na mnohé“ [Ř 5,14-19].
Ježíš Kristus je počátkem nového lidstva [Ef
2,15]. V něm jsou Žid i Řek, otrok i svobodný,
muž i žena jedno [Ga 3,28]; v něm jsme jedno
tělo [Ř 12,5; Ko 3,15; Ef 2,14nn]. Ale pouze
v něm. Předpokladem této nové jednoty je
víra [Ef 4,4-6]. V něm jsou rozptýlení synové
Boží shromážděni v jedno [J 11,52; 17,22n
sr. v. 11,21]. Mimo Krista je pouze jednota v
Adamovi, v hříchu a v odvrácení od Boha.
Jednou ovšem „bude Hospodin králem nade
vší zemí; v ten den bude Hospodin jediný, a
jméno jeho jedno“ [Za 14,9], protože všecko
bude shromážděno v jedno v Kristu [Ef 1,10;
1K 15,25-28]. *Jednou.

Jediael [= poznaný od Boha, známý
Boží]. - 1. Patriarcha z pokolení Benjaminova
[1Pa 7,6.10-11], snad totožný s Asbelem [Gn
46,21; 26,38; 1Pa 8,1]. - 2. Jeden z udatných
rytířů ze stráže Davidovy [1Pa 11,45], snad
totožný s knížetem, jmenovaným v 1Pa 12,20, z
rodu Manassesova. — 3. Druhý syn Mesele-
miášův z rodiny Choré, levita, vrátný chrámu
[1Pa 26,2].

Jedida [= milovaná], manželka krále
Amona, matka Joziášova, dcera Adaiášova z
Baskat [2Kr 22,1].

Jedidiah [= miláček Hospodinův], jméno,
jež dal prorok *Nátan Šalomounovi, synu
Davidovu [2S 12,25].

Jedle, jedlovi, příd. jm. jedlový [Ž 104,17;
Iz 14,8; 41,19; Ez 27,5; Oz 14,8; Za 11,2]
značí asi některý druh těchto stromů: 1. Pinus
silvestris [obyčejná borovice], 2. modřín,
3. cypřiš [Cupressus sempervivens]; všechny se
dosud vyskytují na Libanonu. [1Kr 5,8.10;

[280] Jednatel-Jednou

Iz 37,24; 60,13]. Botanické ztotožnění je zpravidla u příslušných hebr. výrazů téměř nemožné. - „Jedlového“ dříví bylo užito při stavbě Šalomounova chrámu [1Kr 6,15.34; 2Pa 2,8; 3,5]. Hodilo se ke stavbě lodí [Ez 27,5], ke zhotovování šípů [Na 2,3] a hudebních nástrojů [2S 6,5 Kral.: cedr].

Jednatel, vyjednaváč. Tímto výrazem překládají Kral. tři různé hebr. pojmy nebo obraty. 2S 14,19 zní doslova: „Není-li ruka Joábova s tebou ve všem tom?“ Př 13,17 má hebr. slovo záhadný kořen; snad možno překládat: „věrný posel jest zdraví“. Iz 33,7 jde výslovně o posla míru.

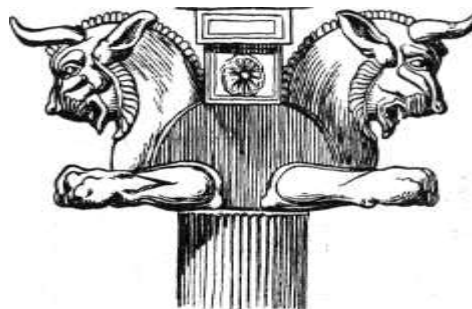
Jednodušný se vyskytuje v profánní řečtině až v době ponovozákonní. Po prvé bylo zjištěno u Pavla F 2,2 [Žilka: „jedna duše“; sr. 1,27 Kral. „jednomyslně pracující“, Žilka: „jako jedna duše zápasíte o víru v evangelium“; Sk 4,32; sr. 1S 18,1]. Jde o nejužší pospolitost v lásce.

Jednomyslný, „téže duše“, t. j. stejného smýšlení, týchž pohnutek [F 2,20 sr. Ž 55,14]. V 1Pt 3,8 Kral. tímto výrazem překládají jiné řecké slovo, jež také znamená: téhož smýšlení. Ř 12,16 a Ř 15,5 takto překládají větný obrat, znamenající vlastně „mysliti mezi sebou na totéž“; Žilka: „smýšletí upřímně“.

Jednorozený, t. j. bez sourozenců, jediné dítě, jedinký [Sd 11,34; Ž 22,21; 35,17; Jr 6,26; Žd 11,17], ale také jedinečný, neporovnatelný. Na některých místech překládá LXX hebr. slovo, značící jediný, výrazem milovaný [Gn 22,2.12.16; Jr 6,26; Am 8,10; Za 12,10 sr. Mk 12,6]. V NZ u L 7,12; 8,42; 9,38 Kral. překládají výrazem „jediný“ totéž řecké slovo monogenés], jež u Jana [1,14.18; 3,16.18; 1J 4,9] a Žd 11,17 překládají „jednorozený“. Až na Žd 11,17 jde tu všude o zdůraznění jedinečného poměru Ježíšova k Otci. Skutečnost, že Bůh poslal svého jednorozeného Syna, je důkazem jeho nekonečné lásky ke světu. Neboť poslal toho, který žije v nejužším důvěrném styku s Otcem, takže je očitým svědkem o Bohu [J 1,18]. Nejde tu jen o pouhé přirovnání, nýbrž o označení toho, co znamená Syn Boží. Jednorozený Syn = Syn Boží, který byl, jest a přijítí má. Právě proto, že Ježíš je j. Syn, může zprostředkovatí vykoupení a tudíž život [J 5,26]. Na druhé straně však propadá soudu každý, kdo odpirá víru jednorozenému Synu [J 3,18].

Jednorozec. Tímto slovem překládají LXX, Vulgáta a po nich Kral. a většina novodobých překladů hebr. *re'ém*, jež znamená nějaké divoké zvíře, ohromné síly [Nu 23,22; 24,8], nezkratitelné [Jb 39,9-12], dvourohé [Dt 33,17]. Někteří badatelé se domnívají, že jde buď o buvola nebo divokého býka či zubra [Bos primigenius], jež podle assyrských soch a nápisů honil Tiglatfalazar I. v zemi Hetejské pod Libanem. Možná ovšem, že na některých místech SZ jde o mytickou bytost, představující nepřemožitelnou sílu.

Jednostejný. Jednostejnost, rovnost v kvantitě [množství, počtu, ceně, síle, rozměrech Zj 21,16] nebo obsahu [Mk 14,56.59] má důležitý význam ve společnosti Izraele, lidu Božího, i vůči „příchozímu“ [sr. Ex 12,49; Lv 7,7; Mt 5,38], jako předobraz rovnosti v království Božím, kterou mezi věřícími vyvolává milost Boží bez ohledu na pozemské rozdíly mezi národy a rasami [Sk 11,17] nebo zásluhy [Mt 20,12] tím, že jim byla dána spása a s ní Duch svatý [sr. Ef 2,14nn; Sk 11,15]. Na základě této rovnosti, jež nevyklučuje rozličnost duchovních darů [1K 12,28nn; Ř 12,6nn; Ef 4,16], mají křesťané usilovat o to, aby láskou vyrovnali i rozdíly ve vnějších věcech [2K 8,13n; sr. Sk 2,44nn; Ex 16,18]. Podle Kaz 2,14; 3,19; 9,3 se na běh života všech lidí v základních věcech nazírá s hlediska přírodního, „jednostejný“ dokonce i s během života zvířat. *Rovnost, rovný.

Podoba jednorozců. Ozdobná hlavice sloupu z paláce v Persepoli.

Jednotělný [Ef 3,6], t. j. vštípení v totéž tělo Kristovo skrze evangelium.

Jednou vyjadřuje v NZ velmi často neopakovatelnou událost, něco, co se stalo jen jednou a nemusí, ano nemůže být opakováno. Takovouto závažnou jednodobostí se vyznačuje lidská smrt a soud po ní následující [Žd 9,27], nadto však Kristův příchod a jeho obětní smrt, již jest jednou pro vždy, s konečnou platností zahlazení hřích [Žd 9,25-28 sr. Žd 7,27; 9,12; 1Pt 3,18; Ř 6,10], takže mohou a musí přestat každoroční oběti izraelského dne smíření [Žd 7,27; 9,11-14]. Touto smrtí Kristovou byli věřící jednou provždy posvěceni [Žd 10,10]. Je v tom obsažena i výstraha. Neboť ti, kteří byli jednou provždy osvíceni, nemohou v případném pádu opakovat pokání [Žd 6,4nn, *hřích proti Duchu sv.]. Ju 3 mluví na rozdíl od Pavla a Žd o víře, která byla jednou provždy odevzdána svatým a tudíž nemůže být ztracena. Kristus ovšem ještě jednou, a to naposled, přijde [Žd 12,26n sr. Ag 2,7; Sd 6,39; 16,28], aby s konečnou platností proměnil svět. Ale jeho vykoupení, způsobené jeho smrtí a zmrtvýchvstáním, je konečné a neopakovatelné. — V 1K 15,6 totéž slovo vy

jadřuje, že se vzkříšený Kristus zjevil více než 500 bratří najednou.

Jedutun [= chválicí, chvála]. - 1. Levita z čeledi Merari, asi týž co Etan [sr. 1Pa 15,17. 19 s 1Pa 16,41.42; 25,1.3.6; 2Pa 35,15; Neh 11,17]. Jeho úřad záležel ve správě chrámové hudby. Jménem Jedutunovým nadepsány byly některé žalmy [39,62 a 77], což asi znamenalo, že je měl zpívat jeho sbor. — 2. Otec Obededoma, strážce dveří, z rodiny Chore, z rodu Kahatova [1Pa 16,38; sr. 1Pa 26,1.4. 8.12.15], nejde-li o téhož jako 1. Možná ovšem, že v obou případech nejde vůbec o jméno, nýbrž o označení funkce [vzdávati chválu Hospodinu 1Pa 16,41].

Jefteti, potomci nějakého Jefleta, jejichž území bylo na hranicích území Efraimova poblíž Betoronu [Joz 16,3].

Jefone [= bude připraveno]. — 1. Otec Kálefův, vyzvědač z pokolení Juda, kterého spolu s jinými vyslal Mojžíš, aby shlédl zemi [Nu 13,6n]. Zdá se, že J náležel k Idumejské čeledi zvané Genezejské, podle zakladatele svého Geneze [Nu 13,7; 32,12n; Joz 14,14; 1Pa 4,15]. — 2. Potomek z pokolení Asser, nejstarší ze synů Jeterových [1Pa 7,38].

Jefta [= on (Bůh) otvírá], místo, přidělené pokolení Judovu v přímořské nížině [Joz 15, 43]. Blížeji poloha je neznámá.

Jeftael [= Bůh otvírá], údolí na hranicích území Zabulonova a Asserova [Joz 19,14.27], snad dnešní Tell Jefat asi 14 km sz. od Nazareta. Jméno [podle Biče 1,234] obsahuje jméno božstva „otvírajícího“ [život].

Jefte [= on otevře], *soudce Izraelský. Náleží k t. zv. „velkým soudcům“. Jeho příběhy jsou popsány v Sd 10,17-12,8. Pocházel z krajiny Galádské, byl syn Galáda a ženy nevěstky. Pro tento svůj původ byl od legitimních synů Galádových z domu vyhnán a bydlel v zemi *Tob. Jsa muž bojovný, shromažďoval kolem sebe tlupu „povalečů“. Ale když synové Amon začali proti Galádským bojovati, přišli Galádi k Jefte a žádali ho o pomoc, slíbivše mu, že bude jejich knížetem [10,17-11,11.29], když je přivede k vítězství. Slíbil jim tedy svou pomoc a začal vyjednávat s králem Amonským; ten žádal, aby mu Izrael odstoupil území mezi Arnonem a Jabokem, tedy území Ruben a Gád, protože prý mu území to dříve náleželo. Ale Jefte vyvrátil tento požadavek poukazem na to, že Izrael zemi tu správně dobyl na Amorejských a že tam již 300 let bydlí. Vyjednávání nevedlo k cíli a došlo k boji. Jefte prosil Hospodina o pomoc a slíbil, že obětuje v oběť [zápalnou?] to, co mu při vítězném boji při návratu domů vyjde vstříc. Amonitští byli poraženi. Když se vracel do svého domova v Masfa, vyšla mu vstříc jeho jediná dcera se svými družkami v radostném prozpěvování nad zdarem jeho výpravy. Jeho nepředložený slib stal se pro něho děsnou událostí. „Ach, jak jsi mne ponižila, dcero má!“ nařiká nešťastný otec. Ale hrdinná dcera žádá jen lhůtu dvou měsíců, aby oplakala družkami na horách „své panenství“. Kdyby

Jedutun-Jehalleleel [281]

byla poznala muže, byla by se mohla dovolati jeho ochrany [v. 39]. Po dvou měsících se navrátila a slib byl vykonán [ale sr. 2Kr 3,27; Lv 27,1-8, kde jde o zasvěcení dívky jakožto vestálky některé svatyni, tedy ne o zabití]. Od té doby dcery izraelské slavily památku statečné dcery Jefťovy každého roku zvláštní slavností [11,39]. [Sr. Ez 8,14, kde Tammúz = Adonis. Vypravování o dceři Jefťové má patrně vysvětliti původ Adonisových slavností, o nichž se však ze SZ dovidáme málo]. Jefťovi však nastala ještě jiná tíseň. Pokolení Efraimovo bylo žárlivo [12,6] na jeho vítězství nad Amonitskými. Podniklo trestnou výpravu proti němu. Bylo však poraženo. Prchající byli zaskočeni při brodu jordaněm. Kdo z nich nedovedl vysloviti „š“ ve slově „šibboleť“, byl zavražděn. Jefte soudil Izraele šest let a zemřel; jeho vláda se však vztahovala pouze na krajinu ležící východně od Jordánu, t. j. krajinu *Galádskou. Samuel uvádí J. jako důkaz Boží věrnosti ve slibech [1S 12,11] a Žd 11,32 jej řadí mezi svědky víry.

Jegar Sahadutha [Gn 31,47n] „hromada svědectví“, jest aramejské jméno, které dal Lában hromadě kamení, naházené na svědectví smlouvy s Jákobem. Jákob nazval tuto hromadu Gád El a Masfa.

Jegbaa [= vysoký, vznešený], místo v Gád [Nu 32,35; Sd 8,11], snad dnešní Džubeihá 10 km sz. od Rabbat Ammon na cestě z es-Salt k Jordánu.

Jehalleleel [= ? Bůh dá vzplanouti světlu]. — 1. Otec čtyř synů, uvedených v rodokmenu pokolení Judova [1Pa 4,16]. - 2. Levita z rodiny Merari [2Pa 29,12].

Různé tvary starověkých šatních jehlic a šicích jehel. Jehlice: Egypťská bronzová s řetízkovou záponou (9). Zlatá zdobená perlou. Z Telí Addzúl (7). T. zv. řetíchový tvar severosyrský z Gezeru (6). Zlatá, kassitského tvaru (3). Egejská (1). Kostěná (2). Jehly: * Kostěná (8). Bronzová ohýbaná (5)~ Železná kovaná s vrtaným ouškem (4).

[282] Jeharim-Jehoram

Jeharim. [= ? lesy], hora na hranicích území Judova [Jozue 15,10] asi 13km sv. od Betsemes

Jehelní, jehla. Jehly byly zhotovovány z kostí, většinou však z bronzu. Bylo jich třeba k šití a vyšívání [Ex 35,35; Kaz 3,7; Mk 2,21]. Mt 19,24 je vysvětlováno různě. Někteří uchem j. rozumí malou, postranní branku v hradbách, jež na noc bývala přepažena závorou. Jiní zase velblouda chápali jako silné lodní lano, utkané z velbloudí srsti; je také možná záměna dvou podobně znějících slov. Ale pravděpodobnější je, že slova původně znamenala totéž, co v běžných překladech, že měl proti sobě být postaven nejmenší otvor a největší běžně známý živočich. Ježíš svým obrazem ukazuje na nemožnost vejíti do království Božího těm, kteří doufají v bohatství [Mk 10,24-26].

Jehiel. 1. Otec obyvatelů města Gabaon, předek Saulův [1Pa 9,35n.39].

2. Hudebník z pokolení Leví [1Pa 16,5].

3. Levita. z. rodiny. Gersonovy, hlava. rodu Ladanova v době Davidově [1Pa 23,8]. V hebr. je toto jméno psáno jinak. *Jechiel [1Pa 26, 21,22].

4. Levita z rodiny Azafovy [2Pa 20,14].

5. Kancléř Uziášův, který vedl seznam vojinů [2Pa 26,11].

6. Syn. Elizafanův, levita, jenž. se. zúčastnil reformace Ezechiášovy [2Pa 29,13].

7. Současník Ezdrášův, jenž se vrátil z Babylonu s členy své rodiny [Ezd 8,13].

8. Syn Nebův, který na podnět Ezdrášův propustil svou pohanskou manželku [Ezd 10,43].

Jehla *Jehelní.

Jehňátko, jehně *beránek, často obraz dítěte [Iz 40,11 sr. J 21,15].

Jehnice [Gn 21,28], březí ovce.

Jehoada, syn Achazův, potomek Jonaty,

syna Saulova 1Pa 8,36], nazývaný 1Pa 9,42 Jára.

Jehoiarib [= Hospodin obhazuje], potomek Aronův, kněz, který patřil do první třídy za dob Davidových a bydlel v Jerusalemě [1Pa 9,10;24,1.6n].

Jehoram [= Hospodin je vysoký, vznešený. Není ovšem vyloučeno, že Rám i zde —jako *Abiram a j. — je přívlastkem *Bálovým a že tedy jméno vlastně znamená: Hospodin je Bál. Sr. k tomu biblickou charakteristiku krále Jehorama i *Joram]. - 1. Syn Josafatův, král Judsky [asi 849-842 př. Kr.; 2Kr 1,17], který nastoupil vládu jako muž 32letý. Měl za manželku Atalii, dceru Achabovu, a brzy podlehl vlivu domu Achabova. Jakmile Jozafat umřel, dal J. na podnět kruté Atalie zavraždit všechny své bratry a některé z předních knížat judských [2Pa 21,2-3]. Potom zavedl modlářství v království Judském [2Pa 21,6]. Tu mu bylo doručeno psaní proroka Eliáše, jenž mu pro modlářství a bratrovražednou bezbožnost oznamoval tresty Boží, které stihnou jej a celý jeho dům a rodinu; on sám onemocní nezhojitelnou nemocí. Proroctví to se do dvou let naplnilo. Judské království počalo se zvolna drobiti; odpadli Idumejští, kteří, zvolivše si vlastního krále, zůstali na Judovi nezávislí. Tím ztratili Judští obchodníci cestu k přístavu Elatskému na Rudém moři. Rovněž Lebno na severu v pohoří Efraim odpadlo [2Kr 8,20-22; 2Pa 21,8-10]. Potom útočili Filištinští; beduini arabští [2Pa 21,16] z končin Chusimských vtrhli do Jerusalema, rozchvátili všechno jmění při domě královském, ano i syny jeho a ženy jeho kromě nejmladšího Joachaza. Sám pak J. roznemohl se nezhojitelnou nemocí a po dvou letech a po osmiletém králování sešel, že „po něm netoužili" [2Pa 21,20] a zemřel v hrozných bolestech. Za jeho dvouleté nemoci vládl jako regent jeho syn Ochoziáš [sr. 2Kr 9,29 s 8,25n]. J. byl po

Izraelský král Jehu. (klečící). přináší poplatek assyrskému králi Salmanassarovi III.. (842 př.. Kr.), Z t. zv. černého obelisku v Nimrudu.

chován bez poct v městě Davidově, ne však v hrobech královských.

2. Jeden z kněží, které ustanovil Jozafat k vyučování lidu [2Pa 17,8].

Jehu [= ? Jahve je On], syn Jozafata, syna Namsi [1Kr 19,16], vznešený vojevůdce severoizraelského krále *Jorana [2Kr 9,2]. Když se Joram léčil v Jezreel ze svého poranění v bitvě s Amorejskými, uchvátil Jehu vládu, dav se od vojska v Rámot Galád prohlásiti za krále. Jehu je zakladatel nové, čtvrté dynastie; kraloval v Samaří 28 let [2Kr 10,36; asi 842-815 př. Kr.]. Učinil konec kultu Bálovu a domu Achabovu. Joram i matka jeho Jezabel a všichni dům jeho byli pobiti, ano i Ochoziáš, král judsky, náhodou přítomný, byl zabit [2Pa 22,9]. Potom se obrátil J. proti Samaří, kde dleli synové Achabovi. Ze strachu před J. vydali Samařští 70 hlav princů královských a přinesli mu je do Jezreel; nato se odebral J. do Samaří a dal 42 synů krále Ochoziáše povraždit. Svola pak všechny kněze Bálovu. I ty dal povraždit [2Kr 10,12-18]. Přes tuto zdánlivou horlivost „nechodil J. v zákoně Hospodinově celým srdcem svým“ [2Kr 10,29.31]. To ovšem nemohlo zůstat bez následků. Syrský král Hazael dobyl všecku zemi Galádovu, Gádovu, Rubenovu a Manassesovu a Aroer při potoku Arnon i Bázan [2Kr 10,32.33]; odjal tedy celé Zajordání Izraelovi. Jehu se potom obrátil o pomoc ke králi assyrskému Salmanazarovi III., jemuž se za to stal poplatným. Zemřel v Samaří, kde byl pohřben. Jeho nástupci se stali postupně Joachaz, Joas, Jeroboám II. a Zachariáš [2Kr 10,30; 15,8-12].

2. J. prorok, syn Chananiův; ačkoli pocházel z Judstva, směřovalo jeho vystupování hlavně proti Izraelovi. Jeho otec Chanani byl prý oním prorokem, který útočil na Azu, krále judského [2Pa 16,7]. S J. se nejprve setkáváme v 1Kr 16, 1-7 v proroctví proti Bázovi, králi izraelskému. Potom po 30 letech vytýká Joza fatovi jeho spojenectví s Achabem [2Pa. 19, 2.3]. Přežil Jozafata a napsal prý jeho život opis [2Pa 20,34].

3. J. [1Pa 2,28], muž z pokolení Juda, z čeledi Ezron, z rodiny Jerachmeelovy.

4. J. [1Pa 4,35], muž z pokolení Simeonova, syn Jozabiášův.

5. J. Anatský [1Pa 12,3], jeden z předních hrdinů z pokolení Benjamin, který se připojil k Davidovi v Sicelechu.

Jehubba [= On je skryt], syn Somerův z rodu Beriova z pokolení Asserova [1Pa 7,34].

Jehud [= chvála], město na území, jež patřilo nejprve pokolení Danovu [Joz 19,45], dnešní Jahúdíjé 13 km jv. od Joppen [Jaffy].

Jehudia, jedna ze dvou manželek Meredových, Izraelitka [Jehudia = židovka] na rozdíl od druhé manželky Betie, egyptské princezny [1Pa 4,18].

Jehuel, Judovec z rodiny Zerachovy, jenž žil se svými 690 příbuznými v Jerusalemě [1Pa 9,6].

Jehu-Jekmaam [283]

Jehuchal [= Hospodin je schopen], syn Selemiášův, kníže judský, kterého spolu s jinými poslal Sedechiáš k Jeremiášovi s prosbou, aby se modlil za Jerusalem [Jr 37,3]. Juchal u Jr 38,1-6 je touž osobou. Žádal, aby Jeremiáš byl uvězněn, protože jeho proroctví o pádu Jerusalema podlamovalo odvahu obhájců.

Jehus. - 1. Syn Olibamy, ženy Ezauovy [Gn 36,18], kníže idumejský. - 2. Syn Ezekův, vzdálený potomek Saulův [1Pa 8,39]. - 3. Levita z rodu Gersonova, syn Semeiův [1Pa 23,10n].

Jehuz [= ? radící], syn Sacharaimův a jeho manželky Chodes [1Pa 8,10].

Jechdeiáš. [= ? Hospodin se raduje]. -

1. Levita z rodu Kahat, z rodiny Amramovy [1Pa 24,20]. - 2. J. Meronotský, správce Davidových oslic [1Pa 27,30].

Jechiáš [= Hospodin žije], vrátný u stánku úmluvy za Davida [1Pa 15,24].

Jechiel [= Bůh žije]. 1. Levita z druhé skupiny hudebníků, kteří doprovázeli přinášení truhly do Jerusalema hudbou na loutnu a později zastávali tento úkol i v Jerusalemě při stánku [1Pa 15,18.20; 16,5].

2. Syn Chachmonův v době Davidově. [1Pa 27,32].

3. Syn Jozafatův, velitel jednoho z hrozených míst judských. Byl zabit s ostatními svými bratřími od Jehorama [2Pa 21,2-4].

4. Levita z rodu Kahat, syn zpěváka Hémana [2Pa. 29,14]. Za vlády Ezechiášovy se stal pomocným dozorcem nad dary pro chrám [2Pa 31,13].

5. Jeden ze správců chrámu v době Joziášovy reformace [2Pa 35,8].

6. Otec současníka Ezdrášova Abdiáše. [Ezd 8,9].

7. Syn. Elamův, otec. Ezdrášova. současníka Sechamiáše. [Ezd. 10,2], jeden z těch, kteří zapudili pohanskou manželku [Ezd 10,26].

8. Kněz z rodiny Charimovy, který na podnět Ezdrášův propustil pohanskou manželku [Ezd 10,21].

Jecholia [= Hospodin zmohl] z Jerusalema [2Kr 15,2], manželka Amaziáše, krále judského, a matka Azariáše, jeho nástupce [2Pa 26,3].

Jekamam *Jekmaam.

Jekamiáš. [= Hospodin pozdvihne]. - 1. Judovec, syn. Sallumův, prostřednictvím Sesamovým potomek Jerachmeelův [1Pa 2,41] - 2. Syn nebo potomek Jekoniášův [1Pa 3,18],

Jekmaam [= (božský) Příbuzný se pozdvihne]. - 1. Levita z rodu Kahat, z rodiny Hebronovy [1Pa 23,19]. V 1Pa 24,23 je psán Jekamam. - 2. Město efraimské [1Pa 6,68] nedaleko *Abelmehula [1Kr 4,12], sídlo levitů z rodu Kahat [1Pa 6,66.68], pravděpodobně totéž jako Kibzaim [Joz 21,22].

[284] Jekonam-Jeremiáš

Jekonam [?= nechť lid postaví], královské město kananejské na území pokolení Zabulon [Joz 12,22], poblíž Karmélu. Bylo přiděleno levitům z rodiny Merari [Joz 21,34]. Leželo na cestě do Ptolemais. Zbytky starého města byly nalezeny v dnešním Tell Kaimun.

Jekoniáš [= Hospodin ustanovuje, zřizuje], syn Joakima, krále judského [1Pa 3,16; Jr 24,1; 27,20; 28,4]; jinde je nazýván Koniáš [Jr 22,24,28; 37,1], což je staženina jména J. Sr. Mt 1,11n.

Jeksan, syn Abrahama a Cetury, otec Saba a Dedana [Gn 25,1-3; 1Pa 1,32], později nějaký kmen, jehož sídlo je neznámé.

Jektán [Gn 10,25,26], syn Heberův [1Pa 1,19] a praotec jektanských Arabů. Podle Gn 10,30 „bylo bydlení jejich od Mesa, když jdeš k Seřar hoře na východ slunce“. Praotec velkých jižních národů se jmenoval Kahtán a Arabové tvrdí, že je to týž jako Jektán.

Jektehél. - 1. Místo v rovině Judské [Joz 15,33,38]. - 2. Jméno, kterým *Amaziáš, král judský, přejmenoval město Sela [nyn. Petra], když ho dobyl po slavném vítězství nad Idu-mejskými [2Kr 14,7].

Jekutiél, Judovec, otec obyvatel místa Zanoé [1Pa 4,18].

Jelen počítá se k čistým zvířatům, jejichž maso Izraelským bylo dovoleno požívat [Dt 12,15; 14,5; 1Kr 4,23; Z 42,1; Pis 8,14].

Jemima [= holubice], jméno nejstarší ze tří dcer Jobových, které se mu narodily, když ho Hospodin novým pozhánáním více než dříve zvelebil [Jb 42,14].

Jemini [= pravice, jih, šťastná strana], obvykle však *Benjamin [Sd 19,16; 1S 22,7; 2S 16,11; 19,16; 20,1].

Jemla [= On (Bůh) naplňuje], otec proroka Micheáše [1Kr 22,8n; 2Pa 18,7n].

Jerachmeel [= nechť se Bůh slituje]. — 1. Prvorozený syn Ezrona, vnuk Faresův, pravnuk Judův [1Pa 2,9]. Měl dvě ženy a množství potomků [1Pa 2,25-41]. - 2. Levita z rodu Merari, kníže čeledi Cis, vnuk Moholiův [1Pa 24,29]. - 3. Úředník, jemuž uložil král Joakim, spáliv knihu Jeremiášovu, aby jali písáře Bárucha a Jeremiáše proroka a uvrhli je do vězení [Jr 36,26].

Jeramot, syn Baniův, který na podnět Ezdrášův zapudil svou pohanskou manželku [Ezd 10,29].

Jeréd [=svah], otec obyvatel místa Gedor, Judovec [1Pa 4,18].

Jeremai [=? pozdvihující], jeden z těch, kteří na podnět Ezdrášův propustili pohanskou manželku [Ezd 10,33].

Jeremiáš [= Hospodin pozdvihuje]. Tímto jménem uvádí se ve Starém Zákoně sedm mužů [kromě proroka]:

1.J. z Lebna [2Kr 23,31], otec Chamutal, ženy Joziášovy, matky Joachazovy.

2.J. [1Pa 12,4], z pokolení Benjamin, který ještě s jinými přešel k Davidovi do Sicelechu.

3. a 4. Dva udatní muži ve vojsku Davidovu z pokolení Gád [1Pa 12,10,13].

5. J. [1Pa 5,24], kníže domu otcovského z polovice pokolení Manassesova v Zajordání.

6. J. [Neh 12,1.12.34], kněz vysokého stupně z 2. nebo 3. třídy z 21 tříd vyjmenovaných v Neh 10,2-8, zúčastnil se svěcení zdi jerusalemských.

7. Syn Chabaciniášův a otec Jazaniášův z rodu Rechabitských [Jr 35,3].

Jeremiáš prorok.

1. Osobnost a učení. Jeremiáš byl synem kněze Helkiáše z Anatot, malého vesničky nedaleko Jerusalema, kam kdysi král Šalomoun vypověděl kněze Ebiatara, prvního kněze Davidova [1Kr 2,26-27], a kde byla uctívána bohyně Anát, královna nebes, jež tu patrně měla i prastarou svatyni [sr. polemiku Jeremiášovu proti „tvoru nebeskému“ Jr 44]. Snad byl tedy potomkem kněžské rodiny, jež odvozovala svůj původ od Mojžíše a chovala starou rodovou tradici po Davidovi a jeho hrdinských činech [Jr 1,5]. Nadto Jeremiáš vyšel z trpící a mučednické církve. Narodil se právě v době, kdy Manasses [689-642 př. Kr.] pronásledoval proroky a všechny jejich stoupence. Takové pronásledování přispívá ke zvroutnění náboženského přesvědčení.

Jeremiáš byl povolán za proroka v raném mládí asi r. 627, aby »bořil a kazil, plnil a hubil, stavěl a štěpoval [Jr 1,4-10; sr. 25, 15-25]. Byl to těžký úkol, tím těžší, že mu bylo jíti životem osamocen, aby se mohl plně věnovati svému povolání [16,1-8]. Oddává se však tak plně svému úkolu, že Boží nepřátele považuje za svoje nepřátele, z čehož ovšem pro něj vyrůstají mnohé těžké vnitřní zápasy [sr. 12,3; 11,20-23; 15,15; 20,12]. Se svým lidem prožívá jeho tragedii, když už předtím viděl a prožíval hrůzu přicházejících dnů [4,19; 9,1]. Ozývají se v něm i motivy mesiášské, známé též z Iz 53,7 [Jr 11,19]. Není divné se, že se mesiášská úzkost proměnila v přímluvnou modlitbu za lid a národ [Jr 14]. Je to nový rys u proroků: dříve byli především kazatelé soudu a pokání; Jeremiáš i horlivý přímluvce [Jr 15,1; sr. 14,11; 7,16].

Jeremiáš zvěstuje zkázu jerusalemského chrámu. Uvážíme-li, že to bylo v době, kdy se prováděla státní reforma podle knihy Zákona, nalezené r. 622, pochopíme, jak odvážné to bylo proroctví [7,14]. Sám Bůh zničí svůj chrám! Jeremiáš chtěl tím naznačit, že reforma nesmí zůstat u povrchu, u obřadů a obětí [14,10-12], a vybízí k poslušnosti [7, 4-7; 8,7-9]. Teprve v posledních dnech bude vystavěn nový chrám, v němž nebude připomínána truhla úmluvy [3,16]. To znamenalo, že Bůh nežádá především formalistickou bohoslužbu, nýbrž proměnu srdce [4,4; sr. 6,10], čistotu ledví. Hřích mu není jen přechodným poblouzněním, klopýtnutím, ale vychází z převrácenosti srdce [Bič II, 237]. Od Jeremiáše pochází také výraz, že Bůh zkouší srdce a ledví [11,20; 17,10; 20,12] každého jednotlivce. Na věrnosti Rechabitských kárá

nevěrnost a neposlušnost svého národa [35]. J. také docela jasně ukazuje, že pohanští bohové nejsou skutečné bytosti, nýbrž výtvořivé fantasie [2,11; 16,20]. Běda proto Izraeli, že opouští Hospodina a slouží jim! Přijde však doba, kdy Bůh uzavře s národem novou smlouvu [24,7; 31,31-34; 32,39n], kdy napíše svůj zákon do srdcí jeho příslušníků. Pak přijdou k Bohu všichni národové země [16, 19-20; 12,14-16]. Každý člověk se stane dítětem Božím. Neboť Bůh není jen Bohem jednoho národa, nýbrž Bohem celého světa a tedy i každého jednotlivce.

2. Vnější osudy. O místě jeho povolání se nerefereje. Ale pronásledování, o němž viz 11,18—12,6, ho přimělo k tomu, aby se usadil v Jerusalemě. Ve světových dějinách se mezi tím připravují veliké převraty. Od r. 612 spěje Assyrská velmoc nezadržitelně k svému zániku pod spojenými útoky Médů a Kaldejských. Egyptský faraón Necho si chtěl zajistit podíl na rozpadávající se říši Assyrské. S mohutným vojskem vytáhl do pole. Joziáš se mu postavil na odpor u Megiddo a byl na hlavu poražen. Na smrtelné zranění zemřel. To byla těžká rána pro pobožné v Izraeli, zvl. když Joakim, nástupce a syn Joziášův, začal opět jako jeho praděd Manasses pronásledovat proroky. Jednoho z nich [Uriáš] dal popraviti [Jr 26, 20—23]. I Jeremiáš byl ve stálém nebezpečí. Přesto vystoupil s neohroženým kázáním, že chrám i město budou zbořeny, nenastane-li v národě náboženský obrat. Lid i knížata žádala smrt nepřijemného kazatele. Jen stěží unikl, ale vstup do chrámu a kázání v něm byly mu zakázány [Jr 26; 36,5].

R. 606 padlo Ninive a s ním zmizela říše Assyrská. Mladý babylonský princ Nabuchodonozor vytáhl proti faraónovi egyptskému. U Karchemiše došlo k bitvě, v níž byl farao Necho poražen. Celá země až po egyptské hranice připadla říši babylonské. V té době patrně dostal Jeremiáš rozkaz od Boha, aby svoje řeči sepsal v knihu [36,2]. Výsledkem tohoto rozkazu bylo proroctví, končící velkolepým viděním Božího soudu nad všemi národy světa [Jr 25,15n]. I Joakim poznal vážnost situace: vypsál všeobecný půst. J. při této příležitosti dal předčítati v chrámě svoje proroctví od svého přítele a žáka Barucha. I král si dal knihu předčítati, ale rozřezal ji a hodil do ohně. Vydal zatykač na J. i Barucha, ježto proti jeho politice radili k pokojnému podrobení se babylonskému králi. J. i Baruch se ukryli [36,9—26] a na odbojný Jerusalemský soud, který sice už Joakim nezažil, zato však jeho syn a nástupce Jojachin odpykal odbojnost otcovu deportací do Babylona. S ním bylo odvedeno 10.000 nejváženějších lidí. Nad zůstatkem národa byl ustanoven třetí syn Joziášův Sedechiáš [2Kř 24,1-17] r. 597.

Byl to muž podobný Joziášovi. Vážil si proroků a byl by rád poslechl jejich rady, kdyby nebylo mínění lidu, podníceného vládnoucí stranou, odvolávající se snad na Izaiáše, jenž — arci za jiné situace — prohlašoval, že

Jeremiáš prorok [285]

Jerusalem a chrám nemohou býti zničeny. R. 593 se sešli zástupci malých národů v Jerusalemě, aby se poradili o vzpouře proti Nabuchodonozorovi. Jeremiáš se náhle objevil mezi nimi se jhem na šíji, aby naznačil, že je vůlí Boží, aby se národové takto podrobili babylonskému králi. Přes odpor Chananiášův [Jr 27-28] z porad sešlo. J-ovi se připisuje také zásah i mezi židovskými exulanty v Babylóně, kteří spoléhali na brzký pád babylonské říše. [Jr 29].

Pět let nato vzešel se Sedechiáš v důvěře na egyptskou pomoc proti Babylonu přes výstrahy Jeremiášovy [21,1-10]. Jerusalemský byl obležen, ale když došla zpráva, že se blíží egyptské vojsko, odtáhl Nabuchodonozor aspoň na čas. Jerusalemské začaly jásat, přesto, že prorok J. hrozil soudem pro nedodržení slova [Jr 34,13—22]. Prorok byl uvržen do cisterny pod záminkou, že chtěl uprchnout ke Kaldejským [37,12—16], později vysvobozen Sedechiášem, znovu však uvržen do cisterny a vysvobozen Ebedmelechem [38,1-28], ale jeho proroctví se vyplnilo. 9. července 586 bylo Jerusalemské dobyto, Sedechiášovi synové před očima otcovými popraveni, Sedechiáš oslepen a v okovech odveden do Babylona, chrám i město vypleněno a zničeno a všechno zamožnější obyvatelstvo odvedeno do zajetí. J-ovi bylo ponecháno na vůli, chce-li odejít do Babylona nebo zůstat ve vlasti. Když se rozhodl zůstat, byl dán pod ochranu Godoliáše, kterého Nabuchodonozor ustanovil za vládcu nad Judstvem [39,11-14; 40,1-6]. Jeremiáš prokloval nad troskami Jerusalemské, že Bůh uzavře novou smlouvu s Izraelem [Jr 31]. Ale Godoliáš byl zavražděn několika fanatiky a Jeremiáš odveden někam k Egyptu [Jr 43,5-7]. J. tedy působil celkem 41 let za krále Joziáše, Joachaza, Joakima, Joachina a Sedechiáše. V pozdním židovstvu se stal J. oblíbenou prorockou postavou, obklopenou legendami o tom, jak zachránil a ukryl chrámové nádoby i s truhlou úmluvy, jak byl ukamenován, jak se zjevil Judovi Makabejskému a p. Na tradici o kamenování navazují snad nz místa Mt 23, 37; Žd 11,37. Výslovně se připomíná v Mt 2,17 [Jr 31,15] a Mt 16,14, kde je J. zařazen s Janem Křtitelem a Eliášem mezi očekávané předchůdce Mesiášovy. Nejdůležitější však je, že celý NZ navazuje na Jr 31,31-34, když vidí v Ježíši Kristu skutečnou novou smlouvu, a na proroctví o Mesiáši Jr 23,5—8; 30,4—11; 33,14-26.

3. Kniha proroctví J., obsahující v hebr. textu 52 kapitol, měla podivné osudy, jež vysvětlují její ráz. První část byla spálena a znovu nadiktována Báruchovi [nepřesal ji tedy prorok sám!] a rozšířena o nové výpovědi [36, 4-23.32]. Jednotlivé části knihy byly přemístovány a spojovány v perikopy podle potřeby bohoslužebné. Je to patrné zvl. na textu v LXX, který se značně liší od hebr. textu jak pořadím, tak výpustkami. Chybí v něm na př

[286] Jerem. Pláč-Jericho

33,14-26; 39,4-13; 51,44-49; 52,27-30. Patrně hebr. text v době překladu do řečtiny [LXX] nebyl ještě ustálen. Bič III, 208 připomíná, že v době J. žil ještě jiný prorok, Uriáš [26,20-23], jehož proroctví se snadno mohla také dostat do knihy J., ježto prorokoval »v táž slova jako Jeremiáš«. Obsah knihy můžeme rozvrhnouti takto:

I. Velká kniha. soudu.: kap.. 1-20; 25 s částmi 46 až 51.

II. Soud nad pastýři. [králem, kněžimi a proroky] kap. 21-23.

III. Pozdější připomenutí Jeremiášova 12,7-17; 13,24; 27-29 a 35.

IV. Malá kniha útěchy, kap. 30-33 z dru hého obležení.

V. Báruchovy vzpomínky na Jeremiáše:

a) před pádem Jerusalema, kap. 26; 36; 34; 37-39 s 21,1-10;

b) po pádu Jerusalema, kap. 40-44;

c) Báruchova osobní poznámka, kap. 45.

VI. Sběrka proroctví proti cizím národům;

a) kap. 46-49; 51,59-64 proti Egyptu;

b) proti ostatním 25,13n;

c) proti Babylonu 50n.

VII. Historický přídavek kap. 52 [téměř shodná s 2Kr 24,18-25,30].

Časově se pokoušejí někteří odborníci roztrdit knihu takto:

V době Joziášové [31 let]

v 13. roce jeho vlády, kap. 1.

mezi 13. a 31. rokem. kap.. 2—6, snad. 7-12; 14-20.

V době Joakimově. [11 let]

na počátku kap. 26; snad 22,1—19.

ve 4. roce kap.. 25; 36; 45; 46, 1-12.

po 4. roce kap. 35.

V době Joachinově [3 měsíce]

snad 22,20-30; kap. 13.

V době Sedechiášově [11 let]

na počátku kap. 24; 49,34-39

ve 4. roce 27-28; 51,59-64

nemožno datovat 21; 29

v době obléhání 34

obléhání přerušeno. 37

Jeremiáš hlídán 32; 33; 38; 39,15-18

Po pádu Jerusalema. 39,1-14; 40,1-43,7.

VEgyptě[?] 43,8-13; 44.

Nedatovatelné 23; 30; 31; 45; 46,

13-48,47; 49,1-51,58.

Přídavek 52.

Jeremiášův Pláč. Kniha tato má pět samostatných kapitol, z nichž 1,2,4 a 5 má každá 22 veršů [počet písmen hebr. abecedy], kdežto 3 má 3 x 22 veršů. Verše v kap. 1,2 a 4 jsou seřazeny abecedně, v kap. 3 vždy tři verše začínají týmž písmenem abecedy. Jen kap. 5 nemá abecední pořádek. V hebr. bibli je to kniha anonymní, nazývaná jen podle prvního slova kap. 1 »*échéá*« [= »ach«]. Starší hebr. jméno jest »*kinót*« [pohřební písně], řecky Thrénoi [tak v Septuagintě], latinsky Threni,

Lamentationes. V hebr. bibli je kniha zařazena mezi t. zv. Posvátné spisy: Ž, Jb, Př, Rt, Pis, Kaz, Pl, Est, Dn, Ezd, Neh, 1 a 2Pa. Pisatel jako očitý svědek nařká, že všechna dřívější sláva Jerusalema zmizela, město dříve lidné leží opuštěno a pod plat uvedeno [1,1], cesty na Sión, dříve poutníky oživované, zpustly, neboť nikdo k svátkům nechodí, kněží, kteří dříve plesali nad slávou Hospodinovou, vzdychají pod jeho hněvem, panny jeho smutné jsou [1,4]. Kap. 5 je spíše žalm, obsahující na počátku [5,1] a na konci [5,21] prosbu, aby Hospodin vše zase napravil a jako za starodávna obnovil. Kap. 3 líčí osobní trápení pisatelovo a jeho důvěru v pomoc Boží [3, 22]. Kniha pochází z doby po pádu Jerusalema [586], ale byla patrně napsána před návratem ze zajetí babylonského [538]. Vzpomíná doby obležení [1,20], dlouhého marného očekávání pomoci [4,17], lživých proroctví o vysvobození [2,14] a posledního stíhání po horách a na poušti [4,19], zajetí krále [4,20], vítězného pokřiku nepřátel, vniknuvších do chrámu [2,7], zavraždění kněží a proroků na místě svatém [2,20], zajetí knížat [1,6] a posměchu Idumejských [4,21]. Poměry po pádu Jerusalema jsou líčeny v 5,2—6,8,9; byla uložena i daň na vodu a na dříví. Beznadějnost vysvítá zvláště z 3,42—51. Právě pro tuto beznadějnost některým se zdá, že Jeremiáš, tak pevně v Boží pomoc doufající [Jr 31,37; 33;7-9], nemůže být spisovatelem knihy. Jména Jeremiášova se dostalo této knize na podkladě zprávy z 2Pa 35,25. Ovšem tato poznámka pochází snad z doby kolem r. 400 př. Kr. Nado »Pláč« se vůbec netýká Joziáše. Naproti tomu se uvádí, že prorok J., prožívající neodvratitelnou zkázu svého lidu a vidoucí bezvýslednost svého nabádání, nemohl mlčeti a dává v těchto kapitolách výmluvněji, než by mohl vyjádřit někdo jiný, výraz citům hýbajícím jeho nitrem i nitrem všeho lidu. V bibli »70 vykladačů« [Septuagintě] položeno jest na počátku této knihy: »I stalo se, když Izrael zajat byl a Jerusalema zpuštěn, že seděl Jeremiáš pláče a nařikal nařikáním tímto nad Jerusalemem a řekl:« [následuje v. 1]. Nesmíme tu arci hledat historický doklad pro J-ovo autorství »Pláče«.

Jeremot. - 1. Benjaminovec [1Pa 8,14], snad totožný s Jerochámem [1Pa 8,27]. - 2. Potomek Elamův, který zapudil svou pohanskou manželku [Ezd 10,26]. — 3. Syn Zattův, který zapudil svou pohanskou manželku [Ezd 10,27].

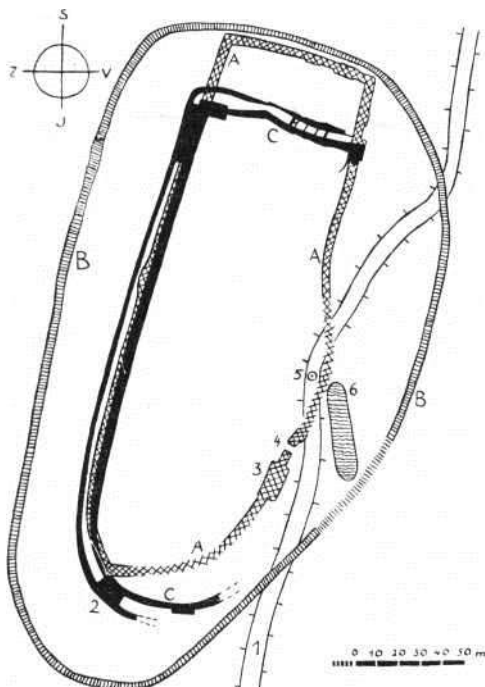
Jeriaš [= Hospodin vidí], levita z rodu Kahat, z domu Hebronova [1Pa 23,19; 24, 23; 26,31].

Jeribai [= (?Hospodin) obhajuje], syn Elnámův, jeden z rytířů Davidových [1Pa 11, 46].

Jeriel [= Bůh vidí], syn Tolův z pokolení Izacharova [1Pa 7,2].

Jericho [?= město Měsíce; lat. Hiericus], ve starověku kvetoucí palestinské město, 8 km západně od Jordánu, v pověstně, dobře zavodněné oase. s podněm. horkého. pásma,

s palmovými zahradami, kde se dařilo i balzomovníkům a sykomorám, leželo tam, kde v údolí Ain es-Sultan vyvěrá pramen na úpatí »hory pokušení«, tak zvaný pramen Elizeův [2Kr 2,1-21]. Založeno bylo asi v 5. nebo v 4. tisíciletí př. Kr., pravděpodobně obyvateli původu severského podle nalezených sošek. Mnohokrát bylo zničeno a srovnáno se zemí. V 9. století př. Kr. bylo znovuvybudováno od Hiela z Bethelu [1Kr 16,34. Je zajímavé, že se při výkopech v J. našly v základech lidské kostry. Sr. 2Kr 3,27; Joz 6,26]. Naproti Jerichu přešli Izraelité *Jordán [Joz 3,16]. Město mělo krále. Městské hradby, pověstné svou mohutností, byly považovány za nedobytné; byly tak rozlehlé, že mohly na nich být postaveny domy

Plán vykopávek v Jerichu. A. Zed' nepálených cihel. Asi 2000 př. Kr. B. Zed' se skloněnou kamennou podezdívkou, nahoře cihlová. Asi 1700 př. Kr. C. Dvojitá zed'. Asi 1500 př. Kr. 1. Dnešní silnice. 2. Obranná věž 3. Opevněná věž 4. Hlavní brána. 5. Pramen. 6. Rybník (z doby turecké).

[Joz 2,15]. Brány městské byly v soumraku zavírány [Joz 2,5]. V bibli se o J. dočítáme nejprve v Joz 2,1-24. Po důkladné výzvědné výpravě a sedmidenním obléhání Izraelci vedení Jozuou dobyli J. [Joz 6,1-27]. Sem spadá případ *Achana, který byl s celým svým domem ukamenován v údolí *Achor, v nížině Jerišké [Joz 7,10-26], protože si přivlastnil některé z klatých věcí. Výhodná poloha J. na

Jerimot [287]

veřejné silnici, vedoucí ze západní Palestiny přes Jordán na východ, učinila z něho i cíl vojenských výprav. V rovinách J. padl *Sedechiáš do rukou Kaldejských [2Kr 25,5; Jr 39,5]. Největšího rozkvětu dosáhlo J. za *Herodesa V., který zde v zimě sídlil a i umřel. Herodes okrášlil a ozdobil město různými stavbami, hlavně stavbou skvostného paláce. Zbudoval také pevnůstku, kterou pojmenoval »Cyprus« k uctění své matky, a věž, kterou k uctění jejího bratra Fazaele pojmenoval jeho jménem. I jiným palácům dal jména po svých přátelích. Brzy po jeho smrti byl palác spálen a město zpuštěno jakýmsi Šimonem, bývalým komorníkem Herodovým. *Archeus město znovu vystavěl, zřídil nadto vodovod k svlažování palem. O událostech za pobytu Ježíšova v J. vypravuje se nám v evangeliích Mt 20,29n; Mk 10,46n; L 18,35-19,10. Asi v polovici cesty mezi Jerusalemem a J. leží »výšina Milosrdného Samaritána« [L 10,30-35] v krajině pusté a na ní hospoda Khan el Hatrur = hospoda loupežníků, také hospoda Milosrdného Samaritána zvaná, kterou podle tradice měl Ježíš na mysli, když vypravoval podobenství o milosrdném Samaritánu. Nad Khan Hatrur zvedají se zříceniny středověké křížácké pevnůstky, jejíž posádka měla chránit cestující před loupežníky v tomto nebezpečném kraji. Za Vespasiana a Tita bylo J. znovu pobořeno, ale za Hadriana znovu zbudováno. V křížáckých válkách povstalo město »Nové Jericho« asi tam, kde je dnes chatrná beduinská vesnička El Riha s hlíněnými chatrčemi. Profesor Sellin počal r. 1907 provádět v těch místech vykopávky, jimiž částečně byly odkryty hradební zdi z doby před vpádem Izraelských. Zříceniny kananejského J. leží na malé výšině zvané Araby Telí es Sultan [pahorek Sultánův]. Město mělo podobu elipsy, jejíž délka byla 320 m a šířka 160 m. Na severní straně města zvedající se opevněná Akropole měla dvojitě hradby. Hradby J. měly v základech cyklopské zdivo z velkých balvanů. Zevní líc byl šikmě sklonitý, 4 m vysoký, z polovice do země zapuštěný; na této podezdívce byla kolmá zed' 2 m silná a za ní násyp hlíněný. Do města vedla jediná brána, a to z východu. Vnitřní rozloha města činila jen 2 ha. J. doby Jozuovy bylo vzdáleno 2 ^{1/2} km od dnešního El Riha; vozová cesta vede ke zříceninám.

Jerimot. 1. Benjaminovec [1Pa 7,7] z rodiny Bělovy.
2. Syn Becherův [1Pa 7,8] z pokolení Benjaminova.
3. Benjaminovec [1Pa 12,5], který se připojil k Davidovi v Sicelechu.
4. Levita z rodu Merari [1Pa 23,23; 24,30], z rodiny Musiovy.
5. Syn Hémanův [1Pa 25,4,22], hlava patnácté skupiny chrámových hudebníků za vlády Davidovy.
6. Syn Azrielův [1Pa 27,19], kníže v pokolení Neftalimově za vlády Davidovy.

[288] Jeriota-Jeruzalém

7. Syn Davidův, otec Mahalaty, ženy Roboamovy [2Pa 11,18].

8. Levita, úředník chrámový za vlády Ezechiášovy [2Pa 31,13].

Jeriota [= záclony, opony], jedna ze starších žen *Kálefových [1Pa 2,18]; podle Vulgáty byla však dcerou jeho první ženy *Azuby.

Jerobál [= ať se Bál hájí, protivník Bálův], jméno dané Gedeonovi [Sd 6,32; 7,1; 8,29; 9,1 atd.]. Jiní vykladači dnes ovšem mají za to, že jméno znamená nikoli, jak naznačuje Sd 6,32, protivníka Bálůva, ale bojovníka Bálůva [= Bál bojuje], při čemž by slovo Bál označovalo prý Boha Izraelského, Jahvé. Později bylo toto jméno proměněno na Jeroboset [kde slovo boset = *bóšet* = hanba], když slovo Bál bylo v opovržení [2S 11,21].

Jeroboám [hebr. *Járob'ám* = ?necht' je lid rozmožčen]. Jméno dvou králů Izraelských. Jeroboám I., syn Nebatův ze Sareda v údolí jordánském, vévoda nad pokoleními Josefovým, *Efraimovým a Manassesovým, sám z pokolení Efraim [1Kr 11,26], první král říše Izraelské, byl původně v službách Šalomounových pánem nade všemi robotami a daněmi, jež byly ukládány Izraelcům, zvláště při velkých stavbách v Jerusalemě. Když pak mu prorok Achiaš Silonský [1Kr 11,30-39] oznámil, že pro nespokojenost lidu říše bude roztržena a vládu nad 10 pokoleními že obdrží J., nezbylo mu než utéci k faraónovi Sesákovi do Egypta. Po smrti Šalomounově [932 př. Kr.], když syn jeho *Roboám na sněmu v Sichem nechtěl povoliti požadavku lidu, zvolilo 10 pokolení J. [1Kr 12,1-26]. Opevnil Sichem a Fanuel a usídlil se z počátku v Sichem, že však žil s Roboámem a jeho nástupcem [1Kr 15,7; 2Pa 13,1-20] ve stálém nepřátelství, přesídlil do Fanuel [1Kr 12,25] a později do Tersy [1Kr 14,17], proslulého pro krásnou polohu [Pis 6,3]. Pobyt v Egyptě jej zřejmě duchovně silně porušil a politické ohledy přivedly ho k tomu, že se rozhodl zameziti poutnické cesty svých poddaných do ústřední svatyně v Jerusalemě. Postavil v náhradu za to v starodávných obětištích Dan a Bethel zlaté býčky, již měli být symbolem Hospodinovým buď přímo nebo nepřímo jako jeho podnož nebo trůn [1Kr 12,26-30; 2Pa 13,8 sr. Ex 32,4]. Bethel i Dan byly královské svatyně. To byl osudný omyl [1Kr 13,1-14,8], kterým byly položeny výbušné podkopy jeho dynastii a celé říši. Levitové se pochopitelně přestěhovali do území judského [1Kr 12,31-33; 2Pa 11,13-15; 13,9], když si J. ve svých svatyních ustanovil i vlastní kněžstvo. J. I. zemřel asi r. 911 a synem jeho Nadabem [= šlechtic], který byl *Bázou zavražděn, končí jeho dynastie. Nástupci však až snad částečně na *Ozee udržovali J. způsob bohoslužby [1Kr 15, 26,34; 16,19,31; 22,52; 2Kr 3,3; 10,29; 13,2,11; 14,24; 15,9,18,24,28; 17,16] N.

Jeroboám II., třináctý král izraelský [784-744 př. Kr.], syn a nástupce Joasův, kraloval

41 let [2Pa 14,23]; byl jedním z nejslavnějších panovníků izraelských, ale neodvrátil se od hříchů J. I., t. zn., že jako onen také vystupoval způsobem egyptských faraónů, kteří se domnívali, že jsou zplnomocněnými zástupci Božími na zemi, a rozhodovali proto svrchovaně i ve věcech, jež náležely výhradně Bohu. Proto prorok nesmí v jeho svatyni bez jeho souhlasu mluvit ani ve jménu Hospodinově [Am 7,12n]. J. II. dobyl zase končin izraelských od toho místa, kudy se jde do Emat, až k moři Mrtvému; dobyl také Damašek a povzněl říši k ne bývalému rozkvětu. Rozšířil hrad samařský směrem na západ o nové přístavby i mocnou kulatou věž [Bič I,247]. Za dnů jeho prorokovali *Amos z Tekoa [Am 1,1; 7,10-17], *Ozeáš [Oz 1,1] a Jonáš [2Kr 14,23-28 sr. Dt 3,17]. Jeho synem Zachariášem, který za půl roku po svém nastoupení vlády byl za vražděn, zanikl panovnický rod *Jehuův [2Kr 14,29].

Jeroboset *Jerobál.

Jerocham [= necht' je politován nebo on je politován]. I. Levita [1S 1,1; 1Pa 6,27,34], otec Elkánův, děd Samuelův.

2. Benjaminovec [1Pa 8,27], jehož synové byla knížata v Jerusalemě.

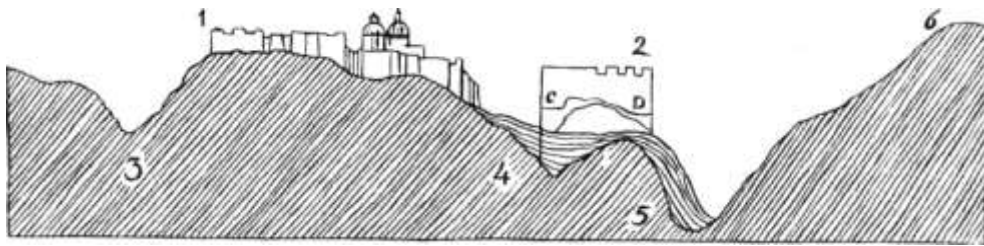
3. Otec Ibneišův [1Pa 9,8], Benjaminovec, snad týž jako 2.

4. Kněz z rodiny Malchiášovy, otec Adaiášův, jeden z těch, kteří se vrátili z Babylona [1Pa 9,12; Neh 11,12].

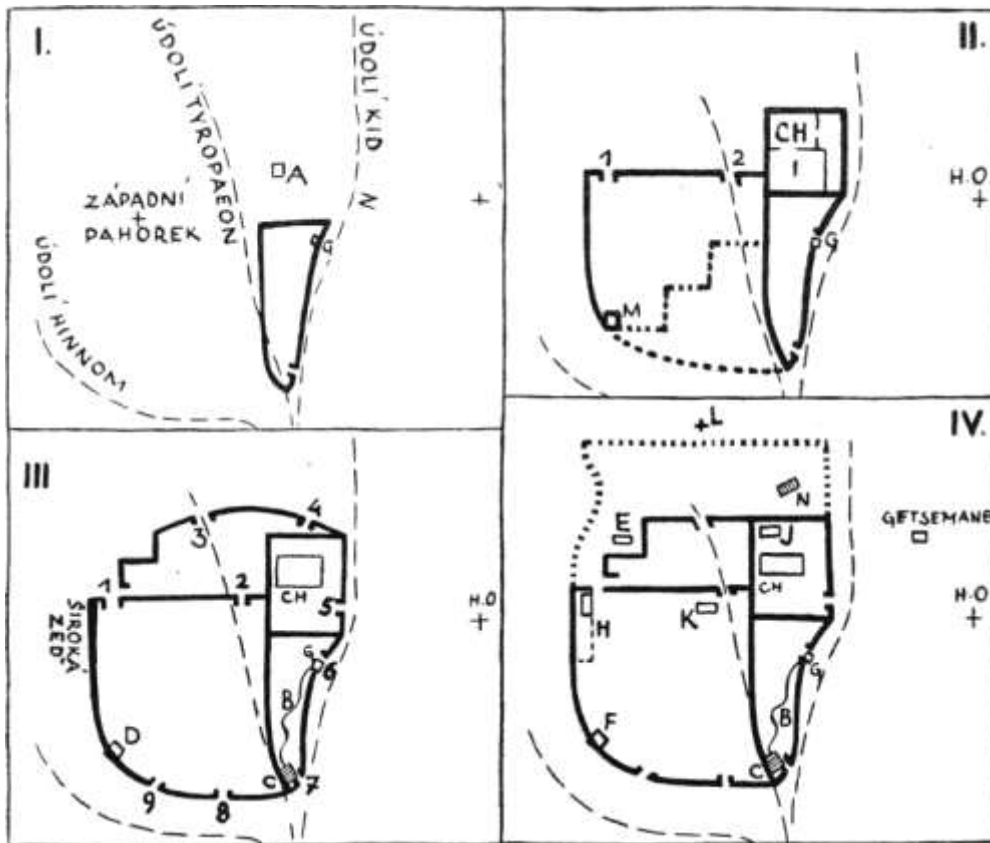
Jeruel. Poušť v Judstvu, hraničící na sráz Ziz, poblíž *Engadi [2Pa 20,16].

Jerusa, dcera Sadochova, manželka Uziáše, krále judského, a matka jeho nástupce Jotama [2Kr 15,33; 2Pa 27,1].

Jeruzalém [hebr. *Jerušálajim*, snad = sídlo pokoje. Jeroným (Liber de nominibus Hebr.) vykládá J. jako visio pacis (vidění pokoje). V nové češtině Jerusaleml. Arabové jej jmenují Al Kuds = »svatyně«, Svaté [město]. Jest to staré palestinské město, ležící na 31°47' sev. šířky a 35° 15' východní délky od Gr., 725-789 m nad mořem na skalnatém, vápencovitém horním výběžku, který toliko na severní straně mírně stoupá, ale na ostatních stranách příkře se sklání. Okolní hory jsou povětšinou přes 800 m vysoké. [Ž 125,2]. Na východní straně J. rozprostírá se mezi městem a horou Olivetskou směrem severo-jihním úval kidronský [cedronský], jímž v zimních měsících protéká stejnojmenný potok [sr. J 18,1]. Dnes se tento úval nazývá Vádi Sitti Mariam [úval Paní Marie]. Zde byl též jediný pramen, na nějž mohlo město počítat, *Gíhon [1Kr 1,33], dnes studna Mariina. Hora Olivetská dosahuje výšky nade dnem potoka Kidron 148 m, nad mořem 828 m. Dále k jihu připojuje se k ní »Hora Pohoršení«, k jihu pak se zvedá »Hora zlé rady«. Jméno »Hora zlé rady« pochází podle pověsti odtud, že zde, v letním sídle Kaifášově, bylo usouzeno ukřižování Ježíše Krista. — Jižní část úvalu, hluboce již zaříznutá, s příkrými stráněmi, nazývá se údolím *Jozařat, kde podle souhlasné tradice

Výškový řez Jerusalema od západu na východ. Podle Condera. 1. Hora Sión, 2. Mohamedánská mešita. 3. Údolí Hinnom. 4. Tyropejské údolí. 5. Údolí Cedron. 6. Olivetská hora. C.—D. „Skála oltáře“, rovina Šalomounova chrámu, jez za stavby Herodesova chrámu byla snížena a rozšířena, jak ukazuje odlišné čárkování.

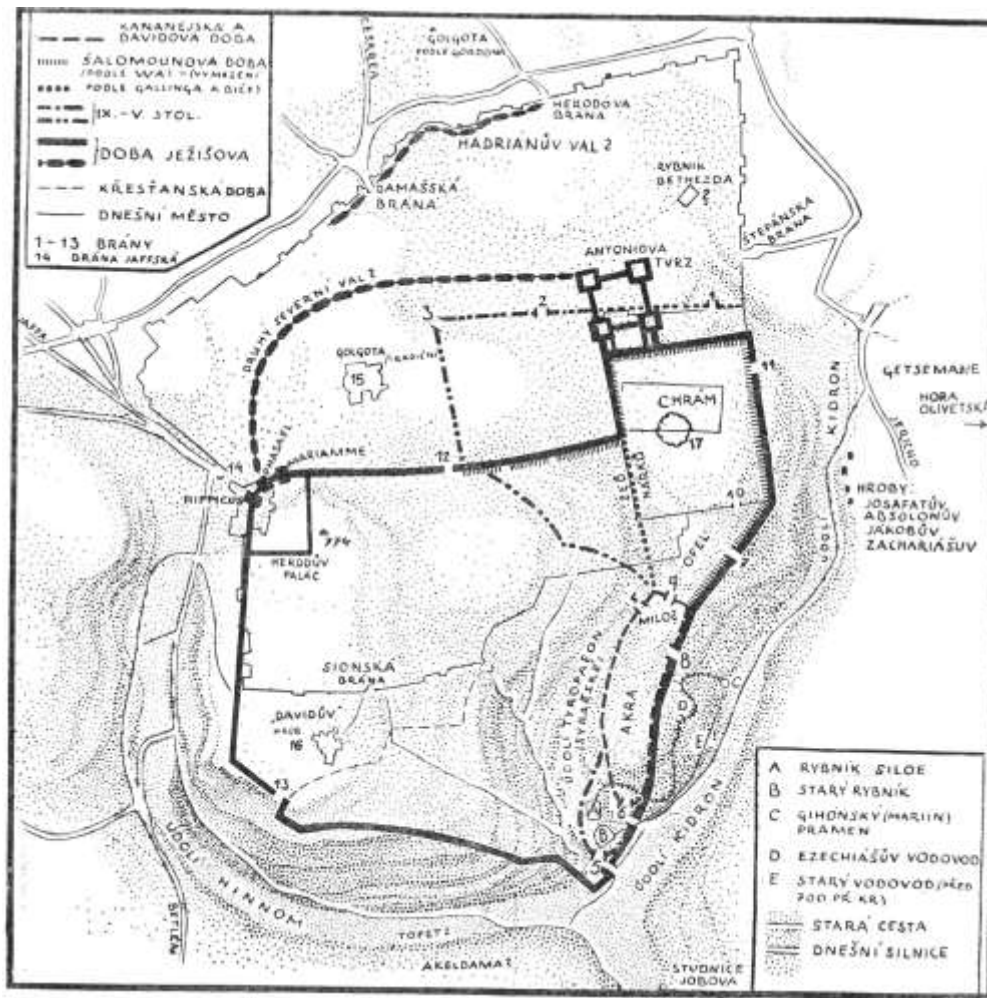

Čtyři doby vývoje Jerusalema. Podle Bartona. I. Jebuzejská tvrz. A. Posvátná jeskyně. G. Gihonský pramen. II. Za doby králů. 1. Brána úhlu. 2. Brána Efraimova. Ch. Chrám Šalomounův. I. Královský palác. M. Tvrz. III. Za Nehemiáše. 3. Brána Rybná. 4. Brána Bravná. 5. Brána Koňská. 6. Brána Vodní. 7. Brána Studničná. 8. Brána Hnojná. 9. Brána Údolní. B. Skalní vodovod. C. Rybník Siloe. D. Věz Tannurim. IV. Za časů Kristových. E. Chrám sv. hrobu. F. Beth-sur. H. Herodův palác. J. Hrad Antonia. K. Palác Hasmoneovců. L. Golgota.

[290] Jeruzalém

židovsko-křesťansko-mohamedánské se bude konat poslední soud [Jl 3,2]. U studny Jobovy, *Rogel, ústí údolí *Hinnom [Joz 15,8] 106 m pod chrámovou rovinou, která jest 744 m nad mořem, do údolí Jozafat. Pozdější doba stáhla toto jméno ve výraz *gehenna*, jenž se pak stal označením pro peklo, nejspíše proto, že tam někde bylo *Tofet, kde se přinášely lidské oběti [2Kř 23,10]. - Po spojení obou údolí sluje nové údolí údolí Ohnivé, Vádi en-Nar. Třetí méně hluboké údolí táhne se středem města od severu k jihu; je to údolí Ty

ropoiónské neboli údolí sýrařů. Toto údolí dělí město na východní a západní polovici. Dnes je toto údolí, zvané prostě *el-vád*, téměř zanesené. — Původní starokananejské jméno města bylo Sálem, kde byla svatyně Boha nejvyššího [Gn 14,18]. Zdali toto Sálem, kde Melchisedech byl králem, jest totožné s Jeruzalemem, nedá se již s určitostí rozhodnout; židovští rabíni všech dob, odvolávající se na Ž 76,2, tvrdí ovšem, že ano. Jinou podobou jména bylo Urusalim, jež se vyskytuje už v době el-amarnské. Za izraelské okupace byli pány města Jebuzejští, podle nichž se jmenovalo Jebus. [Sd. 19,10].. Město bylo spojeno

Plán. města Jerusalema.. Rekonstrukce podle Westminsterského biblického atlasu a Gallinga.. Brány - I Benjaminova či Bravná. 2. Efraimova, Prostřední nebo Rybná. 3. Rožní (Uhlu) či Stará. 4. Údolní. 5. Mezi dvěma zdmi či Hnojná. 6. Studničná. 7. Vodní. 8. (Nejmenovaná v SZ). 9. ?. 10. Koňská. II. Strážní.. 12. Strážce (?). 13.. Východní. 14. Jaffská (z doby křižáckých válek).. Jiná místa:- 15. Chrám sv. hrobu, tradiční místo Golgoty a hrobu Ježíšova. 16. T. zv. Hrob Davidův, podle tradice místo poslední večeře Páně (coenaculum — večeřadlo). 17. Chrámové prostranství dnes zvané Haram eš-šerif. Uprostřed stojí „Svatyně skály“.

s gichonským pramenem šachtou [Kral.: žlaby 2S 5,8]. Dávid po namáhavém úsilí dobyl hradu *Siona na pahorku v sousedství *Ofelu, rozšířil jej a přeložil sem své sídlo; proto se také jmenovalo město Davidovo [viz Bič I, 262-267]. Nevelké rozměry pahorku měly vzápětí, že město bylo rozšiřováno na rozlehlejší západní plošinu. Ze město Davidovo bylo na pahorku v sousedství Ofelu, potvrzeno jest vykopávkami, které r. 1913-1914 podnikl francouzský kapitán Reymond Weil: na západní výšině, nynějším Siónu, nenašly se žádné stopy památek z doby Kananejské proti hojným nálezům na straně východní. Město podle biblických zpráv bylo přiděleno pokolení Benjamin, ale sledujeme, že bylo vždy v držení pokolení Juda. Po smrti Davidově je Šalomoun podstatně rozšířil, zároveň vrcholek hory *Moria, zřídil na straně východní silné opěrné zdi a zabezpečil tak staveniště na srázné straně k úvalu Kidronskému, potom zvelebil město zbudováním králov. paláce, hlavně pak stavbou nádherného chrámu, k čemuž si přijednal zručné zedníky a dovedné tyrské dělníky, byv podporován *Chiramem z Tyru. Ale tato sláva jněla jen krátké trvání. Již za Roboáma, syna Šalomounova, byl J. vypleněn a oloupen o chrámové a palácové poklady Sesákem[?], faraónem egyptským [asi r. 972], takže zlaté ozdoby chrámové musely býti nahrazeny měděnými [2Pa 12,9-12]. Za sto let později jihoarabští a filistiňští národové. [2Pa 21,17], a potom Joas, král izraelský, vykořistili a vyple nili, coještě zbylo [2Kr 12,13]. Uziáš [782-737] přivedl J. zase poněkud k rozkvětu, svrhl jho Jeroboámo, opevnil znovu J., který utrpěl zemětřesením. Ezechiáš a Manasses J. znovu opevnili a pečovali i o jeho opatření vodou [2Pa 32,5]. Než blížíci se nebezpečí a zkázu proroky ohlašovanou, nebylo. lze odvrátiti. R. 605 př. Kr. po dlouholetém obléhání padl J. do rukou Nabuchodonozorových. R. 586 byl chrám zničen, hradby i královské paláce zbořeny. Po návratu ze zajetí babylonského byl J. s použitím ještě pozůstalých základů, trosek a hromad kamení pokud možno při zachování starého plánu a objemu *Zorobá belem, *Ezdrášem a *Nehemiášem znovu zbu dován [Ezd 3,3], hradbami a věžemi opatřen. Počet bran byl zvětšen, ale podle jmen po znáváme pět starých. Starý Zákon dochoval názvů bran daleko více, nežli opravdu *bran bylo. To znamená, že některá brána měla i více názvů: 1. Efraimova [2Pa 25,23; Neh 8, 16; 12,39]. - 2. Benjaminova [Jr 20,2; 37,13; Za 14,10]. - 3. Brána rožní [úhlu 2Pa 25,23; 26,9; Jr 31,38; Za 14,10]. - 4. Brána Jozue, knížete města [2Kr 23,8]. — 5. Brána mezi dvěma zdmi [2Kr 25,4; Jr 39,4]. - 6. Koňská [Neh 3,28; 2Pa 23,15; Jr 31,40]. - 7. Údolní [2Pa 26,9; Neh 2,13]. - 8. Rybná [Neh 3,3; Sof 1,10]. - 9. Hnojná [Neh 2,13; 3,13]. - 10. Bravná [Neh 3,1.32]. -II. Východní [Neh 3, 29; Jr 19,2]. - 12. Strážní [Mifkad Neh 3,31]. - 13. Brána u studnice [Neh 2,14; 12,37]. - 14. Vodní [Neh 3,26; 12,37]. - 15.

Jeruzalém [291]

Stará [Neh 3,6; 12,39]. - 16. Brána stráže [Neh 12,39]. -17. První [Za 14,10]. K tomu dlužno připočísti brány prostranství chrámového: a) Brána Sur [2Kr 11,6] sluje také brána přední [2Pa 23,5]; b) Brána drabantů [2Kr 11,6.19] slove také brána hořejší [2Pa 27,3; 2Kr 15,35]; c) Brána Salléchet [1Pa 26,16]. Ovšem mezi badateli není dosud jednoty o totožnosti bran ani o jejich počtu. Zdá se, že v 5. století bylo pouze 7 městských bran. [Viz o tom Bič I, 265n]. Chrám byl znovu zbudován, ale ovšem ne v bývalém rozsahu a nádheře. Když pak byl znovu podroben cizímu jhu, Judas Makabejský vyrval jej z moci syrské, která jej pohanskou modloslužbou znečistila. Ale teprve *Herodes Veliký vystavěl na starých zdech chrám s obdivuhodnou nádherou, chtěje se tak Židům zavděčiti. Opevnil také hrad Baris [snad onen palác, vystavěný za Nehemiáše Neh 2,8 kolem r. 516] v severozápadním rohu chrámové rozlohy, a pojmenoval jej ke cti svého římského příznivce M. Antonia jeho jménem. Zde prý bylo i praetorium Pilátovo, kde byl souzen Ježíš. Na nejvyšším bodu západního pahorku Sión vystavěl si Herodes nádherný palác, chráněný na severní straně třemi věžemi [Hippikus, Fasael a Mariamne]. V Mariamne později sídlil římský prokurátor. Vystavěl také divadlo a východně od paláce Xystos prostranství, obklopené síněmi na sloupořadích a radnicí. Za vlády Herodovy dosáhl rozkvět a lesk J. nejvyššího stupně. Byly sice i tenkrát v J. svahovité, křivé, špinavé, dílem dlážděné, dílem nedlážděné ulice jako dosud, ale nádherné stavby a hradby starého města 12 m vysoké, z velkých tesaných kvádrů vystavěné, prý s 60 věžemi a v severní předměstské části se 14 věžemi, dodávaly J. imposantního vzhledu. Na severní straně města rozprostíraly se vily a zahrady. Tato část města byla teprve za *Heroda Agrippy hradbami obehnána a ke starému městu přistavěna. Dnešní hradby městské pocházejí ovšem z 16. století; bylyť 1537-1541 zřízeny tureckým sultánem Solimanem II., »Vítězným«. Podle toho měl J. troje hradby. První byly hradby Davidovy a Šalomounovy kolem Siónu a hory Moria. Druhé byly vystavěny od Ezechiáše a obnoveny Nehemiášem. Třetí zeď [Agrippova] ochránila nové město Bezéta.

Peniz císaře Vespasiana na paměť dobytí Jerusalema r. 70. po Kr.

[292] Jeruzalém Nový-Jesimeel

Při této hradbě byly na obou koncích severním a severovýchodním mohutné nárožní věže a kromě toho prý 88 menších věží. Svou politickou váhu navždy ztratil J. r. 70, když při povstání Židů Titus po pětíměsíčním obléhání města dobyl, je vyplenil a spálil. Po potlačení nového, neúspěšného povstání [Bar-Kochbova] r. 135 dal císař Hadrian na ssutinách starého města postavit docela nové město a nazval je Aelia Capitolina; nemělo rozlohy starého města, ježto jižní části hory Sión a Ofel do něho pojaty nebyly. Židům byl přístup do města vůbec zapovězen. Na místě starého chrámu Hospodinova postaven byl chrám Jupiterův. Než během doby a pokrokem křesťanství poměry se změnily. Císař Konstantin a císařovna Helena znovu okrášlili J. Císařovna Eudoxie [421—444] toto úsilí podporovala, rovněž i císař Justinián [527-565]; ale roku 614 byl J. za krále perského Chosroesa II. dobyt Peršany a 300 jeruzalémských chrámů, klášterů a hospiců uvnitř a kolem města bylo vyloupeno a pak zapáleno. Roku 638 muslimští Arabové dobyli J. a přisvojili si okrsek bývalého chrámu J., křesťanům katolickým a řeckým ponechali chrám »Božího hrobu« a t. zv. Večeřadlo. Nyní je J. rozdělen na čtyři čtvrtě. Na východě je čtvrt mohamedánská; kde na starozákonní hoře Moria stával chrám Šalomounův, Zorobábelův a Herodův, prostírá se dnes ve větším rozsahu moslimský Haram es Šerif—Posvátný obvod, jako nepravidelný čtverhran, jehož východní strana měří 465 m, severní 300 m, západní 480 m, jižní 280 m. Ve středu zvedá se mešita Omarova »es-Sakkra, svatyně skály«. Kromě tohoto vnitřního atria bylo nádvoří nebo-li atrium vnější, o něco níže položené. V evangeliích se nazývá Litostrotos [řecky], *Gabbata [hebrejsky]. Odtud začíná ulice, zvaná Křížová cesta, 500 metrů dlouhá se 14 zastaveními, Via dolorosa, vedoucí na Golgotu; domnělé zastávky Ježíšovy poslední cesty vyznačeny jsou zvláštními budovami a kaplemi. Na severozápadu je čtvrt křesťanská se svatyní sv. hrobu, rybníkem Ezechiášovým, byty patriarchů a evang. biskupa a několika kláštery. Jihozápadně jest čtvrt arménská s pevností, druhými kasárnami, evang. kostelem a klášteřem Jakubovým; to jest největší a nejbohatší klášter v J. Čtvrt židovská je v údolí mezi Siónem a Moria s několika synagogami v jihovýchodní části města. Domy jsou malé a nízké. — Jinými biblickými památkami jsou zvláště: Bethesda neb *rybník Bravní, jeskyně *Getsemany, hrob *Absolonův, rybník *Siloe, zahrada královská, kámen pomazání [J 19,38 40] a mnoho jiných. V domku t. zv. Ježíšova hrobu konají své obřady tři náboženské společnosti: Arménové, Rekové a katolíci.

Jeruzalém Nový. Už ve SZ se shledáváme s představou J., jenž se stane svatým střediskem nejen všeho rozptýleného lidu Božího [Iz 27,13], ale i středem nového světa, který

stvoří Bůh [Iz 65,17]. Tento sz J. je zřejmým předobrazem Nového J., nebeského, o němž čteme ve Zjevení Janovu a jehož některé rysy už má. Nový J. se stane požehnáním všem, kdo v něm budou bydlet, protože si mezi nimi učiní příbytek sám Bůh [Ez 37,27n] a bude vyslyšati jejich modlitby dříve, než budou prosloveny [Iz 65,24]. Při tom sz představy zůstávají pozemsky realistické, protože vlastně jde skutečně o pozemský J.: v Novém J. budou stavěny domy a štěpovány vinice [Iz 65,21], bude panovati smrt, ovšem při velké dlouhověkosti, a vloudí se tu a tam i hříšníci [Iz 65,20], ale celkem nastane nový řád bez nepřátelství a v pokoji [Iz 65,25]. Tyto sz představy pak přešly do apokalyptické literatury v době mezi SZ a NZ. Archanděl Michal je velebnězem v Novém J. Shledáváme se ovšem také se silně zduchovnělým názorem, podle něhož Bůh vedle pozemského J. stvořil také nebeský J., syrchní J., do něhož dal nahlédnouti Adamovi před pádem a také Mojžíšovi.

V NZ je představa Nového J. zpracována zvláště ve Zj, kde podle sz badatelů splynuly dvě tradice: židovská [21,9 27 sr. 2Pt 3,13] a křesťanská [21,1-4; 22,3-5]. V židovské tradici má Nový J. podobu krychle [symbol dokonalosti] a posvátné číslo 12 má tu značnou úlohu. Brány města nebudou zavírány ani ve dne ani v noci, aby byly připraveny k přijetí stále nových příchozích, jejichž jména jsou zapsána v Beránkově knize života. Chrám v tomto Novém J. není [Zj 21,22], protože Bůh a Beránek jsou přítomni a celé město je vlastně chrámem. Obě tradice zdůrazňují tuto přítomnost Boží, Bůh má svůj stánek s lidmi [Zj 21,3 sr. Ez 37,27], takže vyvolení budou viděti jeho tvář [Zj 22,4; Mt 5,8]. Slzy, bolest a smrt zmizí [Zj 21,4]. V obou tradicích sestupuje Nový J. na zem [Zj 21,2. 10]. Království Boží v Novém J. se stává skutečností.

Představa Nového J. přešla ze Zj do křesťanských zpěvníků jako výraz touhy po novém nebi a nové zemi.

Jesana [= starý], město v horách Efraimských, jež dobyl a oddělil Abiáš od Severní říše [2Pa 13,19 sr. 15,8], snad pozdější Isanas a dnešní 'Ain Sinia, 6 km s. od Bethel.

Jesebab, potomek Aronův, jehož rodina patřila ke čtrnácté třídě kněžské [1Pa 24,13].

Jeser [= upřímnost], syn Kálefův [1Pa 2,18].

Jescha, dcera Háranova, sestra Melchy a Loty [Gn 11,27.29].

Jesi [= moje spása]. 1. Syn Appaimův [1Pa 2,31] z rodu Judovce Jerachmeela.

2. Otec Zochetův [1Pa 4,20], Judovec.

3. Simeonovec [1Pa 4,42], jehož synové v čele 500 bojovníků přepadli zbytky Amalechitů na hoře Seir a vyhubili je.

4. Hlava čeledi. Manassesovské, jež. bydlela východně od Jordánu [1Pa 5,24].

Jesimeel [= Bůh ustavuje]. Kníže pokolení Simeonova [1Pa 4,36].

Jesisa [= starý, úctyhodný], Gádovec, potomek Buzův [1Pa 5,14].

Jeskyně. Vápencový a křídový útvar, z něhož se hlavně skládají hory syrské a palestinské, chová množství prostorných jeskyň a přirozených dutin a rozsedlin; některé z nich byly také uměle rozšířeny a upraveny k různým účelům, třeba jako obydlí nebo útulek, ano i k obraně [Sd 6,2; 1S 13,6]. V j-ích se také pochovávalo anebo se jich užívalo jako pohřebního spaloviště. [Tak výjimečně v neolithickém Gezeru]. Někde sloužily j. za chlévy. O *Horejských [Gn 14,6] se dlouho mělo to, že jejich jméno znamená »obyvatelé jeskyň«. Podle nejnovějších vykopávek sloužily j. i jako svatyně s celým zařízením pro odtékání krve zabitých zvířat do »podsvětí«, s obětními kameny a p. V j. se zjevovalo božstvo [sr. 1Kr 19,9; Ex 33,22]. Proto u chrámu bývají zřizovány umělé jeskyně, kde nebylo přirozených. Nejnápadnější j., o nichž se děje zmínka v bibli, jsou tyto: 1. J., v níž bydlel Lót po zkáze Sodomy [Gn 19,30]. - 2. J. Machpelah [Gn 23,17]. - 3. J. Maceda [Joz 10,10]. - 4. J. *Adulam [1S 22,1]. - 5. J. *Engadi [1S 24,2]. - 6. J. Abdiášova [1Kr 18,4]. - 7. J. *Eliášova na Orebě [1Kr 19,9]. - 8. J. hrobu Lazarova [J 11,38]. - 9. J. hrobu Ježíšova [Mt 27,60].

Jesle [Jb 39,9; Př 14,4; Iz 1,3; L 2,7,12; 13,15], jakýsi žebřík nebo žlab, upevněný u stěny stáje tak, aby dobytek měl stále přístup k suché píci. Už Homér mluví o j. V Palestině šlo hlavně o žlaby, zhotovené z drobných kamenů a malty, protože dříví bylo nedostatek. Stáj tvořila část světnice hospodářovy. Byla jen o něco níže položena než obytná část.

Jesochiáš, kníže z pokolení Simeonova [1Pa 4,36].

Jesse, otec Davidův, vnuk *Rut Moabské. Jeho rodokmen máme v bibli dvakrát [Rt 4, 18 22 a 1Pa 2,12-15]. *Izai.

Bóz - Rut

/

Obéd

/

Jesse

/

David

/

Šalomoun

Jestřáb. Tak překládají Kral. hebr. *nes* [Lv 11,16; Jb 39,26], které jinde tlumočí jako krahujec [Dt 14,15], ale jež spíše znamená sokola. Podle nových bádání se jestřáb jmenuje hebr. *ajjá*, které Kral. překládají káně [Lv 11,14] nebo sup [Dt 14,13]. Jde o dravé ptáky, kteří se živí zdechlinami, červy a hmyzem, a proto snad byli pokládáni za nečistě.

Jesua jest jiný tvar jména *Jozue nebo pořečtěně Jezus.

1. Druhý syn Asserův [Gn 46,17; 1Pa 7,30].

2. Potomek Aronův [1Pa 24,11], kněz za krále Davida, na něhož připadal los třídy deváté.

3. Levita [2Pa 31,15], pomocník Chóre, vrát

ného brány východní nad dobrovolnými oběťmi za krále Ezechiáše.

4. Kníže levitské čeledi, která přišla se Zoro bábelem ze zajetí [Ezd 2,40; Neh 7,43; 12,8]. Byl synem Azaniášovým [Neh. 10,9], otcem Ézera, hejtmana v Masfě, který převzal opravu části jerusalemské hradby. [Neh. 3,9]. Sám činně podporoval velekněze Jesuu při znovu zřizování chrámu [Ezd 3,9] a spolu s jinými [Neh 10,9] stvrdil smlouvu s Hospodínem.

5. Syn Jozadakův, velekněz, který se vrátil z Babylona se Zorobábelem [Ezd 2,2; Neh 7,7]. Postavil oltář a povzbuzoval lid ke znovu zřízení chrámu [Ezd 3,2-9]. U Za 3; 6,11-13 má jméno Jozue.

6. Muž z rodiny Páchat Moábových, jehož potomci se vrátili z Babylona se Zorobábelem [Ezd 2,6; Neh 7,11].

7. Levita, který pomáhal Ezdrášovi při vy učování Zákonu [Neh 8,7] a při přípravě lidu [Neh 9,4n] k upřímné bohoslužbě.

8. Někáká vesnice na j. Judstva [Neh 11,26], snad nynější Telí es-Saveh.

Jesui. 1. Z něho je čeled' Jesuitská, třetí syn Asserův [Nu 26,44; Gn 46,17; 1Pa 7,30]. -2. Druhý syn Saulův [1S 14,49].

Jestěrka je v Lv 11,29n vypočítána mezi zvířaty, jejichž zdechliny kulticky znečišťovaly. Hebr. výraz *kóach* znamená jindy sílu. Jb 20,16; Iz 30,6; 59,5 překládají Kral. jestěrkou hebr. výraz, který znamená jedovatého hada. Na některých z těchto míst šlo o protibožskou bytost [ve spojení s »drakem ohnivým létajícím«]. V NZ jde o jedovatě hady [Sk 28,3], k nimž jsou přirovnáváni farizeové [Mt 3,7; 12,34; 23,33; L 3,7], protože nemohou pro svou přirozenost jinak než ploditi zlo právě tak jako hadi. Proto otázka: »Kterak byste mohli dobré věci mluvit, jsouce zlí?«

Ještotě — ještot' jest [= kterýž jest] [Iz 53,4].

Jetela, nějaké místo na území pokolení Danova [Joz 19,42], snad nynější Beithul asi 5 km vých. od Jalo [Ajalon].

Jeter [v hebr. různě psaná jména]. 1. Nejstarší syn Gedeonův [Sd 8,20].

2. Otec Amazův [1Kr 2,5,32], který byl za mordován od Joaba.

3. Dva mužové z pokolení Judova [1Pa 2,32; 4,17].

4. Muž z pokolení Asserova [1Pa 7,38].

5. Město v hornatině Judské, přidělené kně žim [Joz 15,48; 21,14; 1S 30,27; 1Pa 6,57], snad totožné s dnešním. Chirbet. 'Attír asi 20 km jz. od Hebronu.

Jeterští, obyvatelé Kiriatjeharim [1Pa 2,53]. *Itrejský.

Jetet. Jeden z idumejských knížat [Gn 36, 40; 1Pa 1,51].

Jetnan. Místo v nejjihnějším Judstvu [Joz 15,23] v dnešním údolí Umra Ethnan.

Jetra, Izraelita, který se oženil se sestrou[?] Davidovou Abigail, s níž měl syna Amazu,

[294] Jetram-Jezreel

vojevůdce Absolonova [2S 17,25; 1Kr 2,5.32; 1Pa 2,16.17]. *Jeter 2.

Jetram [= (božský) Příbuzný je štědrý], šestý syn Davidův, narozený z Egly, manželky Davidovy v Hebronu [2S 3,5; 1Pa 3,3].

Jetran [= bohatost, nebo i zbytek?], syn Džanův z Horejských [Gn 36,26; 1Pa 1,41].

Jetro [— ?znamenitost], kněz nebo kníže Madiánské, nejspíše obé v jedné osobě. Dal Mojžíšovi za manželku svou dceru *Zeforu [Ex 3,1; Ex 2,17 je nazýván Raguel, což někteří vykládají jako osobní jméno, kdežto J. by byl čestný titul knížecí, asi jako farao]. Mojžíš byl v jeho službách 40 let [Sk 7,30; Ex 4,18.20]. Když vedl Mojžíš Izraele z Egypta, navštívil ho Jetro a jako dobrý organisátor poradil ke zřízení zvláštních soudců z lidu izraelského [Ex 18]. — V Nu 10,29 jmenuje se *Chobab, syn *Raguele Madiánského.

Jetur. Kmen izmaelský [Gn 25,15; 1Pa 1,31; 5,19 je nazýván Iturejský]. *Iturea.

Jeus. 1. Benjaminovec, syn Bilanův [1Pa 7,10]. -2. Syn Rofoámův [2Pa 11,19].

Jezabel. 1. Dcera Etbála, krále tyrského a kněze tyrského Bále, žena *Achaba, krále izraelského. Její zhoubný vliv na království Izraelské v ohledu náboženském je předmětem bolesti pisatelů knih Královských. Chtěla rozšířit modloslužbu Bálou na úkor služby Hospodinovy [1Kr 16, 32; 18,4-13]. Když pak její dcera *Atalia se provdala do Judstva, rozšířil se zhoubný vliv Jezabelin i na jižní království [2Kr 8,18]. Byla to žena silné, sobecké vůle, která se nelekala žádných prostředků k dosažení předsevzatých plánů. Dvaadvacet let ovládala svého muže a pak třináct let své dva syny, kteří nastoupili po zemřelém otci. Z biblických vypravování o této ženě vynikají zvláště 1Kr 18,19-19,3 [o boji Eliášově proti kněžím Bálovým] a 1Kr 21,1-23 [o vinici Nábotově]. V 2Kr 9, 30-37 je popsána její smrt.

2. Koho míní pisatel knihy Zjevení [2,20] jménem Jezabel, není známo. Snad je to jen symbolické jméno pro ženu, která si říká prorokyně a svádí křesťany k bezbožnosti. Může se tím mínit i skupina lidí v křesťanském sboru Tyatirském, kteří nebrali dost přísně nutnost skoncovati s pohanstvím.

Jezba. Judovec, praotec nebo hlava obyvatel místa Estemo [1Pa 4,17].

Jezboch. Arabský kmen vzešlý z Abrahama a Cetury [Gn 25,2].

Jezdec. V Palestině se jezdilo hlavně na oslech, na nichž jezdili nejen mužové [Ex 4,20], ale i ženy [Joz 15,18]. Čteme též o bílých oslicích [Sd 5,10]. Překvapuje, že se ve SZ také nejednou mluví o mezku, ačkoli podle zákona nesměl být pěstován [Lv 19,19] a tak jako vzácnější patrně býval majetkem jen bohatších [2S 13,29]. S koněm se Izraelci seznámili snad v Egyptě [Gn 46,29], ale kovati jej nedovedli. V době Šalomounově se vyvinul obchod s Egyptem, který dodával koně [1Kr

10,28]. Mluví-li Písmo o jezdcích, míní převážně bojovníky na válečných vozech nebo prostě vojáky [Ex 14,9; 1S 8,11; 1Kr 9,22; 2Kr 2,12; 18,24; Oz 1,7; Na 3,3; Za 12,4; Sk 23,23]. Až mnohem později se konů začalo užívatí též jako jízdného, nikoli jen tažného zvířete. Cizí králové jezdili na koních [Est 6,8], kdežto Mesiáš má jet na oslu [Za 9,9] po způsobu praotců, soudců a králů izraelských [Gn 22,3; Sd 10,4; 12,14; 1Kr 1,33].

Assyrští jezdci v boji se semitskými kočovnými. Reliéf z ústředního paláce v Ninive.

Jezer [= (Hospodin jest) pomoc]. 1. Syn Galádův [Nu 26,30]. Snad zkrácený tvar jména *Abiezer. — 2. [Jinak psáno v hebr.] Syn Neftalimův, zakladatel čeledi [Gn 46,24; Nu 26,49; 1Pa 7,13].

Jezero. Tak překládají Kral. v NZ dva řecké výrazy, z nichž první znamená totéž, co myslíme my, když mluvíme o j. [j. *Genezaretské L 5,1; 8,22; v přeneseném smyslu »ohnivé j.« Zj 19,20; 20,10.15], druhý je označením lisu [»j. hněvu« Zj 14,19 = Boží trestající spravedlnost]. V Zj 19,15 překládají Kral. toto slovo správně jako »pres hněvu«, který bude šlapati sám Kristus.

Jezevec. Hebr. *dišón* [Dt 14,5] není jezevec, jak překládají Kraličti, nýbrž druh antilopy, velikosti osla. Zvíře toto patřilo mezi kulticky čisté živočichy.

Jeziáš. 1. Syn Fárosův, jeden z těch, kteří zapudili na podnět Ezdrášův pohanskou manželku [Ezd 10,25]. - 2. Levita z rodu Kahatova, z rodiny Uzielovy [1Pa 23,20]. 1Pa 24, 25 má jméno Iziáš.

Jeziel, syn Azmavetův, Benjaminovec, jenž se připojil k Davidovi v Sícelechu [1Pa 12,3].

Jezreel [= Bůh rozsévá]. 1. Město na východním okraji stejnojmenné roviny mezi horou *Gelboe a *Karmélem, sluje také řecky Ezdraelon. Leželo ve starověké rovině Maggedo. Bylo přiděleno pokolení Izachar [Joz 19,18]. Zde se utábořili Izraelci před bitvou u Gelboe [1S 29,1 sr. 2S 4,4]. Izboet byl vládcem nad J. [2S 2,9]. Arabové nazývají dnes tuto úrodnou rovinu Merdž ibn Amri [step syna emírova]. Jeho historická důležitost datuje se od krále *Achaba, který si město zvolil za své sídlo a opevnil je [1Kr 21,23;

2Kr 9,17; 10,7n]. Moderní ves Zerin potvrzuje svou vhodnou polohou příhodnost této volby. Město stálo na okraji příkré skály a bylo zásobováno vodou dvěma bohatými studněmi. V sousedství byla svatyně a háj Astarty [Bále] se 400 kněžím, které *Jezábel vydržovala [1Kr 16, 33; 2Kr 10,11]. Nábót byl obyvatel tohoto města [1Kr 21,1.13]. Zde byla také zabita Jezábel [1Kr 21,23; 2Kr 9,10.30-35]. Jehu pak dal naskládat hlavy 70 synů Achabových [2Kr 10,1-11 sr. Oz 1,4] u brány města.

2. Místo v sousedství jižního *Karmélu [Joz 15,56]. Zde pojal David Achionam za svou prvou manželku [1S 25,43; 27,3; 30,5]. Snad dnešní Chirbet Terrama.

3. Nejstarší syn proroka Ozeáše [Oz 1,4].

4. Potomek Hurův z pokolení Judova. [1Pa 4,3].

Jezukrist *Ježíš Kristus.

Jezus, křesťan původu židovského, přijímám Justus, jehož pozdrav vyřizuje Pavel v Ko 4,11.

Ježek. Tak Kral. překládají shodně s rabínskou tradicí hebr. *anáká*, které Gesenius pokládá za druh plazů, Hejčl za kolčavu, Kostleitner za krtka nebo zvíře podobné krtku, angl. bible za fretku. Je v seznamu kulticky nečistých zvířat [Lv 11,30].

Ježíš Kristus. 1. Prameny naše pro poznání osoby, života a působení Ježíšova jsou výhradně biblická evangelia, a to především první tři nazývaná »synoptická« [Matouš, Marek, Lukáš]. Apokryfní mimobiblická evangelia přiměšují mnoho legendárních, zázračných rysů a neobohacují naše vědomosti. Z mimokřesťanských spisovatelů má stručnou zmínku o Kristu Tacitus [Annales 15,44, psány kolem 110 po Kr.], že tento původce jména křesťanů byl za císaře Tiberia pod prokurátorem Pilátem Pontským popraven. Pravděpodobně se vztahuje na Krista jméno Ghrestus u Suetonia [v životě Claudiově kap. 25]. Zmínky ve Starozitnostech Josefa Flavia [18, 3.3] se pokládají za křesťanskou vložku nebo *nesou aspoň stopy křesťanského přepracování, ale na jiném místě téhož spisu [20,9.1] je pravá zmínka o Jakubovi, bratru Ježíše, nazývaného Kristus. Také starší [t. zv. tannaistická] vrstva talmudu svou polemikou proti Ježíši Nazaretskému dotvrzuje historičnost Ježíšovu, i když podává jen skreslený a neucelený obraz. Pavel nám ze života J-ova zdůrazňuje několik základních spasitelných skutků [narození z ženy Ga 4,4; Večeře Páně 1K 11,23-25; smrt na kříži pro naše hříchy Ř 4,25; 1K 1,23; Ga 3,1 a j., vzkříšení pro naše ospravedlnění Ř 1, 4; 4,25; 1K 15,4nn a j., slova Páně 1K 7,10; 9,14; 1Te 4,15], ale podrobnosti ze života J. si snad všiml jen ve svém misijním kázání. — Biblická synoptická evangelia nejsou spisy, které by měly úmysl psátí historii ve vlastním a zvláště v moderním smyslu. Jsou svědectvím víry v Krista-Mesiáše-Spasitele, ale jsou sepsána na základě ústní tradice odvozované od očitých svědků a na základě pramenů již písemně ustálených [L 1,1]. Janovo evange

Jezukrist-Ježíš Kristus [295]

lium má ovšem také historický základ s mnohými jednotlivostmi, ale jest ještě mnohem více než synoptická evangelia svědectví věřící duše o vtěleném slovu Božím, svědectví určené Kristem oslaveným. Ovšem, ani synoptická evangelia nejsou přímým pramenem pro život J., nýbrž jen pro zvěst a víru prvotní církve. Napsat skutečný život J. v dnešním slova smyslu je nemožné. J. v NZ je oslavený Pán, jenž jest přítomen skrze Ducha a jenž přijde na konci dnů ustavití království nebeské v moci. Ovšem, tento Pán je pro NZ totožný s ukřižovaným a zmrtvýchvstalým J.

2. Jméno Ježíš je počtený tvar hebr. *Jesua*, což je zkrácené *Jehošua*. = Jozue = = Hospodin je spása. Tímto jménem je označen lidský zjev J., [L 1,31], kdežto Kristus je hodnostní titul, označení mesiášské funkce [Mt. 16,16. Christos. = Pomazaný, překlad hebr. *Másiach*. = mesiáš]. Ježíš Kristus, Pán Ježíš je vyznáním křesťanské církve [Sk 2,36. 38; 5,42; 16,31; 2K 4,5; F 2,11]. Na rozlišení od jiných současných. »Ježíšů« je přidáno přízvisko »Nazareta Galilejského« [Mt 21,11], Nazaretský [Mt 26,71], syn Davidův [Mk 10, 47]. S. přízviskem. Nazaretský, jež. původně označovalo místo původu Ježíšova [Mt 2,23; 4,13; 21,11; Mk 1,9; 6,1; L 1,26; 2,4.39; J 1, 46; Sk 10,38], byly spojeny i jiné představy, vznikající z výroků podobného znění. [nazirejský Sd. 13,5.: *nésár*. = výstřelek Iz. 11,1; *nózir* = oddělený Dt 33,16].

Jméno J. bylo dáno dítěti z Nazareta na přímý rozkaz Boží [Mt 1,21; L 1,31], právě proto, že jeho posláním byla spása člověka, i když v pozdním židovstvu Jozue nikdy nebyl prototypem Mesiáše.

3. Život. a působení.. Podle úvodů u evang. Matoušova [1,18] a Lukášova [1,26] narodil se Ježíš z matky Marie zázračně působením Ducha Božího [L 1,35; Jan ani Pavel neznají tuto tradici; zdá se, že je to tradice druhotná], za časů krále. Heroda Velikého a za císaře Augusta. Herodes zemřel r. 4 před naším letopočtem. Datum narození Ježíšova v církevním kalendáři bylo zřejmě vypočteno mylně. Správněji je klásti je do r. 4 před naším letopočtem, ale ani to není zajištěno. Místem jeho narození je Betlem. [L 2,4-7]. Vyrostl v Nazaretě [L 2,39]. Z mládí známe jen výjev o dvanáctiletém v chrámě [L 2,41-52]. Asi ve třicátém roku svého věku [L 3,23] v době císařství Tiberiova [L 3,1] přijal křest od Jana Křtitele [Mk 1,9-11], byl vyzkoušen pokuse ním na poušti [Mt 4,1—11] a vyzbrojen Du chem Božím [Mt 4,16n], začal v Galileji činnost, jejíž ústřední myšlenkou byla. blízkost království Božího. [u. Matouše. »nebeského« Mt 4,17]; jako podmínku a přípravu pro ně hlásal pokání, změnu smýšlení. Působil jako lidový zvěstovatel Boha, jeho vůle, vyšší spravedlnosti a lásky, dokonalosti a soudu Božího; kázal v podobnostech a zhuštěných poučkách. Jádrem jeho zvěsti. je. bezvýhradná. láska

[296] Ježíš Kristus

k Bohu a současně s ní láska k bližnímu [Mk 12,28-34]. Bližním rozuměl každého člověka bez rozdílu [Samaritán L 10,33n.]; i nepříteli [Mt 5,44]. Uzdravoval nemocné, jmenovitě posedlé. Vybral si dvanáct učedníků, které připravoval za své posly [»apoštoly«]. Jim zjevoval své synovství Boží a mesiášství [Mt 16,16n]. Srazil se pro celé své duchovní pojetí neobřadnického poměru k Bohu s představiteli judaismu [zákoníky, farizeji, saduceji, »vysokou radou«, kněžstvem] a byl od nich jako ruhač a buřič odsouzen [Mt 26,57n], vydán římské vrchnosti [Pilát Mt 27,11], ukřižován na Golgotě v Jerusalemě [Mt 27,33], třetího dne vzkříšen [Mt 28,1] a vzat do nebe [Mt 28,16-20; Sk 1,9-11].

4. Zvěst J. Základním pojmem J. zvěsti je *království Boží [Mk 1,15; L 10,9-11; 21,31], v němž J. sám je mesiášským králem, i když na čas skrytým [Mk 8,30; 14,61-62; syn Davidův Mk 10,47; Mt 12,23; 15,22; syn Boží Mk 1,25.43-44; 3,11-12; 7,36], a zákonodárcem [Mt 5,22.26.28 a j., Mt 5,1-12], jenž žádá víru [Mt 8,10; Mk 5,34; Mt 10,32n] a uděluje odpuštění hříchů [Mk 2,1-12; L 7,36-50; 15; Mt 11,28-30]. V Ježíši Kristu se vlomilo v podstatě budoucí království Boží [Mt 22,1nn; L 14,16-24; 13,29; Mk 14,25] do tohoto světa [L 17,20-21; 10,17nn; 11,20; Mt 13,16n]. Z těchto základních zvěstí plyne všechna theologie a ethika Ježíšova. Hlavní myšlenkou je Boží otcovství [Mt 5,16.48] a lidské synovství Boží [Mt 5,45]. Z toho plyne láska k Bohu i k lidem. Bůh je Bohem lásky a svatosti, spravedlnosti a milosrdenství, Bůh, který žádá poslušnost své vůle, trestá zatvrzelou hříšnost, odpouští kajícímu hříšníkovi [L 18,10nn]. Člověk třeba hříšný zůstává synem Božím, který se pokáním může navrátit k Otci [L 15,11-32]. Bůh hledá člověka zbloudilého. Na to byl poslán Ježíš. Cena lidské duše je nevyrovnatelná [Mt 10,39; 16,26]. Při obřadech a obyčejích [jako postu] kladl důraz nikoliv na formy, nýbrž na duchovnost, upřímnost smýšlení a neokázalost [Mt 6,16nn]. Lásku k lidem spatřoval v činech milosrdenství [almužna, rozdání jmění chudým— Mt 19,21].

0 obětích, obřizce atd. se nevyslovil odmítavě, ale nad oběti kladl milosrdenství [Mt 9,13; 5,23nn; Mk. 7,11]. Odsuzoval náboženskou neupřímnost a domýšlivost, mravní formalismus [Mt 6,1-8]. Z ctností cenil nejvyšší pokoru, mírnost, čistotu srdce, mírumilovnost. Vědomě se věnoval kleslým a hříšným, aby je vysvobodil z hříchu. Prohlašoval se za Mesiáše, Po mazaného Božího, Krista, Syna člověka [Mt 9,6] a Syna Božího [Mt 16,16], který musí projít utrpením. [Mk 8,31; Mt. 17,22], ano i smrtí, který však na konci bude soudcem světa [Mt 24,27]. V jeho pojetí Mesiáš není slavný panovník národa a světa, nýbrž poslušný a věrný služebník Boží, který obětavě koná své poslání a jehož sláva je v službě [Mt 20,28], v utrpení [L 9,22] a v lásce jdoucí až

k sebeoběti, která je výkupným za mnohé [Mk 10,45]. Ježíš se cítí poslán především k svému lidu, především ke zbloudilým a ztraceným [Mt 15,24]. Ale neomezil se ve svém poslání nacionalisticky a partikularisticky na vyvolený národ; pomáhal i pohanům [universalism Mk 7,26]. Podmínky pro vstup do království Božího stanovil tak, že z nich vymizelo všechno zevnější a mechanické, formální a strojené, a převládly zásady čistě duchovní a mravní, platné věčně pro všechny lidi bez rozdílu a dostupné každému. - Na Zákonu, jehož vzácnou cenu plně uznával jako Božský dar [Mt 5,17; 7,12], odmítal pouhou obřadnost, která sváděla k povrchnosti a tvrdosti naproti lidem [Mk 3,5], a zdůrazňoval složky duchovní a mravní [Mt 5,3-16]. Bůh jest mu ovšem všemohoucím stvořitelem a pánem [Mt 11,25], vládcem a svatým i spravedlivým soudcem, ale nade všechno dobrým otcem [Mt 7,21], prozřetelným ochráncem [L 12,6-7] a dárcem všeho dobrého [Mt 7,11]. Víra v Boha je silou, která činí i zázraky [Mt 17,20]. K Bohu se obrací Ježíš sám a jiné učí obracet se k němu v důvěrné modlitbě, jejíž vzor dal v modlitbě »Otčenáš« [Mt 6,9; L 11,1]. Naléhavé modlitbě slibuje vyslyšení [L 11,5-13].

5. Víra v *Krista. Víra v živého Ježíše Krista, který vzkříšením zvítězil nad smrtí, stala se základem náboženství křesťanského. Prvotně se upínala víra přívrženců k jeho mesiášství, s nímž souvisela i víra v nový jeho příchod k soudu a v slávě. Tato víra v brzký příchod byla po nějaký čas živou vzpružinou náboženství [»eschatologie], ale již v prvním pokolení přecházela ve víru v oslavenou působnost Kristovu u Boha, a očekávání soudu se promítalo do budoucnosti na nevypočítatelném konci světa. Smrt Kristova na kříži se přičila všem představám a nadějím o Mesiáši; kříž byl a zůstal pro Židy pohoršením a pro Řeky bláznovstvím, ale věřícím již v jerusalemském sboru a pak skrze apoštoly širším kruhům i pohanstva byl ústřední skutečností spásy, dílem Božím, Ježíšovou dobrovolnou obětí lásky, v které se dokonalo smíření hříšného člověka s Bohem, odpuštění hříchů a základ nového života z Božího Ducha. Na tomto základu byla vybudována křesťanská církev.

O *církvě se zmínil Ježíš jen dvakrát; jednou po vyznání Petrově [Mt 16,18: »Ty jsi Petr, a na té skále vystavím církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou«,] po druhé při návodu, jak postupovati při provinění mezi bratry [Mt 18,15—18, obě zmínky jen u Matouše]; kruh jeho učedníků vírou v jeho mesiášství povzbuzen a působením Ducha Božího vyzbrojen utvořil církev, která zakotvila napřed v Jerusalemě, prošla ohněm zkoušky a pronásledování, rozšířila se až za hranice Palestiny a v Antiochii obdržela jméno »křesťanů« [»Christianoi od slova »Kristus«, ne — jak by se v češtině zdálo — od slova »křest«]; po začátečních bojích o platnost obřadního zákona [jmenovitě o obřizku] se zbavila rázu židovské sekty, odloučila se od ži

dovství, pronikla, hlavně misíí ap. Pavla, mezi pohany a rozrostla se ve světové náboženství. Východiskem i středem církevního kázání byl Kristus a spása jím způsobená. Svátosti křtu a Večeře Páně byly přímo odvozovány od Krista. Kristus byl její hlavou, církev Kristovým duchovním tělem.

6. Dogmatické pojetí jedinečné osobnosti Kristovy bylo po staletí ústředním problémem theologického myšlení. Vycházejíc od vlastních výroků Ježíšových [»Syn člověka«, »Syn Boží«] a od víry jeho současníků [»Mesiáš«], od svědectví doby apoštolské [»Pán« u Pavla] a poapoštolské [»velekněz« v ep. k Židům], křesťanská theologie po mnohých sporech [Arius — Athanasius] vyústila ve zřetelné přiznání církve k jeho božství i lidství a k pojetí Krista Syna Božího jako druhé božské osoby v Trojici. Víra v Krista stala se odlišujícím znamením křesťanství. Ježíš Kristus je pro křesťany východiskem a normou víry a života. Ústřední linie křesťanské víry i theologie jest »christocentrická« [Kristus jejím středem]. Jen výjimkou je theologie a náboženská skupina, kde se Kristus cení jen jako svědek a zjevovatel Boží s odmítáním metafysického pojmu jeho božství [unitáři]. Viz též hesla: Církev, Evangelia, Hřích, Kristus, Kříž, Odpuštění, Pán, Spasitel, Svátosti.

Jhelom. Syn Ezaúův a jeho manželky Olibamy, jenž se stal idumejským náčelníkem [Gn 36,5.18; 1Pa 1,35].

Jho, jařmo. Postroj tažných zvířat, skládající se z příčného dřeva, na spodu vyhloubeného tak, aby přiléhalo na šíje dvou zvířat, a opatřeného řemeny k přivázání. Upevňovalo se k ojí pluhu nebo vozu. Dt 22,10 zakazuje zapřáhnouti pod jedno j. vola a osla, snad proto, že slabší zvíře by při práci trpělo [sr. 2K 6,14]. Podle Nu 19,2 červená jalovice, určená k porizení očištné vody, musela být vybrána z těch, které ještě nenosily j. Záhy bylo j. užíváno obrazně pro jakoukoli tyranii [2Pa 10,4nn zvl. 10] nebo nadvládu [Gn 27,40; Dt 28,48; Iz 47,6; Jr 27,8]. Proto s představou spásy je spojena i představa zlámaného nebo sňatého jha [Lv 26,13; Iz 9,4; 10,27; Ez 34,27]. Ovšem j., které ukládá Bůh, je třeba pokorně a ochotně nést [Pl 3,27; Jr 5,5; Sof 3,9 „sloužili jedním ramenem“ = sloužili pod jedním jhem LXX], aby jméno Boží nebylo rouháno [1Tm 6,1].

V NZ „vzítí jho“ může znamenat, „státí se učedníkem“ [Mt 11,29n], Ježíš tu staví j., jež přináší jako Mesiáš, proti j. zákonické zbožnosti [Mt 23,4], které tíží jeho posluchače jako otroky [sr. Sk 15,10; Ga 5,1]. Jen ten, kdo se vírou stane učedníkem Ježíše Krista, může být zbaven otrockého j., které je nahrazeno „rozkošným j.“ dítěte Božího.

Jibleam. Místo na území pokolení Izacharova, jež bylo přiděleno Manassesovi, jemuž však se nepodařilo vypuditi původní jeho obyvatelstvo [Joz 17,11-12; Sd 1,27], snad totožné s Balám [1Pa 6,70], dnešním Bel'amé asi 20 km sv. od Samaří. Poblíž tohoto místa byl

Jhelom-Jídlo, jísti [297]

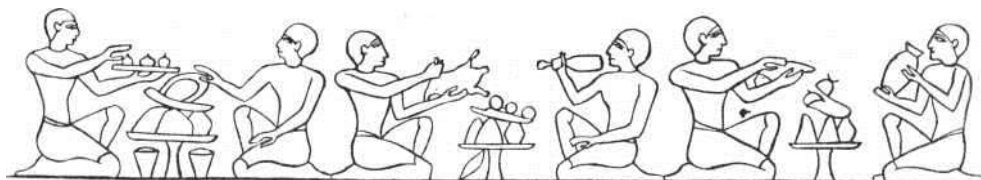
smrtelně poraněn král judsky Ochoziáš [2Kr 9,27] při čistce, kterou prováděl Jehu.

Jidáš Iškariotský. Syn Šimona Iškariotského [J 6,71], snad jediný učedník Ježíšův z pokolení Judova, znamená-li Iškariot = muž z Kariot [Joz 15,25; Za 11,12-13], jež leželo vj. Judstvu. Ostatní pocházeli z Galileje. J. smutně proslul tím, že zradil Ježíše za 30 stříbrných [cena otroka Ex 21,32] a pak ze zoufalství nad svým činem si vzal život [Mt 27,3n; Mk 3,19; 14,10.18n.43; J 6,64n; 12,4n; 13,2.18n; 18,2n; Sk 1,18]. Zrada spočívala asi v tom, že oznámil Židům, kteří se báli zatknout Ježíše za dne uprostřed zástupů, kde v noci přebývá. O jeho dřívějším životě nic nevíme. Byl ustanoven pokladníkem Ježíšova kruhu a J 12,6 připomíná podle jedné možnosti překladově, že z měšce „ukrádal, co do něho bylo vkládáno“ [Zilka]. Proč Ježíš vyvolil tohoto člověka? Tato otázka zaměstnávala prvotní církev. Ne nadarmo píše Jan, že Ježíš od počátku věděl, kdo ho zradí [j 6,64.67.70]. Ovšem, J. nebyl vyvolen proto, aby zradil, nýbrž proto, aby byl manifestován univerzální charakter poslání Ježíše Krista, jenž přišel pro celý svět [sr. J 3,16]. Snad také proto, že v něm dřímaly vyšší možnosti. Odvrátil se však od Ježíše snad proto, že se zklamal ve svých očekáváním. Očekával snad od Ježíše politické vysvobození národa. Snad svou zradou chtěl i donutit Ježíše k tomu, aby se prohlásil národním králem, jak se domnívají dnes někteří badatelé, kteří ve jméne Iškariotský vidí zkomoleninu názvu polit. sekty Sikariů [dýkovrahů]. To všecko však jsou jen domněnky, jež nejsou přímo opřeny v podání evangelií. Toto podání ponechává zradu Jidášovu v její propastnosti a nevyšvětlitelnosti, uvádějí jen poukaz na peníze, které J. za svůj skutek dostal. Za peníze zrady bylo koupeno pole hrnčířovo k pohřbívání cizinců. Dostalo jméno „pole krve“. *Akeldama.

Jidlaf [= on pláče]. Syn Náchora a Melchy [Gn 22,22].

Jídlo, jísti. Ve SZ právě tak jako v jiných náboženstvích mělo jídlo namnoze kultický význam. Už to, že se jídlo začínalo [1S 9,13] a končilo modlitbou [Dt 8,10], ukazuje na kultickou stránku přijímání pokrmů. Jísti s někým znamenalo nejužší obecenství [1S 9,19] a obětní hody znamenaly obecenství s božstvem. Část dobytčete byla spalována Hospodinu, ostatní se společně snědlo. Proto bylo zakázáno uzavíratí smlouvy s pohany, protože to předpokládalo zapojení do kultického obecenství s jejich božstvy [Ex 34,15]. Smlouva s Bohem byla uzavírána obětí a stolováním [Ex 24,5n.11]. Pozdní židovská literatura očekávala nebeské hody v posledních dnech na základě Iz 25,6; Sof 1,7 [sr. L 14,16n; 22,16.30; Mt 8,11; 26,29; Zj 3,20]. Poněvadž j. mělo kultický význam, musely být při tom zachovávány určité předpisy, jež rozeznávaly čistá a nečistá jídla [Lv 11; Dt 14,3nn; Dn 1,8.12; sr.

[298] Jílec-Jistotně

Egypťská pohřební hostina. První dvojice jí fily. Na podnose jsou chleby, na nich mísa s masem (P), dole košíky s hrozny. Druhá dvojice pojídá ptáka a stehno. Na misce jsou cibule. Z třetí dvojice první rozlamuje rybu, druhý pije z hliněné nádoby.

Sk 10,14], nařizovaly mytí rukou [sr. Mk 7,1n] a ve zvláštních případech půst [Ex 34,28; Dt 9,9; Za 7,5n; Est 4,16; Dn 10,3; sr. Sk 23,12.14].

Zvláštní těžkost v době nz působila otázka, zda lze jísti maso, jež bylo obětováno modlám. Souviselo to se zásadní otázkou, zda, po př. v jakém smyslu jsou i pro věřící v Ježíše Krista závazné předpisy Zákona Mojžíšova. Apoštol Pavel bojoval pro svobodu od Zákona, přesněji řečeno pro výlučnost a postačitelnost spasení daného v Kristu. To však neznamená, že mu otázka jedení či nejedení masa obětovaného byla prostě lhostejná. Tato otázka se rozvinula zvláště v Korintu, kde maso, kupované na trzích, bylo ze zvířat poražených v rámci pohanského obřadu. Nestává se jedením takového masa člověk účastníkem pohanského kultu? Pavel ukazuje, že najedení či nejedení samém o sobě nezávisí obecnství s Bohem, protože modla „nic není“, ale je-li tím bratr, nemající ještě plné pochopení, pohoršen, porušují tím zákon lásky a tím se zbavují obecnství s Bohem [1K 8,13; 10,23-31]. Mimo to jsem povinen klásti si otázku, zda se na př. okázalou účastí na hostině v pohanském chrámu [1K 8,10] opravdu nehlásím k pohanskému kultu a zda spoléháním, že si mohu „všecko dovolit“ [1K 10,23], nezneužívám dobroty Páně, po př. zda i projevy jeho milosti [konkrétně křest a stůl Páně] nesnižuji na úroveň jakýchsi kouzel, o nichž se pověrečně domnívám, že mne musí zabezpečit, ať už dělám cokoli a žiji jakkoli [to je smysl argumentace 1K 10]. Podobně argumentuje Ř 14 a 15, kde jde o zdržování se masa a vína. Hlavní věcí je neklásti pohoršení bratru. [Ř. 14,13.20-23].

V korintském sboru bylo zvykem scházet se k „jídlu“ [1K 11,30], v jehož rámci byla vysluhována *Večeře Páně [1K 11,20n]. Pavel zdůrazňuje kultický charakter tohoto stolování, s nímž se nesnáší žádné sobectví [22 a 34]. Je třeba, aby jedni na druhé čekali a dělali se s chudými o to, co k tomuto stolování přinesli [v. 21.34].

„Jísti z dřeva života“ [Zj 2,7] znamená mít podíl na věčném životě. V přeneseném slova smyslu mluví Ježíš o duchovním jídle, které záleží v plnění vůle Boží a v dokončení jeho díla [J 4,32.34]. Toto duchovní jídlo je

mu právě tak nutné a nepostradatelné jako denní chléb. *Pokrm. x x

Jílec [Sd 3,22], rukojeť, jest ona část sečné [bodné] zbraně, kterou se ovládá čepel.

Jilm, jilmoví. Kraličti tak překládají dva hebr. výrazy: *tidhár* [Iz 41,19; 60,13], který roste na Libanonu a má tvrdé dřevo [překlad je ovšem nezaručený], a *'éla* [Iz 6,13], jež jindy překládají dub [Gn 35,4; Sd 6,11] a v němž jini spíše vidí terebint [pistacii terpen- tinovou].

Jímati. Toto slovo je převzato z vojenského slovníku a znamená činití zajatce [Př 5,22; Iz 42,22; Dn 11,32; Mt 26,55; Sk 1,16; 8,3; 9,14; sr. Ž 126,1; Př 6,25]. V přenesení slova smyslu je úkolem mesiášovým osvoboditi zajatce [Iz 61,1; L 4,18]. Pavel ví o zajatcích hříchu [Ř 7,23], ale také o zajatcích Kristových, jejichž všechny myšlenky jsou jímany v poslušnost [2K 10,5; sr. Ef 4,8; Ž 68,19]. Ví ovšem také o těch, kteří se vluzují do domácností a jímají, t. j. ovládají ženštiny a tak se stávají duchovními svůdci [2Tm 3,6]. Svě spolupracovníky nazývá Pavel spoluvězni [Ř 16,7; Ko 4,10; Fm v. 23], ač tu snad nejde o nikoho, kdo s ním sedí v žaláři. Jde tu patrně o spoluzajatce Kristovy ve smyslu Ef 4,8 [sr. 2K 10,5; Ko 1,7; 4,7].

Jimna [= (Bůh) zadržuje]. Syn Helema z pokolení Asserova [1Pa 7,35].

Jimra [= (Bůh) odporuje]. Syn Zofaelův z pokolení Asserova [1Pa 7,36].

Jíní, jinovatka [Ex 16,14; Jb 36,29; Ž 147,16].

Jipsam [= libovonný]. Syn Tolův z pokolení Izacharova [1Pa 7,2].

Jiriáš [= Hospodin vidí]. Syn Selemiášův, hejtman nad stráží, který zatkl Jeremiáše pod záminkou, že za dočasného odchodu Kaldejských chtěl odejít z Jerusalema a připojit se k nepřítelům [Jr 37,13].

Jist, jistý, jistota, jistotně. Těmito slovy označuje NZ vše, co je naprosto bezpečné, ať jde o slova, učení [L 1,4] nebo o skutečnosti [Sk 2,36] či události [Sk 21,34; 22,30; 25,26]. 1Te 5,3 mluví vedle pokoje o bezpečnosti, které se lidé nemají oddávat vzhledem k blízcímu se dni Páně.

Mluví-li L 1,1 o věcech, „kterých u nás jisté jsou“. [Žilka: „o událostech mezi námi

ověřených"], myslí tím, že tyto věci, o nichž chce poučiti Theofila, jsou skutečnosti, jež se naplnily, došly k svému závěru v Palestině, takže o nich lze míti plně přesvědčení. „Býti jist“ [R 4,21] = býti pevně přesvědčen [R 14,5], mít vroucí víru, býti pln naděje [R 8,38; F 1,16; 2Tm 1,12; Žd 6,11 sr. Žd 3,6; 10,22], mít vroucí srdce nad skutečnostmi [sr. Kaz 8,11], mít jistotu přesvědčení [Ko 2,2]. Pavel kázal evangelium nejen slovem, ale v plné jistotě [Žilka: v plné přesvědčivosti 1Te 1,5]. Byl pln evangelia a tato plnost dodávala jeho slovu přesvědčivosti. Moc, Duch svatý a jistota jsou tu souvztažné hodnoty.

Jísti *Jídlo.

Jítí. V Ž 68,25 se vztahuje „jítí Boží“ nejspíše na novoroční nastolovací slavnost, jež navazovala na slavné přenášení truhly Boží do Jerusalema [2S 6,13n] a na přenesení této truhly do nového chrámu za Šalomouna [1Kr 8]. Od té doby o novém roce [první úplňk po podzimní rovnodennosti, t. j. v měsíci Tišri] „se Hospodin po slavnostním procesí ujímal vlády... Dramaticky se tu zachycovaly spasitelné činy Boží... a jeho konečné vítězství“ [víc o tom Bič II,161n].

Jíti [= jmouti, zajmouti Joz 8,23; 2S 2,21; Jb 15,12; Jr 26,8; Sk 12,3]. *Jímati.

Jitran [= hojnost nebo zbytek], syn Zofachův z pokolení Asserova [1Pa 7,37], totožný s Jeterem v. 38.

Jitro [hebr. *bóker*] následovalo po svítání [hebr. *šachar*] a trvalo od východu slunce asi do deváté hodiny [Gn 1,5; Ex 12,10; Dt 28,67; 1Kr 17,6; Ž 5,4; Kaz 11,6; Am 5,8; Sk 4,3 aj.]. Za nejstarších dob byly za jitra prohlíženy droby obětních zvířat, při čemž byla i vyjímána játra k droboopravectví. Snad odtud má hebr. jitro totéž jméno jako tento droboopravecký úkon [víc o tom Bič II, 153n]. *Den.

Jízda, jizdní *Jezdec.

Jízva [novočesky: jizva Ga 6,17]. Pavel zde myslí na j., které utřil buď jako bojovník [2K 11,23nn sr. 4,10; Ko 1,24] nebo jako otrok [služebník] Kristův. Ve starověku byla vypalována *znamení jak příslušníkům kultu určitého božstva, tak otrokům a vojákům jako symbol majetnictví. Pavel se tu prohlašuje za majetek Kristův. Možná také, že tu Pavel myslil i na ochranné znamení [sr. Zj 13,16n].

Jméno bylo výrazem buď nějaké význačné vlastnosti osoby, již bylo dáno, nebo nějakých zvláštních okolností, za nichž se ona osoba zrodila, nebo konečně i nadějí, jež s narozeným člověkem byly spojovány, většinou snad v souvislosti s božstvem, jež ve jméně bylo skryto. Tak: Líá = druh kozy; Ráchel = ovce [bahnice]; Debora = včela; Tamar = palma; Noe = pokoj, odpočnutí; Jozue = Hospodin-spása a p. Jména zvířecí, dávaná lidem, prozrazují stopy někdejšího totemismu. Dáti jméno dítěti bylo obyčejně právem matčiným nebo otcovým. Dalo se tak pravděpodobně hned při zrození [Gn 4,25.26; 16,15; 17,19; 19,37; 21,3; 29,32; 30,6n; 35,18; Ex 2,21; 2S 12,24; Oz 1,4n], někdy i jinými osobami [Rt 4,17; L 1,57-63].

Jísti-Jméno Hospodin. [299]

Některá jména starozákonní vyjadřují úzký vztah k Bohu nebo božstvu, jakousi příbuznost [na př. *Abiáš = Otec je Hospodin, nebo *Ahiáš = Bratr je Hospodin nebo *Eliáš = můj Bůh je Hospodin]. Po exilu se těší veliké oblibě zvláště jména, vyjadřující vyvýšenost a svrchovanost Boží [Adoniáš — Hospodin je Pánem; Malkiáš = Hospodin je Králem atd.]. Hojně se v Izraeli i v židovstvu vyskytují složeniny s Božím jménem El: Daniel, Samuel atd.]. Ze symbolických jmen nejvýznačnější jsou jména synů *Izaiášových [Sear-jášúb = ostatkové navrátí se, Lemahér-šálál-cháš-baz = k rychlé kořisti pospíchá loupežník]. To ovšem nejsou běžná jména, dávaná dětem! Teprve od 4. stol. před Kr. bylo zvykem dávat dětem jména po blízkých příbuzných [L 1,59—61]. V době, kdy se v zemi mluvilo několika jazyky, bylo j. překládáno, takže osoby měly nakonec dvě jména. Na př. Kéfas [aram.] = Petr [řecky]; Tomáš Didymus [obě jména znamenala dvojče]. Příjmení byla v židovském starověku neznáma. Osoba byla označována buď místem rodiště [Jozef z Arimatie] nebo jménem otcovým [Simon, syn Jonášův] nebo povoláním [Matouš celný] a p. Římané mívali tři jména: praenomen [osobní jméno], nomen [rodinné jméno] a cognomen [příjmení], na př. Marcus Antonius Felix. Někdy osobní jméno bylo vynecháno, na př. Julius Caesar [plné jméno Gaius Julius Caesar].

Ovšem nesmíme zapomínat, že ve SZ mělo j. hlubší význam než dnes. Znamenalo víc než pouhé pojmenování. Jméno tam bylo přímo součástí duše, tělem, jímž se duše projevovala. Ve j. bylo cosi skutečného, kus podstaty pojmenované osoby [viz Pedersen, Israel I-II, str. 245nn; Bič 1,160nn]. Sr. Gn 11,4; 12,2; 2S 7,23. Jméno znamenalo totéž co moc a síla. Dostat nové jméno znamenalo dostat novou moc a nové požehnání [Gn 17,5; 32,28; 41,45] anebo ztrátu moci [2Kr 23,34; 24,17]. Odtud pochopíme i sz oblibu v rodomenech [1S 1,1; 9,1], která svými jmény mají vystihnout podstatu člověka, jež přechází z předků na potomky. Člověk může zemřít, ale jeho podstata zůstává v jeho j-u. [Iz 66,22]. Vyhubení j-a znamená největší pohromu [Joz 7,9; 2Kr 14,27; sr. Dt 7,24; 9,14; 12,3; Iz 14,22n]. Vyhlazení j. znamená naprosté zničení [1S 24,22; 2S 14,7; Nu 27,4; Rt 4,10], protože znamená zničení duše. Tento zvláštní názor na j. u starého Izraele musíme mít na paměti, chceme-li pochopiti, co znamená *jméno Hospodinovo.

Jméno Hospodinovo je výraz, kterým SZ označuje podstatu Boží, jejíž součástí je j. Znátí samu podstatu Boží = znátí jeho j. [Ž 9,11; 91,14; Iz 52,6; 1Kr 8,42]. Jméno Hospodinovo vystavěl Šalomoun chrám [1Kr 3,2; 8,17.20.29]. Když se Bůh usadil v chrámě, praví se, že tam, „položil své jméno“ [Dt 12,5. 21; 14,24; 1Kr 8,29; 9,3; 11,36; 2Kr 21,7;

[300] **Jméno Ježíše Kr.-Joáb**

23,27], „aby tam přebývalo jméno jeho“ [Dt 12,11; 14,23; 16,2.6.11; 26,2]. Lid putuje do Jerusalema „ke j. H.“ [Jr 3,17], skládá naději ve j. H. [Ž 33,21] a touží po něm [Iz 26,8]. Totožnost j. a podstaty je taková, že jménu je připisována schopnost jednání. J. H. podpírá krále [Ž 20,2], přichází z daleka [Iz 30,27], jedná s Izraelem [Jl 2,26]. Chce-li SZ mluvit o osobní přítomnosti Boží, užívá buď pojmu „obličej, tvář“ [Ž 80,4.8.20, t. j. hleďte mne osobně] nebo j. [Ž 75,2]. Vžívati j. H. = apelovati na jeho osobu, předněti mu těžkosti přímo. Rekne-li se, že někdo mluví ve j. H., znamená to nejen, že mluví s Božím souhlasem anebo v souhlase s jeho vůlí, nýbrž jako „moc mající“, v Boží síle [Ž 118,10-12]. Jednati k chvále jména Hospodinova znamená jednati tak, aby Bůh byl oslaven, takže Kral. Iz 55,13 překládají hebr. „ke jménu“ = k slávě. Bůh Izraeli dovoluje, aby se dovolával jeho j. [Ex 6,3], ale nedovoluje, aby jeho j. bylo bráno nadarmo [Ex 20,7; Dt 5,7].

Jméno Ježíše Krista, jméno nad každé jméno, jež Ježíšovi dal Bůh [F 2,9n], znamená ve smyslu toho, co bylo řečeno o *j. Hospodinovu, nejvyšší moc, hodnost a slávu, ale vždy nějak ve vztahu k lidem. J. J. K. je zpřítomnění a reprezentace toho, čím Kristus je pro nás. Nejde o to, čím je Kristus sám o sobě, nýbrž o to, čím je pro nás. Odtud výraz „uvěřiti ve jméno jeho“ [J 1,12; 2,23; 3,18; 1J 5,13]. Ve j. J. K., t. j. s jeho osobní silou, byly činěny divy, vymítání ďablové, uzdravování nemocní [Mk 9,38n; 16,17; L 9,49; 10,17; Sk 3,16; 4,10]. Ve j. J. K., t. j. s ohledem na jeho spasitelný čin, kleká se na kolena [F 2, 10], děkuje se [Ef 5,20], prosí se [J 14,13nn; 15,16], dosahuje se ospravedlnění [1K 6,11]. Ve j. J. K. se scházeli věřící [1K 5,4], nemocní byli mazáni olejem [Jk 5,14]. Na jméno Ježíše Krista byl udělován křest [Sk 2,38; 10,48]. Prosby ve jméno Kristovu měly zvláštní zaslíbení [J 14,13n; 16,24].

Zvláštní pozorností zasluhuje jednak křestní formule „ve jméno Ježíše Krista“ [nikoli ve jméno J. K.] a liturgický výraz „shromáždit se ve jméno Ježíše Krista“. Řecký výraz křtiti znamená ponořiti se. Tak v 2Kr 5,14 překládá LXX „křtil se = ponořil se sedmkrát“. Vykladači nejsou zajedno v této věci. Jedni myslí, že křestní formule [Mt 28,19 doslovně: do jména Kristova] znamená „s ohledem na jméno, moc, osobu Otce, Syna i Ducha sv.“; křest podle Ř 6,3-4 uvádí pokřtěného do vztahu ke Kristu a jeho spasitelnému dílu. Jiní [Deissman] tvrdí, že „ponoření do něčího jména způsobuje přenesení síly, spojené s tímto jménem, na pokřtěného“. Prý jde o sféru, do níž se pokřtěný dostává. Je to -jiným obrazem řečeno - naroubování do vinného kmene, zpečetění nejužšího obecenství, takže je potom člověk „v Kristu“. Podle Deissmannova nálezu v papýrech by ovšem bylo lze překládat také „připsati na jméno, na konto Kristovo“,

takže pokřtěný se tím stává majetkem Kristovým. Pak by šlo o právníckou formuli. Zdá se však, že jde spíš o mystické vnoření do oslaveného těla Kristova, jež je v podstatě církev [Ga 3,27].

„Shromáždit se ve jméno Kristovo“. [Mt 18,20] znamená „shromáždit se s ohledem na Krista a jeho spasitelné dílo, t. j. tak, že příčinou, cílem jejich shromáždění je Kristus“ [Bauer]. Nesmíme však zapomínati, že ve smyslu sz významu j. jde o osobní setkání, o oslavení Krista jako Spasitele. Ježíš tu proměnil výrok Mišny [Pirke Aboth III,2]: „Jestliže dva sedí pohromadě a slova Zákona jsou mezi nimi, přebývá mezi nimi i *šechina* [kábd] t. j. viditelné znamení Boží přítomnosti. Místo Zákona dal sebe jako živou osobnost, místo litery dynamiku ducha.

Jmín [Neh 13,13; Ž 44,23; Př 17,28; Iz 2,22; L 20,35; 1Tm 5,17]. Stč. jmieti, mieti [jsem jmien, jměn, jmín] = pokládati koho za koho, reflex, míti se za koho [lat. habere, putare, debere].

Joáb [— Hospodin je Otec]. 1. Syn [polo]-sestry Davidovy Sarvie. O jeho otcí víme jen to, že byl pochován v Betlémě, kde patrně také žil [2S 2,18.32; 1Pa 2,16]. Jako synovec Davidův proslavil se slavnými boji a neobyčejnou věrností vůči svému pánu, která hraničila až na ochotu účastniti se Davidova hříchu [2S 11,6.26]. Je možno bez nadsázky říci, že Joáb to byl, jenž utvrdil Davidovu dynastii. Jeho láska k Davidovi je patrná obzvláště na případech popisovaných v 2S 12,26-31, kde po vítězství nad městem Rabba rychle posílá pro Davida, aby přitáhl se zbytkem vojska, vtrhl do dobytého města a vítězství Joábovo vydával za své.

Mezi Joábovými boji připomíná bible obzvláště vítězství nad jebuzitskou pevností Sión v Jerusalemě [2S 4,8; 1Pa 11,6], dále nad Abnerem, vojevůdcem vojska Saulova [2S 2,12-32] a po jeho smrti věrným ochráncem syna jeho Izbozeta, oprávněným nápadníkem trůnu; nad Syrskými a Ammonitskými [2S 10,1-19; 11,1; 12,26-29]; nad Absolonem [2S 18,5-17]; nad Sebou [2S 20,4.22]. Ve všech těchto válkách Joáb nehledal své slávy, ale dobra dynastie. I jeho zasažení do rodinných záležitostí Davidových [2S 14, 1n; 18,14n; 19,6] ukazují na jeho lásku k Davidovi a jeho rodu. Dokázal to tím, že po smrti Davidově šel na straně Adoniáše, syna Haggity, proti Šalomounovi. Stálo jej to život. Šalomoun, prý na přání Davidovo [1Kr 2,5—6.34], dal Joába zavraždit v Gabaon u oltáře.

Joáb byl pravým synem své doby: věrný, ale přitom ukrutný a krvežíznivý [2S 3,22-27; 1Kr 11,16]. Šlo tu ovšem také o tehdy běžnou krevní mstu. David s jeho ukrutnými činy nesoouhlasil, byl však opravdu politicky příliš slabý, aby zjednal nápravu [2S 3,6.39] ? Není prozatím dostatečně objasněno náboženské pozadí všech těchto činů. Jen tolik je jisto, že války byly válkami Hospodinovými a že při nich šlo především o upevnění panství Hospodinova!

Joadan-Joas [301]

2. Syn Saraiášův z rodiny Judovy, praotec řemeslníků, bydlících v údolí [1Pa 4,14].

3. Rodina, jež se vrátila se Zorobábelem ze zajetí, neskrývá-li se za jmény těchto rodin něco jiného, jak tvrdí někteří novější badatelé [Ezd 2,6; 8,9; Neh 7,11].

4. Nějaká čeleď Joábova bydlela v *Astarotu poblíž Betléma [1Pa 2,54].

Joadan [?] = Hospodinova rozkoš], manželka Joase, krále judského, matka Amaziášova [2Kr 14,2; 2Pa 25,1].

Joach [= Hospodin je Bratr]. — 1. Syn Azafův, kancléř krále Ezechiáše [2Kr 18,18. 26,37; Iz 36,3.11.22].

2. Levitská rodina, jejímž praotcem byl Zimmi z rodu Gersonova. Pomáhal při náboženské reformě Ezechiášově [1Pa 6,21].

3. Třetí syn Obededomův [1Pa 26,4]. Byl z Chorejských vrátných při chrámu, podle tradice ustanoven už v době Davidově.

4. Syn Joachazův, kancléř krále Joziáše [2Pa 34,8].

Joachaz [= Hospodin popadl, zmocnil se]. - 1. Jedenáctý král izraelský [asi 815-799], syn a nástupce Jéhu v Samaří. Jeho neslavné panování popsáno je v 2Kr 13,1,-9. Za něho poklesla moc říše Izraelské pod nájezdy panovníků syrských z Damašku [Hazeel a Benadad]. Teprve ke konci jeho vlády nastal částečný obrát, ježto pozornost Sýrie byla obrácena ke vzrůstající moci říše Assyrské [2Kr 13,22-25]. Jeho nástupcem po 17leté vládě se stal jeho syn Joas.

2. Joachaz Sallum, král judský [608], mladší syn Joziášův, provolaný lidem za krále po smrti otcově v nešťastné bitvě u Mageddo na místo jeho staršího bratra Eliakima [2Kr 23,30-34; 2Pa 36,1-4]. Po třech měsících však byl sesazen egyptským faraónem Nechonem a odveden jako zajatec do Egypta, kde zemřel [1Pa 3,15; sr. Jr 22,10-12]. Necho dosadil pravoplatného nástupce Joziáše va Eliakima a dal mu jméno Joakim.

3. Nejmladší syn Jehoramův 2Pa 21,17n], jenž měl jako král a nástupce otcův jméno Ochoziáš [Achazjáhú, 842; 2Pa 22,1].

4. Otec Joziášova kancléře Joacha [2Pa 34,8].

Joachim [= Hospodin napřimuje], syn Joakimův, devatenáctý král judský [Jr 22,24: *Koniáš; Mt 1,11: Jekoniáš], který kraloval pouze tři měsíce r. 597 [2Kr 24,8; 2Pa 36,9]. Nabuchodonozor, král babylonský, oblehl Jerusalema, jenž se vzdal [2Kr 24,10-12] r. 597. Joachim a 10.000 zajatých spolu se všemi tešaři a kováři byli odvedeni do Babylona. Po smrti Nabuchodonozorově byl J. propuštěn ze žaláře a přijat na dvůr Evilmerodachův, kde bylo o něj doživotně postaráno [2Kr 25,27-30; Jr 52,31-34; Ez 1,2].

Joakim [= Hospodin dává povstati], původně Eliakim, druhý syn Joziášův, dosazený od faraóna Nechona [608-597] na místo mladšího bratra *Joachaza Salluma, pověřený úkolem sebrati vysoký poplatek pro Nechona [jeden centněf zlata a 100 centněřů stříbra

2Kr 23,33.35]. Přesto lehkomyšlně podnikal nákladné stavby [Jr 22,13-15], utiskoval lid a sloužil modlám [2Pa 36,8; Jr 7,9; 17,2; 19,4; Ez 8,3—17] a dům Hospodinův znovu poskvrnil. Proroky, kteří proti tomuto modlářství horlili [Jeremiáše, Uriáše, Abakuka] krutě pronásledoval. Uriáš utekl do Egypta, byl však na rozkaz králův přiveden zpět a utracen [Jr 26,20—23]. Joakim příliš spoléhal na pomoc egyptskou. Když faraó Necho byl v bitvě u Karchemiše r. 605 poražen od Nabuchodonozora, vyhlásil Joakim všeobecný půst [Jr 36,9], sám však potřebu pokory nepociťoval. Naopak, spálil proroctví Jeremiáše [Jr 36,29.30], který ovšem zvěstoval zlé věci. Nabuchodonozor již v třetím roce Joakimově obléhal Jerusalema. Joakim jej vyplatil chrámovými poklady a rukojmími ze vznešených rodin, mezi nimiž se jmenuje i Daniel [sr. Dn 1,1]. Joakim se stal poplatníkem babylonského krále. Tři roky byly poplatky odváděny správně. Potom však byl Nabuchodonozor nucen vymáhati další platy prostřednictvím Kaldejských, Syrských, Moabských a Ammonitských [2Kr 24,2-7], kteří Judstvo zle zpusořili. Potom se vypravil sám proti Jerusalemu r. 598. Ve zmatku válečném byl J. zabit nebo zemřel a pohřben byl bez nářku za branami města [Jr 22,19; 36,30]. Jeho nástupcem po jedenáctileté vládě od r. 608—597 se stal jeho syn *Joachin.

Joas [= ?Hospodin je mužem?]. 1. Král judský [asi 836-797], syn Ochoziášův, který byl jediný ze sourozenců uchráněn před hrozným krveprolitím, způsobeným Atalií, královnou-matkou. Kněz Joiada jej ukryl v chrámě, kde byl tajně tetou Jozabou vychován. V sedmém roce Joasově smluvil Joiada dobře organizované spiknutí a prohlásil Joasa králem [2Kr 11,1-20; 2Pa 23,10-21]. Atalia byla při této vzpouře zabita. Revoluce znamenala i vítězství nad modlářstvím. V nezletilosti králově vedl zemi Joiada s kněžskými rádci. Když Joas dospěl, obnovil zpusořené chrám a snažil se podeprít jahvismus. Žel, že po smrti Joiadově bylo zavedeno zase uctívání Bále a Astaroty [2Pa 24,18]. Když pak proti obnovenému modlářství vystoupil prorok *Zachariáš, syn Joiadův, byl na rozkaz králův ukamenován [2Pa 24,18n; Mt 23,35]. Brzy potom přitáhl Hazeel, král syrský, a oblehl Jerusalema. Joas se vykoupil chrámovým pokladem [2Kr 12,17nn]. J. byl stížen těžkou nemocí, za níž ho zastupoval jeho syn Amaziáš. J. však byl později zavražděn od některých svých důstojníků. Panoval 40 let [2Kr 12,20; 2Pa 24,25].

2. Král izraelský [799-784], syn a nástupce Joachazův z dynastie Jéhu. Když nastoupil na trůn, byla říše jeho ve velmi neutěšeném stavu po nájezdech syrských králů Hazaele a Benadada. Povzbuzen prorokem Elizeem podnikl proti Syrským útok a třikrát je porazil. [2Kr 13,14-25], vydobyl zpět východní, zajordánské krajiny. Potom se obrátil proti

[302] Joátam Job

Amaziášovi, králi judskému, a porazil jej v Betsemes, ukořistiv mnoho z palácových i chrámových pokladů a pobořiv z valné části hradby jerusalemské [2Pa 25,17-24; 2Kr 14,18]. Juda se stal vasalem izraelským. Nástupcem J. po 16leté vládě se stal Jeroboám II.

3. Otec Gedeonův, zámožný muž Abiezeritský [Sd 6,11.29-31; 7,14; 8,13.29.32], bydlící v Ofra, kde vystavěl oltář Bálovi a zřídil „háj“.

4. Mladší syn Achabův [2Pa 18,25], jenž zastupoval svého otce v některých vládních věcech a za jeho nepřítomnosti [1Kr 22,26].

5. Potomek Sélův z rodudjodova [1Pa 4,22].

6. Muž z pokolení Benjaminova, jenž přešel k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,3].

7. Úředník Davidův nad špižirami olejními [1Pa 27,28].

8. Syn Becherův a kníže z pokolení Benjamin [1Pa 7,8]. Poslední dvě jména jsou v hebrejštině psána odlišně od 1.—6.

Joátam, syn Oziášův [Uziášův] z rodokmenu Ježíšova [Mt 1,9]. *Jotam.

Job. Syn Izacharův [Gn 46,13], nazývaný v Nu 26,24; 1Pa 7,1 *Jakub. .

Job. Kniha Jobova.

A. Obsah knihy [podle Steuernagla]. Prolog [kap. 1-2], řeči [kap. 3,1-42,6], epilog [kap. 42,7-17]. Druhá část [řeči] má tři oddíly: - a) řeči Jobovy a jeho přátel Elifaze, Bildada a Zofara [2,11-31,40]; - b) řeči Elihuovy [32—37]; - c) řeči Boží a jeho úsudek [38,1-42,9]. První díl lze zase rozdělit takto: úvod, mluvíci o příchodu přátel Jobových a jejich neschopnosti utěšit jej [2,11—13]; Jobův nářek [kap. 3]. K tomu se připojuje trojí hovor, v němž po řadě promlouvají přátelé Jobovi a Job jim odpovídá. Jen Zofar ve třetím rozhovoru se nedostává ke slovu. Přehled rozhovorů lze sestavit takto:

I. a) Elifaz, kap. 4-5.
Job kap. 6-7	II. a) Elifaz, kap. 15
Job kap. 16-17
b) Bildad, kap. 8
Job kap. 9-10	b) Bildad, kap. 18
Job kap. 19
c) Zofar, kap. 11
Job kap. 12-14	c) Zofar, kap. 20
Job kap. 21
III. a) Elifaz, kap. 22
Job kap. 23-24	
b) Bildad, kap. 25
Job kap. 26	
c) ---	

Zakončení tohoto oddílu tvoří dvě další řeči Jobovy [kap. 27-28 a 29-31].

Druhá část má nadpisek 32,1—5 a pak čtyři řeči Elihuovy [32,6-33,33; 34,1-37; 35,1-16; 36,1—37,24]. Job na žádnou z těchto řečí neodpovídá. — Třetí část vypravuje o zasažení Božím a obsahuje dvě větší řeči Boží [38,1-40,2; 40,6-41,26], na něž Job odpovídá docela krátce [40,3-5; 42,1-6]. Následuje úsudek Boží o J. přátelích [42,7-8], který je od nich pokorně přijat [42,9]. Konec tvoří epilog 42,10-17,

Uvedeme též obšírnější obsah jednotlivých částí knihy Jobovy, protože její myšlenkový postup je dosti složitý. Upozorňujeme, že novější překlad knihy pořídil Dr Jindřich Hrozný a vydal v Knihách východních [Šnajdr, Kladno]. Citujeme podle bible Kralické.

I. Prolog líčí nejprve Jobovu zbožnost a štěstí [1,1—5]. Satan podezřívá zbožnost Jobovu [Zdaliž se Job marně bojí Boha? v. 9] a žádá Boha, aby Joba vyzkusil [1,6-12]. První zkouška: Job ztrácí majetek a děti 1,13—19, ale přijímá vše pokorným: „Hospodin dal, Hospodin též odjal. Buď požeňnáno jméno Hospodinovo.“ [1,21]. Druhá zkouška: Job je stížen malomocenstvím [2,1-10], ale i tu obstál přes výzvy ženy, aby zlořečil Bohu a umřel: „Dobře-liž jen věci brátí budeme od Boha, zlých pak nebudeme přijímati?“ [v. 10]. Návštěva tří přátel [2,11-13], kteří při pohledu na Joba nedovedli než rozpačitě mlčet. Jobovo nařikání, provokované mlčením přátel: proklíná den svého zrození [3,1-10] „Proč jsem neumřel v matce?“ [3, 11-19]. „Proč Bůh dává světlo zbledlému a život těm, kteříž jsou ducha truchlivého?“ [3,20-26]. To je thema knihy Jobovy.

II. První rozhovor [4—14]. Elifaz napomíná Joba, aby se přece rozpomenul na svoji zbožnost a nezlořečil: „Nebylo-liž náboženství tvé nadějí tvou?“ [4,1—6]. Nikdo nehyne bez viny [4,7-11]. Nikdo není čist před Bohem i o čemž se dostalo Elifazovi zvláštního poučení skrze vidění, o němž však není řečeno, že by pocházelo od Hospodina, a jež vskutku později [42,7] příkře odmítá [4,12-21]. Každý je podle Elifaza sám vinen svým neštěstím [5,1-7]. Je třeba pokorně obrátit se k Bohu s prosbou o vysvobození [5,8—16]; blahoslavený člověk, kterého tresce Bůh! Je to výraz Božího zájmu o člověka [5,17-27]. Jobova odpověď [6-7]. Odůvodňuje své nařikání nesmírností svého utrpení [6,1—7]; kdyby aspoň teď mohl umřít, aby se nezhroutil pod utrpením [6,8—13]! Vytýká přátelům, že nemají nejmenšího soucitu [6,14—30]. Znovu obnovuje svoje nařikání, aby pohnul Boha i přátele k soucitu: dnové jeho pomíjejí v bolesti a v beznaději [7,1—10]; proč jej Bůh straší? Proč mu nedá aspoň na chvíli pokoje? [7,11-21]. Bildad hájí Boží spravedlnost. Synové Jobovi zemřeli pro svůj hřích. Bude-li Job prosit Boha o milost, dočká se nápravy [8,1—7]; je to stará pravda, že bezbožníci musejí zahynout [8,8—19]; je-li Job zbožný, Bůh zase naplní ústa jeho smíchem [8,20—22]. Job ví, že s Bohem se nelze přití s úspěchem [9,1—12]; i kdyby byl bez viny, nedovedl by se obhájit, protože Bůh je mocný [8,13—20]; Bůh skutečně zahlazuje upřímného jako bezbožného [9,21—24]; Jobův život mizí rychle v bolestech; nemůže se dovolat žádného soudce. Rád by se odpovídal před Bohem, kdyby ho zbavil bolesti a hrůzy [9,25-35]. Jak jen je to možné, že vševědoucí Bůh, který přece musí znát jeho nevinu, jej pronásleduje? [10,1—7]. Už když ho formoval, určil patrně, že bude trápen bez ohledu na vinu nebo

nevinu [10,8-17]. Ó, kdyby zahynul anebo kdyby ho Bůh aspoň na chvíli propustil z trápení! [10,18-22]. - Zofar prohlašuje Jobovy výklady za pouhé zvanění. Jen kdyby Bůh chtěl promluvit, ukázalo by se, že Job je trestán vlastně velmi mírně [11,1-6], neboť Bůh vidí i skrytý hřích [11,7-11]. Jen ať Job činí pokání, pak dosáhne milosti. Bezbožníci zahynou [11, 12-20]. Job prohlašuje, že je zrovna tak moudrý jako jeho přátelé; moudrost s nimi nevymře [12,1-5]; jeho zkušenost jej učí, že Bůh nechává často hříšníky bez trestu, zjevuje sice svoji moudrost a moc, ale není důsledně jednajícím soudcem [12,6-13,2]; jeho přátelé jsou špatnými obhájci Božími. Jsou v nebezpečí, že popudí proti sobě hněv Boží [13,3-12]; Job sice už nedoufá, že bude zbaven svého utrpení, ale vyzývá Boha k jednání. Je přesvědčen, že Bůh uzná jeho nevinu [„by mne i zabil, což bych v něho nedoufal?“ v. 15], jen kdyby aspoň na chvíli jej zbavil trápení [13,22]; neboť Bůh mu nemůže ukázat hřích, kterým by ospravedlnil jeho utrpení [13,23-28]. Ale Bůh mlčí, a tak Job upadá znovu v trpké nařikání [14,1-12]; kdyby aspoň v podsvětí znovu ožil, aby se dočkal vysvobození [14,13-15]. Ale tato naděje je marná. Smrtí je všemu konec [14,16-22].

Druhý rozhovor. Elifaz kárá Joba z marných řečí [„umění povětrné“] a z duchovní nadutosti [15,1-10]; jak se může odvážit odmouvat Bohu, on — člověk! [15,11-16]. Je starou zkušeností, že bezbožníci jsou trápeni zlým svědomím a propadají zkáze [15,17-35]. Job odmítá s pohrdáním toto potěšování [16,1-5]; obrací se k Bohu a nařiká nad utrpením: Bůh chce, aby před lidmi platil za hříšníka, ačkoli je nevinen [16,6-17]; jen jediný by mohl dokázat jeho nevinu, Bůh sám [16, 18-17,9]. Ovšem, v návrat štěstí už nedoufá; jedinou jeho útěchou je podsvětí [17,10-16]. Bildad prudce odmítá Jobovy předhůzky [18,1-4]. Bezbožníci zcela určitě zahynou, ano i památka jejich bude vykořeněna [18,5-21]. Job nařiká nad podezříváním přátel. Buď mu mají dokázat hříchy anebo uznat, že Bůh jej trápí bez příčiny [19,1-5]; Bůh sám ho zbavil všeho: cti [19,6-9], štěstí [19,10-12], přátel [19,13-14]. Jeho domácí jim pohrdají [19, 15-16], ba i své ženě se protíví [19,17-20]; proto by měli mít s ním soucit [19,21-22]. Přál by si, aby jeho nářky byly sepsány pro věčnou paměť [19,23-24]. Přece však ví, že obhájce jeho živ jest a že jednou jeho čest obhájí [19,25-27]. Jeho hněv hrozí všem, kdo se dotýkají cti Jobovy [19,28-29]. Zofar znovu kárá Joba [20,1-4] a ujišťuje ho, že štěstí bezbožných trvá jen na chvíli, ale neuspokojuje, nýbrž stává se jedem; nebe a země se spojí k jeho zničení [20,5-29]. Job žádá, aby ho aspoň dříve vyslechli, než ho odsoudí [21,1-6]. Popírá mravní řád na světě. Často bezbožníci tráví život ve štěstí [21,7-16]; co jim je po smrti po tom, když jejich děti jsou trestány za jejich bezbožnost? [21,17-21]. Proč tedy chtějí popírat, že není žádného soudu pro bez-

Job. kniha Jobova [303]

božné? [21,22-26]. Tvrdí-li jeho přátelé opak, zkrucojí skutečnost [21,27-34].

Třetí rozhovor. Elifaz se pokouší dokázat vinu Jobovu: člověk je strůjcem svého osudu. Podle velikých utrpení Jobových lze souditi na hrubé hříchy: nelaskavost a násilí, jež vyrostly z jeho bohatství [22,1-11]; rouhavé řeči a smýšlení [22,12-20]. Znovu ho vyzývá ke včasnému obrácení [22,21-30]. Job je si vědom své nevinu, proto klidně očekává pře s Bohem. Jen se diví, že Bůh vytrvale mlčí, což ho ještě více děsí než nemoc [23,1-17]. Znovu se obrací k převrácenému řádu světa, kde Bůh trpí řádění těch, kdo utlačují chudé [24, 1-12], a nehledí na bezbožnost hříšníků [24, 13-17]. V. 18-24 jsou nesrozumitelné. Text v hebrejštině je porušen. Bildad se ptá, jak by mohl člověk obstát před Bohem, před nímž měsíc i hvězdy samy od sebe nejsou čisté [25,1-6]? Job ironicky odmítá Bildadovy vývody [26,1-4]. 26,5-14 patří hned za 25,6 jako pokračování řeči Bildadovy. 26,1-4 patří před kap. 27. Job se nechce zřít své nevinu [27, 1-6]; svým nepřátelům přeje osud bezbožných [27,7-23]; i když člověk vytuší ty nejskrytější poklady země [28,1-11], přece jen moudrost nenajde a za všechny své poklady ji nekoupí [28,12-19]; k moudrosti zná cestu pouze Bůh [28,20-24]; při formování světa viděl a vystihl moudrost [28,25-27], ale člověku řekl: „Aj, bázeň Páně jest moudrost a odstoupení od zlého rozumnost“ [28,28]. Někteří se neodůvodněně domnívají, že kap. 28 patří za Epilog jako přídavek. Poslední monolog Jobův [29-31] vypadá jako obhajovací řeč. Job vzpomíná na své štěstí a váženost mezi lidmi [29,1-25]; pak ukazuje, jak je nyní posmíván od nejnižší chátary [30,1-15], což v něm vyvolává opět nejtrpčí nařikání [30,16-31] a slavnostní odpřísáhnutí nevinu [31,1-34,38-40]; jen kdyby Bůh přistoupil na spor s ním, předstoupil by před něho s jistotou vítězství [31,35-37].

III. *Řeči Elihuovy* [32-37] působí v celkové sestavě knihy Jobovy dojmem mezníku. Po slovech tří přátel, kteří marně hledají rozumového vysvětlení lidského utrpení a nadarmo dorážejí na trpitele vývody své lidské moudrosti, přichází Elihu, aby Jobovi připomněl, kdo vlastně Bůh je a jak se k němu musí člověk blížit. Ani ten nejspravedlivější nemá před Bohem nic, nač by se mohl odvolávat. Bůh je svrchovaným Pánem. Tak tvoří řeči Elihuovy přípravu pro řeči Boží [kap. 38n]. Někteří z neporozumění pokládají řeči Elihuovy za pozdější přídavek „zákoníka“, který nemohl snést, že řeč Jobova zůstala bez odpovědi [32,2n]. Obsah první řeči [32-33]. Vstup Elihův [32,1-5]. Úvod k řeči [32,6-33,7]: Elihu vystupuje proto, že přátelé Jobovi nedovedli řádně odpovědět. Chce k Jobovi mluvit po lidsku [33,1-7] o tvrzení Jobově, že Bůh je nepřítel nevinnosti [33,8-11]. Bůh je větší než člověk [33,12]. Varuje člověka před pýchou

[304] Job. Kniha Jobova

bud' sny [33,13—18] nebo, není-li to nic platné, utrpením [33,19—22]. Potvrdí-li anděl vykladač, že člověk činil pokání, odpouští Bůh v milosti [33,23—25], takže uzdravený zpívá žalmy v chrámě [33,26—28]. Tak zachraňuje Bůh člověka od zahynutí [33,29—30]. Job nechť odpoví, mželi [33,31—33]. Obsah druhé řeči. Výzva k pozornému naslouchání [34, 1—4]. Vyvrácení tvrzení Jobova, že Bůh ruší spravedlnost [34,5—9]. Bůh je Stvořitel, Pán a Udržovatel světa. Nemůže tedy rušit práva a spravedlnosti. [34,10—30]. Řeči Jobovy jsou nenáležitě [34,31—37]. Obsah třetí řeči. Elihu navazuje na Jobovo tvrzení, že pobožnost není k ničemu užitečná [35,1—3]. Bůh je příliš vznešený, aby si všiml dobrých nebo zlých činů. Člověk sám nese následky svých skutků [35,4—8]. Námitku, že někdy ztrápení marně volají o pomoc, vyvrací Elihu tím, že se patrně jednalo o nedostatečnou zbožnost [35,9—13]. Jak jsou tedy Jobovy obžaloby na Boží spravedlnost bláhové! [35,14—16]. Obsah čtvrté řeči. Boží nesrovnatelná moudrost [36—37]. Elihu dovede Boha ještě lépe obhájit [36,1—4] poukazem na Boží zázračné působení v utrpení pobožných [36,5—25] a v přírodě [36,26—37,23].

IV. *Řeči Boží [Rozřešení problému].* Bůh sám se nyní zjevil a předkládá Jobovi v první řeči několik otázek [38,1—3], jež se týkají založení země [38,4—7], uzavření moře [38,8—11], vymezení místa ranním červánkům [38,12—15], hloubky moře a šířky země [38,16—18], sídla světla a tmy, sněhu a krup, větrů a deště, mrazu a hvězd, blýskání a oblak [38,19—38], různých zvířat [38,39—39,30]. Na otázku, zda se chce ještě přitit, odpovídá Job, že nelze než umlknouti [39,31—35]. - V druhé řeči vychází Bůh z Jobova popírání jeho spravedlnosti a nabízí mu otěže světa [40,1—4], zvláště nad bezbožnými [40,6—10]. Pak popisuje slona [hrocha? 40,11—19] a krokodila [velrybu? 40,20—41,25]. Job vyznává, že nyní poznal teprve Boží moc a moudrost. Byla to hloupost, že chtěl mluvit o věcech, které jsou nad jeho chápání; odvolává a kaje se [42,1—6]. Nyní dochází k úsudku Božimu: Elifazovi, Bilda- dovi a Zofarovi je pohroženo, že nemluví o Bohu tak, jako Job. Mají obětovat sedm volků a sedm skopců a vyprositi si Jobovu přímluvu. Kvůli němu je ochoten Bůh odpustiti [42,7—8]. Elifaz, Bildad a Zofar uposlechnou [42,9].

V. *Epilog* [42,10—17] referuje o tom, jak Job došel opět svého někdejšího štěstí i majetku. N.

B. Co chce řešiti kniha Jobova? Pisatel knihy Jobovy se zaměšťoval otázkou, proč i zbožní musejí trpěti. Nefěšil tuto otázku the- reticky, nýbrž formou tehdy obvyklého vypravování [Ez 14,14.20] o člověku ze země Uz [1,1], jež ležela někde v území Edomové [Gn 36,28], proslulém svou lidskou moudrostí [Jr 49,7]. Job je některými badateli neprávem

ličen jako král edomský [Gn 36,34]. Ve skutečnosti je to muž, který statečně čelí domnělé moudrosti svých „edomských přátel“, jejichž jména jsou rovněž edomského původu. Je příznačné, že žádný z těchto přátel neuzivá jména Jahve [Hospodin] pro označení Boha. — Nelze zjistiti, od které doby byla tato historie známa v Izraeli. Je jistě velmi starého původu. Patrně byla mnohokrát zpracována. Zdá se, že zpracování, které máme v bibli, pochází až z doby poexilní.

Jsou dva názory o tom, jakou otázku měl básník na mysli, když zpracovával staré vypravování: zda mu šlo o čistě theoretický problém, proč zbožný trpí, či o problém praktický: jak si má pobožný počínat, když na něho dolehne utrpení? -Jisté je, že řeči Jobovy nepřinášejí žádného rozluštění theoretické otázky, proč zbožný musí trpět. Ovšem ani řeči Jobových přátel nedovedou rozřešit tento problém. Pro ně v jejich lidské [edomské] moudrosti vlastně neexistuje: utrpení je pro ně vždy trestem za hřích. Částečné řešení je v řečech Elihuových: v každém člověku, i pobožném, dřímá hřích. U Joba je to duchovní pýcha, které ho chce Bůh zbavit. Proto na počátku sám upozorňuje na Jobovu zbožnost, aby ji mohl vyzkoušet a očistit. Utrpení je tedy utrpením spasitelným a proto spravedlivým. Dá-li se člověk očistit, zbaví jej Bůh utrpení; zůstane-li zatvrzen, promění se utrpení v zasloužený trest. Elihu svými řečmi pomohl Jobovi naléztí pravý postoj k Hospodinu v mlčenlivé pokoře a připravuje tak vrcholné zjevení Boží. Můžeme přejít mlčením názor některých badatelů, že prý Elihuovy řeči porušují výstavbu knihy Jobovy, protože tím jen dokládají, že vůbec nepochopili poslání této jedinečně hluboké knihy. V řečech Božích vrcholí problematika knihy a dochází praktického rozřešení. Ukazuje se tu, že člověk nikdy nemůže proniknouti svým rozumem vedení Boží, a velmi ostře jsou odsouzeny samospravedlivě povznesené řeči přátel J-ových [42,7n], jejichž počínání lze srovnat s pošetilostí moudrých, o nichž mluví apoštol [1K 1]. — Z toho ze všeho lze uzavřít, že jde spíše o otázku, jak si má počínat a jak má o Bohu souditi zbožný člověk, přijde-li na něho utrpení. Job poznává velikost Boží právě ve svém utrpení: „Tolikoť jsem slyšel o tobě, nyní pak i oko mé tě vidí“ [42,5]. Je to povrchní názor, že časné utrpení musí být trestem. Co Bůh na člověka sesílá, má vždy spasitelný význam. Proto prohlašuje Job v jistotě víry: „Vím, že Vykupitel můj živ jest a že v den nejposlednější nad prachem se postaví“ [19,25]. Bůh přese všechno utrpení zůstává jeho obhájcem a vykupitelem. Je mnoho nepochopitelných věcí na světě. Člověk je musí prostě brát, jak jsou, i když je nechápe. Tak je to i s utrpením. I apoštol ještě připomíná věřícím, že „nyní zajisté vidíme v zrcadle a skrze podobenství, ale tehdyž tváří v tvář...“ [1K 13,12]. Vždyť člověk je před svým Stvořitelem jako hlína v ruce hrnčířově, jak by mohl do důsledků pochopiti jeho věčné plány?

Celé Písmo nás učí od této časnosti obracet i mysl a srdce k věčnosti. — V knize Jobově se do jisté míry ozývá tentýž problém jako u Iz 53 a v mnohých *žalmech, pojednávajících o utrpení spravedlivého, řešený tam však namnoze s jiných hledisek než u Jb. X

Jobab. 1. Poslední v řadě synů Jektanových [Gn 19,29; 1Pa 1,23]. Podle různých dohadů se vztahuje toto jméno na rozsáhlou krajinu na jihu Arábie.

2. Král edomský [Gn 36,33], kterého Septuaginta ztotožňuje s Jobem.

3. Král Mádón [Joz 11,1; 12,19], spojenec krále Jabína z Azor proti Jozuovi.

4. Jméno dvou potomků rodu Benjaminova [1Pa 8,9.18].

Joed [= Hospodin je svědek]. Potomek Izaiášův z pokolení Benjaminova [Neh 11,7].

Jod [Z 119,73]. Desáté písmeno hebr. abecedy, označující naše j a hebr. číslovku 10. V Z 119 označuje desátý jeho oddíl, jehož každý verš začíná touto písmenou.

Joel [= Hospodin je Bohem]. A. Syn Petuelův, druhý z dvanácti malých proroků. Tvrdilo se, že působil před Amosem, protože Amos uvádí slova Joelova [Am 1,2; 9,13; sr. Jl 3,16.18]. Ovšem tuto okolnost lze vysvětliti i opačně, takže mnozí badatelé dnes spíše pokládají Joela za proroka poexilního až z r. 500 př. Kr., jini však jistě správněji za předexilního. Jini konečně dělí knihu na několik částí z různých dob. Některé věci prý skutečně ukazují na poexilní původ: zmínka o synech Javanových [Řekové] Jl 3,6, citování pozdních proroků, někdy doslova: Ez 30,2n; Na 2,10; Iz 45,5n.18 sr. Jl 2,1n; 2,6; 2,27, atd., předpokládaná zkáza Jerusalema 3,2nn, pozdní[?] hebrejščina, opomíjení jakéhokoli vztahu k severní polovici říše atd.

Obsah: Kniha má v hebr. textu čtyři, v kralickém a jiných překladech tři kapitoly, jež tvoří dvě části: První jedná o kobyilkách a jejich odvrácení, kap. 1—2,17; druhá popisuje poslední dny [2,18-3,21]. Po nadpisu v 1,1 popisuje prorok těžké následky kobyilkové záplavy 1,2-14 a pohromu, spojenou se suchem 1,15—18. Kapitola je ukončena modlitbou za odvrácení pohromy 1,19-20, která je líčena na způsob apokalyptických hrůz [sr. kobyly ve Zj 9]. Ve druhé kapitole se znovu popisuje bída národa. I do domu vnikly kobyly [v. 9]. Z toho je snad vidět, že prorok nemá na mysli skutečné kobyly, ba ani jimi symbolisované lidské nepřátelské vojsko, nýbrž nějakou eschatologickou nepřátelskou moc [1,6; 2,20]. Bída je proto tak veliká a uniknutí nemožné 2,1—11. Modlitbou a výzvou k pokání končí tento oddíl [2,12-17]. »Roztrhněte srdce vaše a ne roucha vaše« [2,13], neboť den Hospodinův nebude dnem radosti, nýbrž soudu. Kajícím se zaslíbují vyslyšení modlitby [2,18—27] a konec bíd. »Půlnoční vojsko vzdálím od vás« [2,20], »Nebude zahanben lid můj na věky« [2,27].

Druhá část je líčením posledních dnů: vylit bude Duch Boží na všeliké tělo, 2,28-29;

Jobab-Johedai [305]

dostaví se mluvení jazyky a vidění, znamení na nebi i na zemi jako předzvěst konce 2,30-31; pouze ti, kdož vyzývají budou jméno Hospodinovo v Jerusalemě, budou zachráněni [2,32]. V kap. třetí se popisuje potrestání pohanů v údolí Jozafat [3,1-17], ale země lidu Božího bude rájem, zatím co Egypt a Edom budou zpustošeny [3,18-21]. Nebo Hospodin přebývá na Siónu [v. 21].

Učení: Všecka prorokova naděje se soustřeďuje na vyvolený lid Hospodinův a na ty, kdož se shromáždí v Jerusalemě. Soud se bude týkat pouze pohanů, zatím co Izrael bude bezpečně bydlet v Jerusalemě. Vždyť prošel předtím třibením od apokalyptického nepřítele [»kobyly«]. Zajímavé je Joelovo oceňování chrámového kultu [1,13.16; 2,14]. Na jedné straně žádá prorok opravdové pokání [2,13], na druhé straně vyzývá ke kultickému pláči, postu a nářku. Vidí v Bohu záruku pozemského požehnání, na druhé straně však učí dívat se na přítomnost ve světle eschatologie, jež zjevuje moc Boží.

Joel. B. 1. Nejstarší syn proroka Samuele [1S 8,2; 1Pa 6,33; 15,17], otec zpěváka Hémana.

2. Kniže z pokolení Simeonova [1Pa 4,35].

3. Kniže z pokolení Gád [1Pa 5,12], který bydlel v Bázan.

4. Syn Izrachiášův [1Pa 7,3] z pokolení Izachar.

5. Bratr Nátanův [1Pa 11,38], oděnc Davidův.

6. Levita ze synů Gersonových [1Pa 15,7.11] z doby Davidovy.

7. Syn Padaiášův [1Pa 27,20], kniže nad polovici pokolení Manasses.

8. Levita, syn Azariášův ze synů Kahat [2Pa 29,12] za krále Ezechiáše.

9. Ze synů Nebo, vrátivší se ze zajetí s Ezdrášem [Ezd 10,43]. Pojal za manželku cizozemku, kterou na podnět Ezdrášův propustil.

10. Syn Zichri [Neh 11,9], kniže z pokolení Benjaminova.

11. Levita z rodiny Kahat [1Pa 6,36 srov. v. 34 a 38], předek proroka Samuele.

12. Rubenovec v Galád [1Pa 5,4].

Joela. Syn Jerochamův z Gedor. Připojil se k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,7].

Joezer [= Hospodin je pomoc]. Z rodiny Choré, jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,6].

Jogli. Otec Bukciův z pokolení Danova [Nu 34,22].

Johanna [= Hospodin je milostivý].

1. Manželka Chuza, úředníka Herodesova [Antipas], jedna z žen, jež přisluhovaly Ježíši Kristu na jeho cestách [L 8,3] a jedna z těch, které doprovázely Marii Magdalenu ke hrobu Ježíšovu [L 24,10].

2. Předek Ježíšův [řecky psáno *Jochanan* L 3,27], jenž žil kolem r. 500 př. Kr.

Johedai. Judovec z rodu Kálefova [1Pa 2,47].

[306] Johiel-Jonadab

Johiel. Syn Chotama Aroerského [1Pa 11, 44], snad totožný s Jehielem, vojevůdcem z pokolení Rubenova [1Pa 5,6n].

Jocha. 1. Syn Beriův z pokolení Benjaminova [1Pa 8,16]. - 2. Jeden z Davidových rytířů, syn Simri Tizejského [1Pa 11,45].

Jochanan [= Hospodin je milostiv].

1. Prvorozený syn Joziáše, krále judského [1Pa 3,15].

2. Poexilní princ z rodu Davidova [1Pa 3,24].

3. Nejvyšší kněz za Joasa a Amaziáše, syn Azariášův a vnuk Achimasův [1Pa 6,9-10].

4. Muž z pokolení Benjaminova, který přešel k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,4n].

5. Velitel Davidova vojska, osmý z pokolení Gádova, který se připojil k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,12,14].

6. Levita z rodiny Chore, jenž vedl šestou skupinu vrátných v době Davidově [1Pa 26,3].

7. Velitel 280.000 mužů ve vojsku Jozafatově [2Pa 17,15].

8. Otec setníka Izmaele, jenž byl zasvěcen do Joiadova spiknutí proti Atalii [2Pa 23,1].

9. Otec Azariášův ze synů Efraimových v době krále Achase [2Pa 28,12].

10. Syn Hakatanův, přední ze synů Azgadových, kteří se vrátili s Ezdrášem z Babylona [Ezd 8,12].

11. Syn Eliasibův, do jehož pokojíka vešel Ezdráš, aby truchlil nad těmi, kteří se oženili s pohankami [Ezd 10,6]. Sr. 15.

12. Syn Bebaiův, jeden z těch, kteří na podnět Ezdrášův propustili pohanskou manželku [Ezd 10,28].

13. Syn Tobiášův, odpůrce Nehemiášův, ač Ammonitský, pojal za manželku dceru Mesulama, syna Berechiášova [Neh 6,18]. Proto s ním někteří Židé drželi.

14. Hlava čeledi Amariášovy, kněz, jenž žil za dnů velekněze Joiakima [Neh 12,12n].

15. Syn Eliasibův, přední z levitů [Neh 12, 23]. Patrně na tohoto velekněze se obrátili r. 411 př. Kr. Židé z egyptské Elefantiny o pomoc, když jim byl na podnět egyptských kněží rozbořen chrám Sr. 11.

16. Kněz, jenž se zúčastnil posvěcení hradb jerusalemských za Nehemiáše [12,42].

17. Syn Kareachův, hejtmán roztroušených zbytků vojska judského, který přešel ke Kaldejským při posledním jejich útoku na Jerusalema. Po zavraždění Godoliáše vidíme J. pronásledovati jeho vraha. Když vyprostil jeho zajatce v Masfa, zavedl je ze strachu před pomstou ÍCaldejských proti výslovné radě Jeremiášově do Egypta [Jr 40,8-45,5]. Podle prof. Daňka má jak jméno Godoliáš, tak jméno Jochanan zvláštní význam [viz jeho článek Gedalja v ročenice Husovy fakulty roku 1929].

Jochebed [= ?Hospodinova sláva], žena a zároveň teta Amrama, matka Mojžíšova [Ex 6,20; Nu 26,59]. Stala se placenou pěstounkou Mojžíšovou a vštípila mu nesmazatelně

zásady svého lidu, které ani pozdější egyptská výchova nedovedla překonat.

Joiada [=Hospodin zná]. 1. Otec Benaiášův, jenž za Davida velel Cheretejským a Peletejským [2S 8,18; 23,22; 1Kr 4,4]. Otec Benaiášův J. byl asi knězem [1Pa 27,5], jenž přivedl 3.700 Aronovců za Davidem do Sicelechu [1Pa 12,27].

2. Syn Banaiášův, druhý v královské radě Davidově [hned po Achitofelovi 1Pa 27,34].

3. Nejvyšší kněz za Jozafata, Jehorama, Ochoziáše, Atalie a Joasa. Jeho manželka Jozabat byla dcerou krále Jorama a sestrou krále Ochoziáše [2Pa 22,11]. Když Atalia vyvraždila všechny potomky Ochoziášovy, schovala Jozabat s vědomím Joiadovým Joasa a vychovávala jej tajně po 6 let v chrámě. Když pak měl Joiada zaručenu podporu kněží a vůdců vojska, provolal sedmiletého Joasa za krále. Odklizení modloslužby je přední jeho zásluhou [2Kr 11,1-12,16; 2Pa 22,10 24,14]. Zemřel ve stáří 130 let a byl pochován v městě Davidově v hrobkách královských [2Pa 24, 15n].

4. Syn Paseachův, který pomáhal opravovat starou bránu v Jerusalemě [Neh 3,6].

5. Velekněz, pravnuke Jesuův [Neh 12,10], jehož jeden syn se oženil s dcerou Sanballata, správce Samaří, a byl proto vypovězen z Jerusalema [Neh 13,28].

6. Přední z kněží za Saraiáše, nejvyššího kněze [Jr 29,25-29; 52,24; 2Kr 25,18].

Joiakim [= Hospodin dává povstati].

Velekněz, syn Jesuův za vlády Artaxerxovy [Neh 12,10.12.21-26].

Joiarib [= Hospodin obhajuje]. 1. Přední z kněží, kteří se vrátili z Babylona se Zorobabelem [Neh 12,6n], zakladatel čeledi [Neh 12,19]. - 2. Muž učený, který se vrátil s Ezdrášem z Babylona a byl vyslán spolu s jinými, aby mezi exulanty získal potřebný počet levitů a Netinejských k chrámové službě [Ezd 8,16n]. — 3. Syn jakéhosi Zachariáše z pokolení Judova, jenž bydlel v Jerusalemě [Neh 11,5].

*Jehoiarib.

Jokim [zkrácenina z Joiakim]. Muž z pokolení Judova, z rodiny Sela [1Pa 4,22].

Jon [= zříceninka], město v severní Palestíně v pokolení Neftalím, které dobyl a zpusťoval Benadad [1Kr 15,20; 2Pa 16,4]. Po druhé je dobyl Tiglatfalazar [2Kr 15,29]. Leželo nedaleko Dan v úrodné malé rovině, zvané-nyní Merdž 'Adžún.

Jonadab [= Hospodin je dobrovolný?].

1. Syn Semmaa, bratra Davidova, přítel a bratranec Amnonův; praví se o něm, že byl velmi chytrý. Dal Amnonovi ošemetnou radu, která získati Támar. Když Absolon Amnona zavraždil, potěšoval J. [2S 13,3.32-33] žalem zdrceného Davida.

2. Syn Rechabův, jenž přikázal Rechabitským bydlet ve stanech, zakázal rolnictví a pití vína, aby tak uchovali primitivní způsob života na poušti. Jehu si z něho učinil spojence při potírání modloslužby rolnickému božstvu Bálovi [Jr 35,6.8.10.14.16.18; 2Kr 10,15.23].

Jonam [snad zkrácenina z Jochanan]. Předek Ježíšův, žijící asi 200 let po Davidovi [L 3,30].

Jonáš [= holubice]. Otec Šimona Petra [Mt 16,17; J 1,43; 21,15].

Jonášova kniha. Podle nadpisu knihy byl J. syn Amatův z Galileje v pokolení Zabulon, pátý z t. zv. malých proroků, prý týž, který podle 2Kr 14,25-27 prorokoval vítězné rozšíření říše Izraelské za Jeroboama II. Aspoň do té doby bylo zarámováno dojemně vypravování Jonášovy knihy.

Obsah: Kniha Jonášova [4 kapitoly] dělí se na dvě části. V první části se líčí, jak prorok dostal rozkaz od Hospodina, aby zvěstoval Ninivetským na dálném východě brzký pád města. On však neuposlechl, utíkal směrem právě opačným na západ, aby unikl Boží ruce.

V Joppen vstoupil na loď a plavil se do Tarsu, fénické kolonie ve Španělech. V bouři, která přikvačila na plavce z rozkazu Hospodinova, byl Jonáš uvržen k smíření bohů do moře, kde ho pozřela ryba veliká [míni se pravděpodobně podsvětí, drak mořský]. Teprve po třech dnech a nocích byl vyvržen na břeh [Jon 1—2], když v pokoře a důvěře volal k Bohu. Ve druhé části Hospodin dává znovu Jonášovi příležitost, aby prokázal svoji poslušnost. Jonáš předpovídá městu úplnou zkázu. Ale proti nadání lid i král činí pokání a kajičně se postí, takže se Bůh nad městem slitoval. Prorok byl nad tímto výsledkem svého proroctví nesmírně rozhořčen. Jak bude vypadat před těmi, jimž zvěstoval zkázu? Bůh však v milosrdenství ukázal Jonášovi, že nemá zalíbení ve smrti hříšníka, nýbrž chce, aby se obrátil a živ byl. Kniha končí slovem Hospodinovým: »Ty lituješ toho břečťanu, o němž jsi nepracoval... a já bych nelitoval Ninive, města tak velikého, v němž jest více nežli 120.000 lidí, kteříž neznají rozdílu mezi pravíci svou a levíci svou, a dobytka mnoho?« [4,10n]. Je tu patrná universalistická tendence naproti židovské netoleranci, jež si špatně vykládá učení o vyloučení lidu Božího.

Účel knihy jest zřejmě nábožensko-výchovný [3,10; 4,1 On]. V první části se ukazuje Boží všemohoucnost, která dovede člověka k přinutí k tomu, aby činil Jeho vůli. Božím zraku neunikneš ani sebevraždou, ani v podsvětí pod dnem mořským! Ve druhé části se líčí Boží dobrotivost, která kajícímu hříšníkovi, byť i byl pohanem, odpouští. Není proto divu, že kniha byla čtena o veliký den smíření každého roku. Židé v ní viděli nejen zvěst o Boží ochotě k odpuštění, nýbrž i symbol svého národa: Jonáš je reprezentantem národa, který byl Bohem poslán na svět, aby prorokoval pohanům. Když neplnil svůj úkol, byl pohlcen Babylonem, ne aby byl zničen, ale aby mu byla dána příležitost k pokání [viz Jr 51,34.44!]. V pozdním židovstvu se nakupily kolem J. legendy. Tak na př. byl J. pokládán za vzkříšeného syna vdovy ze Sarepty a neochota J. jít k pohanům je vykládána tak, že chtěl zabránit, aby Bůh při pohledu na kající pohany

Jonam-Jonatan [307]

neztrestal nekajícnost Izraelovu. Jeho smrt v moři měla být sebeobětí ve prospěch Izraele.

Křesťany vždy zajímala slova Ježíšova o *znamení Ninivetských: Mt 12,39n; 16,4; L 11,29n. Někteří vykladači myslili pouze na Jonášovo kázání, vyzývající k pokání, a na pokání Ninivetských. J. však se stal znamením pro Ninivetské tím, že byl vysvobozen z nitra mořské příšery. Také Ježíš bude znamením tomuto pokolení, až bude vysvobozen ze smrti. Důraz není na třech dnech a třech nocích, nýbrž na tomto vysvobození, jež bude konečným důkazem toho, že Ježíš byl poslán od Boha jako mesiáš. Kniha J. je jediný spis sz, vybízející výslovně k misi mezi pohany. Ovšem za předpokladu, že Ninive označuje opravdu pohanskou oblast. Podle některých vykladačů totiž prý spíše je krycím jménem za Jerusalem!

V křesťanském umění měla ryba velký význam. V hrobech, na rakvích, nádobách i na stěnách katakomb byly nalezeny výjevy z knihy Jonášovy.

Kdy byla kniha napsána? Nevíme. Reč je aramaisující, ale poaramejštování Izraele, zvláště severního, bylo na postupu už za doby královské! Nelze tedy odtud s bezpečností usoudit na pozdně-judaistický vznik knihy, asi z 3. stol. př. Kr., jak někteří soudí. Někde má doslovné shody s Joelem [Jon 3,9; 4,2; Jl 2,13]. Domnělý hrob Jonášův je ukázován v krajně někdejšího Ninive.

Jonata, Jonatan [= Hospodin dal].

1. Syn anebo nějaký potomek Gersonův [Sd 18,30], vnuk Mojžíšův. Sd 17,7-13 mluví snad o témže J., i když ho nejmenuje. Byl najat Míchou za kněze u obrazu Hospodinova. Ale když Danovci ukradli tuto modlu, stal se jejich knězem [Sd 18,3.6.14-31]. Poněvadž tak zneuctil čest rodiny Mojžíšovy, bylo v hebr. textu změněno jméno Mojžíšovo na Manasses [Sd 18,30], vsunutím písmene n nad litery jména Mojžíšova.

2. Nejstarší syn prvního krále izraelského Saule, statečný a ušlechtilý muž [2S 1,23], jehož lučiště nikdy nepochybilo [2S 1,22]. Proslavil se pobitím stráže filištinské na hoře v Gabaa Benjaminově [1S 13,3]; byl to první krok k setřesení cizího panství. V horlivosti pronásledovatelské porušil nevědomky přísahu svého otce a byl by snad přes svoje hrdinství propadl smrti, kdyby se ho byl lid nezastal [1S 14,24-48]. Z pozdější doby jeho života víme jen o jeho přátelství s Davidem, s kterým se naposledy sešel v lese Zif [1S 23,16-18]. David utekl před Saulem a už se s Jonatou nesešel. J. padl v bitvě s Filištinskými na hoře Gelboe [1S 31,2.8] a byl pochován se svým otcem v Jábes Galád [1S 31,13]. Později jej převezl David do Sela a dal pochovati v hrobě Cisově [2S 21,12-14]. Je zachována elegická písnička o smrti Jonatanově, která se připisuje Davidovi [2S 1,21-27]. Syn J. Mifibozet [2S 4,4; 9,1n; 19,25n] či Meribbál [1Pa 9,40] byl pod zvláštní péčí Davidovou.

[308] Joppe-Jordán

3. Syn velekněze Abiatar, poslední potomek Eli, který Davidovi na útěku prokázal platné zpravodajské služby [2S 15,36; 17, 15-21]; jediná další zmínka o něm je v 1Kr 1,41-49 při nastoupení Šalomounově.

4. Syn Semmaa, bratra Davidova [2S 21, 21; 1Pa 20,7], bratr Jonadabův. Zabil filištinského obra v Gát za to, že hanil Izraele. Nápadná shoda s vypravováním o Davidovi a *Goliášovi!

5. Syn Sage Hararského [2S 23,32], jeden z udatných hrdinů Davidových [1Pa 11,34].

6. Syn Jády [1Pa 2,32].

7. Syn Uziášův, duchovní úředník Davidův [1Pa 27,25].

8. Strýc Davidův, člen státní rady a kancléř [1Pa 27,32]. Možná, že »strýc« znamená příbuzný a že jde o téhož jako 4.

9. Jeden z levitů, které Jozafat pověřil náboženským vyučováním lidu v městech judských [2Pa 17,8n].

10. Otec Ebedův, který se navrátil s Ezdrášem z Babylona [Ezd 8,6].

11. Kněz, syn Azahelův za času Ezdrášova, který dohlížel nad odstraněním žen cizozmek [Ezd 10,15]. Podle některých překladů jde o odpůrce nařízení Ezdrášova.

12. Syn Joiady a jeho nástupce v nejvyšším kněžství [Neh 12,11].

13. Kněz, hlava čeledi Semaiášovy za velekněze Joiakima [Neh 12,18].

14. Kněz z čeledi Melihovy v době Joiakima, syna Jesuova [Neh 12,14].

15. Otec Zachariášův [Neh 12,35]; troubil na troubu při svěcení zdí jeruzalemských.

16. Písař, v jehož domě byl uvězněn Jeremiáš [Jr 37,15,20].

17. Syn Kareachův, bratr Jochanana, hejtmana ve zbylém vojsku, které uniklo z Jerusalema při posledním útoku Kaldejských. Se svým bratrem přidal se později ke Godoliášovi v Masfa [Jr 40,8; 2Kr 25,23].

Joppe, starobylé, opevněné a velmi příznivě položené přístavní město na pahorku při Středozemním moři v zemi Filištinské v Palestině. Bylo původně přiděleno pokolení Dan [Joz 19,46]. Na straně pozemní obklopeno je pěknými zahradami. Již za Šalomouna stalo se přístavním městem pro Jerusalelem. Vzdáleno bylo od Jerusalema 55 km. Sem bylo přiváženo dříví z Fénicie ke stavbě chrámu a paláce Šalomounova [2Pa 2,16]. Zde Jonáš vstoupil na loď, utíkáje před Hospodinem [Jon 1,3]. Při obnově chrámu za Ezdráše sloužilo J. za přístav pro dříví z Libánu [Ezd 3,7]. Za váleka Makkabejských mělo značnou úlohu, byvši dobyt, obsazeno a opevněno Šimonem Makkabejským a vybudováno v námořní přístav. Křesťanství se tu záhy ujalo. Zde bydlela Tabita, kterou vzkřísil Petr. Zde měl Petr, který bydlel u Šimona koželuha, zvláštní vidění, jež ho přesvědčilo o tom, že Bůh chce i pohanům zvěstovati evangelium [Sk 9,36n; 10,5.13]. Válkami bylo často zničeno, ale pro přízni

vou polohu bylo vždy znovu obnoveno. Nyní je mohamedánským městem do čtyř pětín. Jsou tam tři mešity a dva kláštery. Nyní se jmenuje Jaffa [Džaffa].

Jorai. Muž z pokolení Gádova [1Pa 5,13].

Joram [= Hospodin je vznešený, vysoký, nebo spíše Hospodin je Vznešený, t. j. Bál; sr. *Abiram. V tomto jménu se jasně zračí duchovní pokananejšťení Izraele.]. 1. Druhý syn Achabův a Jezábel, devátý král izraelský [853-842 př. Kr.], bratr Ochoziášův [2Kr 8,28n]. Odvrhl sice Bále, ale podporoval modloslužbu zlatých telat, zavedenou Jeroboámem. Získal Jozafata, krále judského, pro výpravu proti Moabským, kteří po smrti Achabově za krále *Mesy v Dibonu přestali odvádět plat [2Kr 3,1-27]. Moabští byli sice poraženi, ale když se od Izraelských odtrhli Idumejští, Moab udržel svoji samostatnost. Zdá se dokonce [podle nápisu Mesova], že vzal Izraelským kus území. J. měl trvalé nepřátelské potíže s Hazaelem, králem syrským, [2Kr 5,7n], ač mu Elizeus v bojích vydatně pomáhal radou i podivuhodnými činy [2Kr 6,8-33]. Při jednom tažení proti Hazaelovi byv raněn [2Kr 8,29n], odjel z Rámot Galád do Jezreel, aby se léčil. Mezitím však byl Jehu prohlášen za krále. Jehu odjel do Jezreel [2Kr 9,14-26] a zabil J. a přítomného tam krále judského Ochoziáše.

2. Levita, potomek Mojžíšova syna Eliezera [1Pa 26,25; sr. 1Pa 23,15.17].

3. Syn Tohi, krále nad Ematem, jenž byl svým otcem vyslán, aby blahopřál Davidovi k vítězství nad Hadadezerem [2S 8,10], nazývaný v 1Pa 18,10 Adoram.

*Jehoram.

Jordán [sestupující, řítící se, nemáme-li co činit s názvem nesemitským]. Jediná velká řeka v Palestině, která má také tu zvláštnost, že její hladina leží v proláklíně pod hladinou Středozemního moře. Zatím co jiné řeky sjednocují zemi, J. Palestinu rozdvouje. Jeho prameny vyvěrají ve výši asi 520 m na úpatí hory *Hermon [2860 m], kde až do září ležící sníh jej zásobuje vodou. Jeden z těchto pramenů, Baniás, vytéká z rozsáhlé jeskyně, jež byla zasvěcena božstvu Pan [odtud jméno pramene]. J. protéká nejprve močálovitým jezerem Chule, jež bylo dříve mylně ztotožňováno s »vodami Merom« [Joz 11,5], potom jezerem *Genezaretským [Tiberiádkým], jehož hladina leží již 208 m pod hladinou Středozemního moře. Pak teče J. směrem jižním v hlubokém korytě vyrytém ve vyvýšené planině s příkrými křídovými svahy a četnými zákruty k Mrtvému moři, takže skutečná jeho délka je třikrát větší než přímá čára mezi konečnými body [vzdušná linie činí asi 220 km]. Nízká poloha J. je příčinou teplého tropického ovzduší v jeho blízkém okolí, což vyvolává z jara rozvodnění J. [Joz 3,15] a bujnou tropickou vegetaci, z níž nejvíce bije do očí třtina [Iz 42,3; Mt 11,7], potom však při nedostatku letních dešťů proměňuje všecko v letní suchopár. V této době je také možno J., hlu

boký jinak až 4m, přejítí asi na 54 bodech. Na dvou místech [u Damieh a jižněji proti Jerichu] byly dokonce převozy [2S 19,18]. V době rozvodnění však je řeka velmi nebezpečná [Jr 12,5]. V údolí žijí levharti, šakalové, hyeny, lišky, divocí kanci, za starověku i lvi, kteří úplně vyhynuli. Moskyti činí krajinu neobydlnou. Při ústí do *Mrtvého moře je hladina J. o 394 m níže než Středozemní moře. Hlavním přítokem J. s levé strany je potok Jabbok [Zerka]. *Jábok.

Jórim [= ? Hospodin je vysoký, vznešený], muž v rodokmenu Ježíšovu, který žil asi 350 let po Davidovi [L 3,29].

Jorkeam. Syn Rahanův a jméno místa, kde sídlila rodina Ezronova a Kálefova [1Pa 2,44], snad totožné s *Jukadam [Joz 15,56].

Josa. Syn Amazův z pokolení Simeonova [1Pa 4,34].

Josaviáš. Jeden z Davidových rytířů [1Pa 11,46].

Josef *Jozef.

Josifiáš [= Hospodin přidá, rozmnoží]. Hlava rodiny Selomitových, kteří se vrátili z Babylona s Ezdrášem [Ezd 8,10].

Jošeb Bašebet Tachmonský, přední z vůdců Davidových [2S 23,8]; v 1Pa 11,11 má jméno Jasobam.

Jméno Jošeb Bašebet vzniklo patrně zkomolením z Išbaal [muž Bálův] v době, kdy jméno Bál bylo nahrazováno jménem bošet [Kral bozet] = hanba.

Jotám [= PHospodin je upřímný]. 1. Nejmladší syn Gedeonův, který se zachránil, když Abimelech mordoval syny Jerobálovy [Sd 9,1-21].

2. Král judsky [736-733], nástupce Uziášův a za jeho malomocenství i jeho zástupce od r. 742 [2Pa 26,21]; matka jeho byla Jerusa, dcera Sádochova. Byl současně s Pekachovým [2Kr 15,32]. Vystavěl bránu domu Hospodinova a zdí vyztužil pahorek Ofel jižně od chrámu. Zbudoval také města v horách Judských a mnohá opevnění v lesích. Podrobil si Ammonitské. Zemřel ve věku 41 let r. 733 [2Kr 15,32-38; 2Pa 27,1-9]. Za něho prorokovali Izaiáš [1,1] a Ozeáš [1,1]. Jeho nástupcem byl dvacetiletý syn jeho *Achas.

Jotbata [= ?dobrota], stanice, kde tábořili Izraelci, někde v blízkosti Aziongaber [Dt 10,7; sr. Nu 33,33]. Místo oplývalo četnými potoky. Snad dnešní et-Tába, asi 35 km severně od zálivu Akaba.

Jozaba [= Hospodin je přísaha]. Dcera Jozama, krále Izraelského, a manželka Joiady, nejvyššího kněze, vychovatelka krále Joasa [2Kr 11,2; 2Pa 22,11].

Jozabad [= Hospodin daroval]. 1. Gede-ratský, jenž se připojil k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,4].

2. Dva muži z pokolení Manassesova, kteří se připojili k Davidovi v Sicelechu [1Pa 12,20].

3. Syn Obededomův z pokolení Chóre, jeden z vrátných při chrámu [1Pa 26,4].

4. Jeden z úřednických levitů, kteří měli dozor

Jórim-Jozafat [309]

nad desátky a dobrovolnými dary [2Pa 31,13] za vlády krále Ezechiáše.

5. Velitel 180.000 vojáků Jozafatových [2Pa 17,18].

6. Syn Simrity Moábské, služebník Joasův a jeden z jeho vrahů [2Kr 12,21; 2Pa 24,26]. Neušel však trestu [2Pa 25,3].

7. Přední z levitů za vlády Joziášovy, kteří darovali 5500 dobytčat k obětem [2Pa 35,9].

8. Syn Jesuy, levita [Ezd 8,33], snad totožný s tím, jenž byl pověřen vyučováním lidu [Neh 8,7] a měl dozor nad vnějšími záležitostmi domu Božího [Neh 11,16]. Snad totožný i s levitou, jenž propustil pohanskou manželku [Ezd 10,23].

9. Jeden ze synů Paschurových, kněz, který na podnět Ezdrášův propustil pohanskou manželku [Ezd 10,22].

Jozabiáš [= Hospodin dává bydlet]. Simeonovec z rodiny Azielovy [1Pa 4,35], jeden z těch, kteří za vlády Ezechiášovy vyhubili poslední zbytky Chamitů a Amalechitů v Palestině [1Pa 4,35].

Jozadak [= Hospodin je spravedlivý], syn nejvyššího kněze Saraiáše a otec velekněze Jesuy [Ezd 3,2,8]. Podle 1Pa 6,15 se dostal do zajetí babylonského za Nabuchodonozora.

Jozafat [= Hospodin soudí]. 1. Syn Achiludův [2S 8,16; 20,24; 1Kr 4,3], kancléř na dvoře krále Davida a Salomouna.

2. Syn Paruachův v Izachar [1Kr 4,17], jeden z dvanácti vladařů Šalomounových, kteří se starali o potravu pro královský dům.

3. Král judsky [837-849], syn a nástupce krále Azy, s nímž spoluvládl nějaký čas [1Kr 22,41n]. Jeho matka, dcera Silchiova, se jmenovala Azaba. Nastoupil na trůn v 35 letech; panoval 25 let. Písmo vydává o něm dobré svědectví [1Kr 22,43; 2Pa 17,3,4]. Zvelebil své království, opravil města judska i efraimská, zorganizoval válečnou moc, upravil vnitřní správu a soudnictví, zkazil modloslužbu a upevnil náboženství Hospodinovo organizovaným vyučováním Zákona [2Pa 17,7—9]. Moc jeho uznávali i Filištinští, kteří odváděli vasalské poplatky stejně jako Arabové [1Pa 17,10n]. Uzavřel spolek se severním královstvím, oženil svého syna Jorama s dcerou Achabovou a Jezabelinou, Atalií [1Kr 22,44; 2Kr 8,18,26]. Tento spolek se nevydařil. Když s Achabem vytáhl proti Rámot Galád, utrpěli strašnou porážku [1Kr 22,1-38; 2Pa 18,1-34]. Achab byl raněn a umřel. J. se vrátil pokořen. Prorok Jehu káral ho za to, že se spojil s bezbožnými [2Pa 19,1n]. Přesto však J. pomáhal synu a nástupci Achabovu Joramovi proti Moabským, ale i toto tažení neslavně skončilo [2Kr 3,4-27]. Jako Šalomoun, chtěl i on společně s Ochoziášem pěstovati námořní plavbu z Azion-Gaber do Ofir, ale lodi se již v přístavu rozbily [2Pa 20,35-37; 1Kr 22,48n]. J. byl jedním z nejslavnějších králů judských: odrazil Ammonitské, Moabské a Edomce, kteří

[310] Jozachar-Jozef

napadli Judstvo [2Pa 20,1-30], a zanechal upevněnou říši svému nástupci Joramovi.

4. Mitnejský [1Pa 11,43], jeden z rytířů Davidových.

5. Kněz [1Pa 15,24], jeden z trubačů při přenášení truhly Boží do Jerusalema.

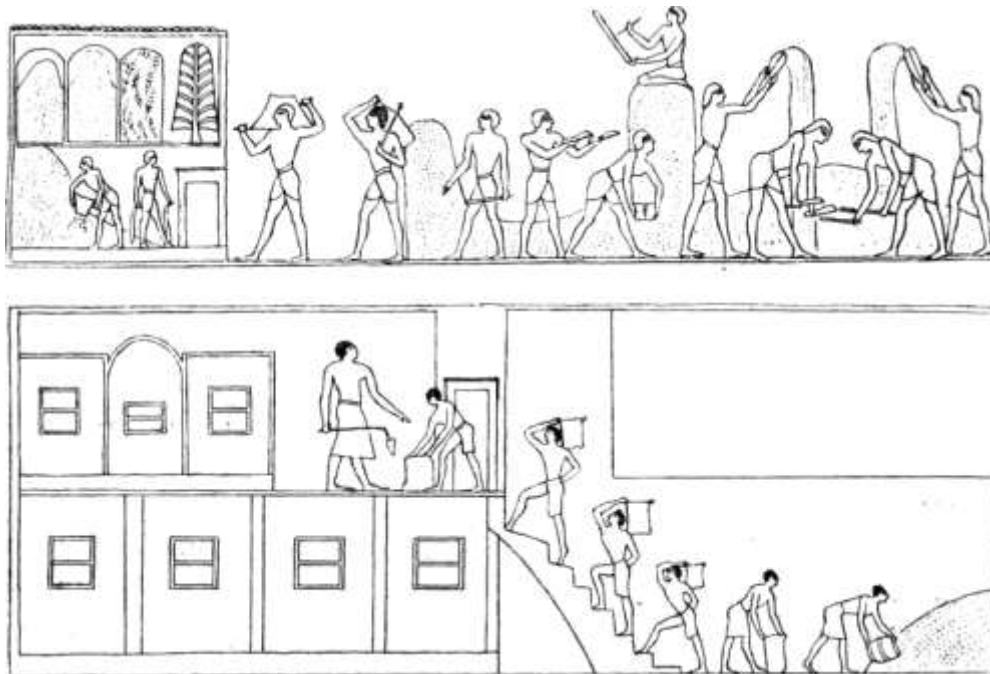
6. Syn Namsi a otec Jehuův [2Kr 9,2.14].

7. Údolí, kde podle JI 3,2.12 vykonán bude soud nad pohany. Údolí J. je od 4. křesťanského století ztotožňováno s údolím Kidron [Cedron], jež dělí *Jerusalem od hory Olivetské. Teče jím potok Cedron. Židé i mohamedáni věří, že zde bude vykonán poslední soud. Ovšem toto ztotožnění obou údolí je pouhá domněnka, vzniklá na podkladě Za 14. Pokud víme, žádné historické údolí nemělo toto jméno. JI symbolicky označil údolí posledního soudu jménem, jež znamená »Hospodin soudí«.

Jozachar [= Hospodin se rozpomenul, pamatuje]. Syn Ammonitky a jeden ze dvou vrahů krále Joasa [2Kr 12,21].

Jozef [Kral.], správně Josef [= necht (Hospodin) přidá, sr. Gn 30,23n]. 1. Starší a předposlední syn patriarchy Jakoba a manželky jeho Ráchel. Narodil se v Pádan Syrském před návratem Jákobovým do Palestiny [Gn 30,25 sr. 31,41]. Jako miláček otce, který mu pořídil kněžské roucho proměnných barev [Gn

37,3], vzbudil závist a nenávisť svých bratří, kteří ho za nepřítomnosti Rubenovy prodali madianské obchodní karavaně za dvacet stříbrných [šekelů] do Egypta [Gn 37-43]. Zde po těžkých zkouškách, jimiž byla utvrzena jeho víra, upozornil na sebe výkladem snů faraónových a radou, jež se neobyčejně osvědčila. Faraó povýšil jej na majordoma [prvního státního úředníka Gn 41,39-44]. V této vlastnosti použil několika úrodných roků k nahromadění zásob obilí ve státních obilnicích, přinutiv rekvisicemi samostatné držitele půdy, aby odváděli z úrody celou jednu pětinu. Když nastala léta neúrody a hladu, prodával obilí, a tak zase nashromáždil pro státní pokladnu nesmírné bohatství. Dojemně líčí bible setkání Josefovo s bratřími a otcem Jákobem, který se usadil s ostatními svými potomky v zemi Gesen při východním ústí Nilu. Bylo tam hojně pastvin pro izraelská stáda. Hlavním městem tu bylo Tanis [Soan]. Faraó dal Josefovi za manželku dceru vysokého hodnostáře egyptského Putifara, kněze hlavního chrámu egyptského v On [Heliopolis]. Jmenovala se Asenat. Měl s ní dva syny: Manasses a Efraima [Gn 41,50-52]. - Jakob žil v Egyptě až do své smrti. Byl oplakáván 70 dní [Gn 50,3] a pak s velkou nádherou pochován v jeskyni Machpelach. — Josef se prý dočkal věku 110 let. Zanechal přání, aby jeho kosti byly převezeny do Palestiny, až se jednou

Egyptské sýpky. Nástěnná malba z hrobu 12. dynastie, asi 2000 př. Kr. Pod dozorem pisaře, zapisujícího na papyrus, přehazují otroci hromady pšenice, nakládají lopatkami a nosí v koších do sýpky. Dole správce sýpky počítá koše obilí, jež je sypáno otvory ve stropě do „skladu“.

Izrael vrátí do zaslíbené země [Gn 50,22.26; Žd 11,22]. Jeho tělo bylo pečlivě nabalzamáno a pochováno v sarkofágu. Když Izrael utíkal z Egypta, nezapomenul na poslední přání svého praotce a vzal jeho tělo s sebou [Ex 13,19] a snad pochoval v Sichem [Joz

Jozes—Joziaš [311]

na počátku veřejného působení Ježíšova [Mt 13,55]. Ale při smrti Ježíšově už živ nebyl [J 19,26n]. Že byl J. třiadvadesátiletý, když se ženil, a že byl vdovcem, jak vypravuje apo

*Syrští kočovníci prosí vysokého egyptského úředníka o právo pobytu v Egyptě.
Reliéf z 1. zv. hrobu Harmhabova.*

24,32]. Je pravděpodobné, nikterak však jisté, že doba Josefova v Egyptě spadá do doby panování Hyksů [kolem 1680-1580 př. Kr.]. Podle jiných badatelů jde o dobu Amenofisa IV. [kolem 1365] nebo Seta I. [1318-1299].

2. Otec Igalá [Nu 13,7], jednoho z izraelských vyzvěděčů z pokolení -Izacharova.

3. Syn Azafův [1Pa 25,2.9], hlava jedné třídy hudebníků za vlády Davidovy.

4. Muž z rodokmenu Ježíšova [L 3,30], žijící někdy mezi dobou Davidovou a vyhnanstvím v Babylóně.

5. Syn Baniův [Ezd 10,42], který pod vlivem Ezdrášovým propustil pohanskou manželku.

6. Kněz z čeledi Sebaniašovy [Neh 12,14] za velekněžství Joiakimova.

7. Muž z rodokmenu Ježíšova [L 3,24n], syn Matatiášův.

8. Jiný muž z rodokmenu Ježíšova [L 3,26], který žil po exilu.

9. Syn Heli, tesař v Nazaretě, příslušný do Betléma, který si vzal za manželku Marii, matku Ježíšovu, dceru svého strýce Jakuba [Mt 1,16; L 3,23]. Kromě vypravování o narození Ježíšově [Mt 1,18-25; L 2,4.16.33], útěku do Egypta [Mt 2,13.19.22n] a o cestě s dvanáctiletým Ježíšem do Jerusalema [L 2,43] nemáme o něm zpráv. Má se za to, že zemřel před veřejným vystoupením Ježíšovým, neboť pak se uvádějí už jen Maria a bratři Ježíšovi a sestry [Mk 6,3]. Snad byl živ ještě

kryfický Život J., je pouhá legenda. *Rodokmen Ježíšův.

10. J. z Arimatie, t. j. Ramathaim v pokolení Benjaminově, přívrženec Ježíšův, kterého společně s Nikodémem pohřbil v novém hrobě ve své zahradě [Mk 15,43; Mt 27,57-60; J 19,38]. Byl jedním ze zámožných členů židovské rady a očekával království Boží [L 23,50]. Zůstával dlouho tajným přívržencem Ježíšovým. Teprve Ježíšova smrt probudila v J. smélost, aby se přihlásil veřejně. Tradice tvrdí, že byl jedním ze sedmdesáti učedníků Ježíšových.

11. J. Barsabáš, příjmením Justus, spravedlivý, učedník Páně, který po smrti Jidášově spolu s Matějem byl navržen k volbě náhradníka za Jidáše [Sk 1,23]. Byl snad bratrem Judy Barsabáše [Sk 15,22].

Jozes. 1. Jeden z bratří Ježíšových [Mt 13,55; Mk 6,3]. - 2. Osobní jméno Barnabášovo [Sk 3,36].

Joziaš.- 1. Král judský [2Kr 22-23,30], syn Amonův, jenž padl za obět palácové revoluci. Osmiletý J. byl prohlášen králem a panoval 31 let [640-609]. Za něho byla opět obnovena bohoslužba Hospodinova, modloslužba pak úplně potlačena [2Kr 22,1.2; 2Pa 34,1-7.33]. V 18. roce panství Joziašova našel *Helkiáš při opravě chrámu knihu Zákona, jež byla čtena a značně přispěla k nápravě náboženského života Izraelova [jde pravděpodobně o jádro *Deuteronomia,]. R. 609

[312] Jozue-Juda

vytáhl egyptský faraó Necho II. přes Judstvo proti Assyřským. Ačkoliv Joziáše ujišťoval, že proti němu netáhne, postavil se proti němu na odpor u *Magedda, kde byl poražen, poraněn a umřel po převozu do Jerusalema [2Pa 35,24—25]. Za jeho panování působili proroci Jeremiáš [1,2; 3,6] a Sofoniáš [1,1].

2. Syn Soibniášův za dnů proroka Zachariáše [6,10], snad totožný s Chenem [v. 14]. *Chen.

Jozue [= Hospodin je spása]. — 1. Syn Nun z pokolení Efraim [Nu 13,8.16; 1Pa 7, 27], od mladosti služebník Mojžíšův, kterého právě Mojžíš přejmenoval z Ozee na Jozue. Byl statečným člověkem, schopným vésti lid. První jeho vítězství bylo dosaženo v bitvě s Amalechitskými [Ex 17,8—16]. Byla mu svěřena správa stánku úmluvy [Ex 33,11]. Když spolu s Kálefem domlouval lidu k odvážnému vzetí zaslíbené země, byl by býval málem ukamenován [Nu 13,8; 14,6-10; Joz 14,7]. Před smrtí Mojžíšovou byl slavnostně uveden v úřad nástupce Mojžíšova v rovinách moabských [Nu 27,12-23; Dt 1,38; 31,14.23]. Po čtyřicetiletém putování překročil s národem u Jericha Jordán [Joz 3,1—6] a po značných přípravách obrátil se nejprve proti jižnímu spolku knížat s Adonisedechem, králem jerusalemským, v čele. Došlo k památné bitvě u Gabaon [Joz 10,10-12] a k porážce všech spojených králů. Pak byly dobyty Lebno, Lachis, Eglon, Hebron a Dabir [Kariatsefer]. Po dobytí krajín jižních obrátil se Jozue na sever, kde došlo k porážce Jabína z Azotu u vod meromských. Budiž ovšem zdůrazněno, že kniha J. nechce být kronikářským záznamem všech událostí za okupace Palestiny, nýbrž chce souhrnně přinést svědectví o věrném naplnění Božích zaslíbení. Nelze proto datovat jednotlivé výboje izraelské podle jejího podání! Potom přikročil Jozue k rozdělení země. Nejprve byli poděleni Efraim, Juda a Manasses. Stánek úmluvy přenesen pak do Sílo v pokolení Efraim. Nepodařilo se tehdy ještě dobytí pevnosti Jebuz [*Jerusalem], takže Judstvo bylo odděleno od severních kmenů. S Gabaonitskými uzavřel J. smlouvu [Joz 9]. Jozue zemřel ve 110 letech [Joz 24,29], když předtím zavázal lid k výhradně službě Hospodinu [Joz 24,1-28].

2. Rodák betsemský, na jehož poli byly obětovány krávy [1S 6,14], jež vezly truhlu úmluvy ze zajetí filistínského.

3. Kniže Jerusalema [2Kr 23,8] za panování Joziášova.

4. Syn Jozadakův, nejvyšší kněz za Zorobábelu [Ag 1,1.12.14; 2,2-4; Za 3,1-9], nazývaný Jesua v knihách Ezd a Neh.

Jozue [Kniha] Sr. *Jozue 1. Popisuje většinu událostí tam uvedených. V 'první části [kap. 1—12] jde o dobytí země západně od Jordánu. Ve druhé části [kap. 13-24] jde o rozdělení a přidělení země jednotlivým pokolením. Jejím účelem bylo ukázat, že byla splněna

smlouva Hospodina s praotci o obdržení zaslíbené země. Proto také tato kniha mnohé události předjímá: Danovcům se přiznává oblast, kterou obsadili až v době soudcovské [Joz 19,47; Sd 18,27-29], dále výčet poražených králů [Joz 24,26] a snad opis Mojžíšova zákona [Joz 8,32]. Jméno J. vedlo křesťanské theology k srovnání s Ježíšem nové smlouvy, který také uvedl věřící do žerné zaslíbené z domu služby. Po Zákonu [Mojžíšovi], jenž byl pěstounem ke Kristu [Ga 3,24], přišel Jozue nové smlouvy [R 10,4].

Jubal, mladší syn Lamechův a jeho manželky Ady, otec všech hrajících na harfu a jiné nástroje hudební [Gn 4,21].

Juda [= necht' jest (Bůh) slaven]. 1. Čtvrtý syn Jakobův a Lie; starší jeho bratři byli Ruben, Simeon a Leví, mladší Izachar a Zabulon [Gn 35,23]. Byl praotcem stejnojmenného pokolení. Po rozdělení království byla po něm nazvána jižní část bývalého panství Davidova. Hranice jeho přidělu jsou zevrubně popsány v Joz 15. Táhl se do pohoří idumejského až k sev. výběžkům Mrtvého moře. Za manželku pojal ženu kananejskou [Gn 38,1—10], s níž měl tři syny: Hera, Onana a Sela. První dva brzy zemřeli. Dále měl J. dva blížence s Tamar, manželkou zemřelého prvorozeného Hera, a to Faresa a Záru [Gn 38,11-30; 46,12; Nu 26,19; Rt 4,16-22]. J. sám zaujímal mezi bratřimi vynikající postavení. Zachránil Josefa před smrtí [Gn 37,26-28]. Když nastala nutnost po druhé jíti do Egypta nakoupiti obilí, zaručuje se svému otci za svého bratra Benjamina a i vůči Josefovi zastává se nejmladšího [Gn 44,33n; 45,1]. Když byla Izraelcům přidělena krajina Gesen, je J. poslán napřed [Gn 46,28]. Jeho zvláštní postavení vyniká i ze zvláštního požehnání, kterého se mu dostalo od Jákoaba [Gn 49,3—10]. Pokolení Judovo vzrostlo v Egyptě na 74.000 [Nu 1,26—27] mužů, schopných boje. Po něm nejčetnější bylo pokolení Dan [62.700 mužů]. Na hranicích země zaslíbené bylo napočteno už 76.500 příslušníků J. pokolení [Nu 26,22]. Při tažení pouští zaujímají členové J. pokolení místo v čele zástupu po východní straně stánku úmluvy. Achán, který byl potrestán pro přisvojení věcí klatých, pocházel z pokolení J. [Joz 7,1.16—18]. Ale i věrný Kálef pocházel z tohoto pokolení. Brzy po dobytí země upadli Izraelci pod nadvládu krále syrského, ale Otoniel z pokolení J. je osvobodil [Sd 3,8—11]. Později měl tento kmen mnoho vlastních starostí [Sd 3,31; 10,7; 13,1] a nezúčastnil se bojů ostatních kmenů. Snad tu rozhodovala i zeměpisná poloha. Po smrti Saulově podporoval J. svého soukmenovce Davida a zůstal věren davidovské dynastii tak, že nakonec bylo vytvořeno samostatné království.

2. Levita [Ezd 3,9], mezi jehož potomky byl *Kadmiel.

3. Levita [Ezd 10,23], jenž na podnět Ezdrášův propustil pohanskou manželku.

4. Syn Senuy [Neh 11,9], zástupce velitele nad Jerusalemem.

5. Levita [Neh 12,8], jenž se vrátil se Zorobábelem z Babylona.

6. Jeden z těch [Neh 12,34], kteří se zúčastnili posvěcení hradeb jerusalemských.

7. Syn Netaniášův [hebr. *Jehudi*], jeden z těch, které vyslal král Joakim [Jr 36,14.21.23] k Baruchovi pro knihu, napsanou Jeremiášem.

8. Muž z rodokmenu Ježíšova, žijící v době těsně před*prilem [L 3,26].

*Zid, Židovský.

Judas. 1. Bratr Ježíšův [Mt 13,4,55; Mk 6,3]. Podle tradice byl autorem Judovy epištoly. Hegesipp r. 170 po Kr. připomíná Judovy vnuky, kteří žili jako malí rolníci v Palestině. Byli předvoláni před Domitiana [81—96] jako potomci královského rodu Davidova, vyslýcháni a s opovržením propuštěni.

2. J. Iškariotský viz Jidáš.

3. J. Galilejský [Sk 5,37] z Gamaly [v Gaulonitis za Jordánem] osnoval židovské povstání, když si Římané po sesazení Heroda Archelaa přivlastnili Judstvo jako provincii a nařídili sčítání lidu. Judas zahynul a jeho stoupenci byli rozptýleni. Později se zorganizovali v sektu zelotů, jež vyvolala válku židovskou r. 66-70.

4. J. Jakubův [L 6,16; Sk 1,13; J 14,22], jeden ze dvanácti, snad syn nebo bratr Jakubův [L 6,16]. U Marka má příjmení Taddaeus [Mk 3,18], u Mt 10,3 Lebbeus. Taddaeus byl apoštolem Sýrie, Mesopotamie, Arménie a Persie; zemřel smrtí mučednickou.

5. J. Barsabáš [Sk 15,22], jeden z vedoucích mužů jerusalemského sboru, který byl se Sílou poslán do Antiochie s dopisem apoštolského sněmu o podmínkách přijímání pohanů do církve [Sk 15,28-29]. Josef, který byl navržen do sboru apoštolů, byl snad jeho bratrem [Sk 1,23].

6. Člověk, který bydlel v Ulici přímé v Damašku, u něhož strávil Saul tři dny po svém obrácení [Sk 9,11].

Judova epištola má tento obsah: V. 1. až 2.: modlitebný pozdrav. V. 3.-4. varuje před falešnými učiteli, kteří svým životem popírají svou víru v Ježíše Krista. V. 5.-7.: příklady z historie snaží se utvrdit čtenáře ve věrnosti evangeliu. V. 8.-16. přináší pop těchto falešných učitelů. V. 17. až 23. povzbuzuje čtenáře poukazem na to, že to, co na ně přišlo, není nic nového. Naopak, bylo to předpověděno od apoštolů jako znamení posledních časů. V. 24.-25. je doxologijí.

Epištola je připsána Judovi, bratrovi Jakubovu [v. 1]. Míněn je bratr Ježíšův. Nebyl apoštolem. Je zajímavé, že Judova epištola jediná přináší citáty z apokryfických knih, jako je Nanebevstoupení Mojžíšovo [Assumptio Mosis] ve v. 9, a z knihy Enochovy [v. 6.14.15]. Kdyby byl autorem Judas, bratr Páně, musel by tuto epištolu napsat mezi r. 75—80. Epištola však je patrně poměrně pozdní, z doby apoštolské. Dlouho nebyl v církvi ustálen úsudek o tom, zda tvoří součást novozákonního kánonu, i když je uvedena mezi kanonickými

Judas-Julius [313]

spisy už v t. zv. Kanonu Muratori koncem II. stol. — Této epištoly vydatně používal 2Pt 2 1—33.

Judit [Gn 26,34], dcera Béry Hetejského, kterou Ezau pojal za manželku. V Gn 36,2 je nazývána Olibama.

Judsky, Judstvo, Judsko. Když po smrti Šalomounově nastalo v Sichem rozdělení království [1Kr 12,26-33; 13,33; 2Pa 10,16n], zůstalo při domě Davidově pouze Judstvo a některé části z pokolení Simeonova a Benjaminova. Dvě benjaminská města, Bethel a Jericho, přidala se také k severnímu království. Později připadly k Judstvu některé části z pokolení Efraimova [2Pa 13,19; 15,8; 17,2]. Nepřátelství a války mezi oběma říšemi trvaly přes 60 let. Jižní království mělo proti severnímu některé výhody, takže se udrželo déle než království izraelské. Jerusalelem byl méně vyasažen útokům nepřátel a lid cítil větší jednotu hlavně vlivem chrámové bohoslužby. Za Achaba a Jozafata uzavřela obě království mezi sebou smlouvu, kterou porušil Amaziáš. Byl poražen a Jerusalelem zpustošen. Za Jotama a Achase stal se Juda poplatným Tiglatfalasarovi. Pád Judstva nastal, když Nebuzardan,

Zajatí Judejci. Z reliéfu na zdi chrámu v Karnaku, který vypisuje vítězné tažení faraóna Sesáka v Palestině.

vojevůdce Nabuchodonozorův, rozbořil chrám jerusalemský a uvedl lid do zajetí [r. 586 př. Kr.]. Po návratu ze zajetí byl správcem Judstva potomek Davidův, Zorobábel, který uznával nadvládu perskou. Stejně- Judovec Nehemiáš. Pak spravovali zemi perští místodržící. Později ovládli zemi Makedonci a po rozkladu říše Alexandra Velikého připadlo J. postupně Egyptu a Sýrii. Úspěšná revoluce *Makabejců proti Sýrii vedla k ustanovení kněžské dynastie vládců, jež byla vystřídána idumejskou dynastií [*Herodes Veliký], která vládla pod svrchovaností Říma. V době Ježíšově bylo Judstvo provincií spravovanou přímo římskými místodržícími [t. zv. prokurátory judskými].

Jukadam. Místo v horách judských [Joz 15,56], snad dnešní Chirbet Raķa.

Julia, křesťanská žena v Římě, snad žena nebo sestra Filologa, kterou apoštol Pavel pozdravuje [Ř 16,15].

Julius [Sk 27,1-3.11.31.42n], setník nad houfem [t. j. kohortou] Augustovým, jemuž

[314] Junius-Juta

byl vydán apoštol Pavel jako vězeň k dopravení z Caesareje do Říma.

Junius [= Junin nebo »v červnu zrozený«],

Jupiter a Merkur. Podle starořecké vazy.

židovský křesťan, na kterého vzpomíná Pavel v Ř 16,7. Nazývá jej příbuzným [po př. sourodákem] a spoluvězněm, který se stal křesťanem dříve než on. Snad nemyslí na skutečné uvěznění, nýbrž na to, že jejich naprostým Pánem je Kristus.

Jupiter [Sk 14,12-13; 19,35]. Řecký Zeus, národní a nejvyšší bůh řecký, vrchní správce světa. Sídlil na Olympu. Antiochus Epiphanes zasvětil mu chrám Hospodinův v Jerusalemě na potupu Židům a na žádost [?] Samaritánů nazval chrám v Garizim chrámem J-a, ochránce cizinců.

Jusabchosed [= laskavost se vrací]. Syn Zorobábelův [1Pa 3,20].

Justus [= spravedlivý]. 1. Přijímí Josefa Barsabáše, jenž byl kandidován za nástupce Jidášova v kruhu apoštolském [Sk 1,23]. - 2. Příjmení Ježíše [Jezus], přítele Pavlova [Ko 4,11]. - 3. Křesťan v Korintě, u něhož bydlel Pavel [Sk 18,7]. Jeho plné jméno bylo Titus Justus. Dům jeho byl hned vedle synagogy.

Juta. Místo v hornatině judské, jmenované v souvislosti s místy Maon, Karmel a Zif, nejspíše tedy v jejich okolí [Joz 15,55]. Bylo přiděleno i s okolními vesnicemi kněžím [Joz 21,16]. I dnes má staré jméno. Leží asi 9 km jz od Hebronu. Někteří se domnívají, že toto město bylo rodištěm Jana Křtitele [L 1,39, kde prý má stát Juta, nikoli Juda]. Jiní mají za to, že městem Judovým je mině Hebron.